

0026

PAMUK BİRLİĞİ

1996

MÜSİAD

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Aralık 1996

MÜSİAD

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Adres: Mecidiye Cad. No: 7/50, Mecidiyeköy - 80310 İSTANBUL

Tel: (0.212) 267 40 37-38 - 274 12 66-67

Fax: (0.212) 267 49 41 - 288 39 43

UTESAV

ULUSLARARASI TEKNOLOJİK, EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR VAKFI

BU ARAŞTIRMA RAPORU
MÜSİAD VE UTESAV İŞBİRLİĞİ
İLE HAZIRLANMIŞTIR.

BU ÇALIŞMA,

MÜSİAD Araştırmalar Komisyonu yönetiminde ve **UTESAV** 'ın işbirliği ile,
Bursa Uludağ Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Tekstil Mühendisliği
Bölümü Öğretim üyeleri **Doç. Dr. Mehmet Tasmacı** ve **Doç. Dr. Yusuf Ulcay** ile
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi eski öğretim üyesi **Prof.Dr. Orhan Kavuncu**
tarafından hazırlanmıştır.

2

Dizgi : Doç. Dr. Yusuf Ulcay
İç Düzen : Sina 531 60 75
Baskı : Prestij (0212) 577 09 17

ISBN 975-7215-05-8

Her hakkı mahfuzdur. Bu rapordan ancak
MÜSİAD'ın ve UTESAV'ın izni alınmak ve-
ya MÜSİAD ile UTESAV kaynak gösteril-
mek suretiyle alıntı yapılabilir. MÜSİAD
Araştırma Raporları üç ayda bir yayınlanır.

Önsöz

Son yıllarda milletler, ülkeler, hatta meslek ve amaç birliği kuruluşları arasında bir toptan bütünleşmeye gidilmekte olup, yalnızlıkla zayıf kalınacağı, birleşme ile daha kuvvetli ve kalıcı olunacağı anlaşılmış bulunmaktadır.

Bu cümleden olarak, şimdiye kadar ayrı bloklar halinde veya yalnız ve dolayısıyla zayıf kalan, güçsüzleştirilmeye çalışılan Türkiye ve benzeri ülkeler, kendi içinde ve dışında değer arz eden maddi ve manevi kaynaklarını birleştirerek yeni bir güç oluşturmak için çaba sarf etmektedirler. Böyle bir birliğin öncelikle manevi ve millî duygu bağından hareketle maddi ekonomik olarak önemli stratejik ve geleceğin etkili bir kozu olacak temel bir hammaddeye yola çıkılması en uygun birleşme yolu, yani müşterek çalışma kriteri kaynağı olarak alınmalıdır.

Bu temel düşünceden ilham alınarak, bugün Türkiye'nin ve kendine en yakın bağlarla dost olan başta Pakistan, Özbekistan, Türkmenistan olmak üzere, ileride diğer Türk ve Müslüman ülkelerle de birleşilerek yeni bir güç oluşturulması düşünülmüş, bunun da en kolay ve çarpıcı bir hakikat biçiminde Pamuk bitki hammaddesinin ve ona bağlı tekstil temel işlemlerinin üzerinde müşterek çalışmanın daha yararlı olacağı da anlaşılmıştır.

Dünya ülkelerinin çok değişkenli hesaplar sonucunda birbirleri ile çok az müşterek bağları olmasına rağmen, kendi toplum ve ülke menfaatlerine uygun olan her türlü işbirliğine girmeleri olağan görülmektedir. Halbuki Türkiye ve kendine dost - yakın ülkeler arasındaki kuvvetli - ebedî inanç ve millî bağlar sayesinde oluşturulacak maddi -ekonomik bir beraberlik güç üstüne daha da güç katacaktır.

Belirlenen kıstaslar çerçevesinde bugün dünyanın yaklaşık %25'i oranındaki bitkisel pamuk hammaddesi Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan tarafından üretilmekte ve bu miktarın yarısından fazlası ise dışarı satılmaktadır ki, bu yaklaşık 2 milyon ton civarındadır.

Şimdiye kadar tarihte ipek yolu, baharat yolu vb. hammaddeye dayalı bir ekonomik güzergahtaki birlikler oluşurken; yakın tarihlerde petrol ülkeleri birliği, gelişmiş ve endüstri ülkeleri birliği, askeri-stratejik NATO birliği vb. birçok ekonomik, siyasi ülkeler birlikleri önemli güçler oluşturarak, diğer zayıf ve küçük ülkelere karşı bir kuvvet üstünlüğü ve kendi aralarında destek-güvence sistemi meydana getirmişlerdir.

Bu çalışmada, Türkiye başta olmak üzere ilk önce "Pamuk Birliği" adı altında Pakistan, Özbekistan, Türkmenistan'la ilk etapta ekonomik-teknolojik bir birlik oluşturulması amaçlanmıştır. Daha sonra bu birlik "İpek Yolu Birliği" çerçevesinde Doğu Asya'dan Balkanlara kadar uzanan bir coğrafya içinde ikincil bir aşamaya; ondan sonra ise, kıtalar arası bir çerçeve ile Mısır, Sudan hatta Malezya - Endonezya gibi ülkelerle daha kapsamlı bir duruma getirilmek ve dünyanın her tarafında etkinliği olacak bir kuvvete dönüşmesi hedeflenmektedir.

Bu çalışma toplam 13 bölümden oluşmakta olup, giriş bölümünü takiben ikinci bölümde Pamuğun tarihçesi dünya tekstil endüstrisinin durum analizi, 3. bölümde pamuk endüstrisi ülkelerindeki pamuğun durumu, 4. bölümde dünyadaki mevcut birlikler, 5. bölümde dünyadaki muhtemel birlikler, 6. bölümde pamuk birliği, 7. bölümde Türkiye'nin, 8. bölümde Pakistan'ın, 9. bölümde Özbekistan'ın, 10. bölümde Türkmenistan'ın pamuklu tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin durum analizleri, 11. bölümde pamuk birliği 5'er yıllık planlı dönem (1996-2020 yılları) süreci, 12. bölümde AB ve Pamuk Birliğinde tekstil ve konfeksiyon sektörünün ayrı ayrı durumu, 13. bölümde genel değerlendirme ve sonuç bölümleri ile tamamlanmıştır.

Pamuk Birliğini alternatif bir güç ve geleceği şekillendirecek bir çekirdek oluşum kılan hususların başında, AB ve Türkiye'nin içinde bulunduğu diğer tüm uluslararası birliklerden çok daha planlı, gerçekçi somut sonuçlar vermesidir. Oysa, Türkiye'nin AB ile bütünleşmesinden, bu çerçevede Gümrük Birliği'nden yana olanlar, bunun olumlu ve olumsuz etkileri konusunda bir çalışma ve sonuç ortaya koyamamışlardır. Pamuk Birliği raporumuzda, 1996'dan 2020 yılına kadar, yıl yıl veya 5'er yıllık projeksiyonlar halinde, pamuk üretimleri, alınacak makine ve tesisler ile gelecekte kurulup, kendine yetecek imalat sektörlerinin durumu açıklanmış, getiriler ve alt yapı imkanları sağlanan kaynaklar gösterilmiştir. Burada hammadde, iplik, dokuma, örme, terbiye, boya-baskı-bitim, konfeksiyon, kalite kontrol, makine, elektronik imalat ve yan sektörlerle özellikle işaret edilmiştir. Ayrıca, üretim miktarları, katma değer imkanları, GSMH'ye katkılar, ihracat artışları, istihdam artışları ve pamuk üretim artış - değişme verileri ile kurulacak tesis sayıları ve benzeri önemli kriterler özellikle vurgulanmışlardır. Yıllık toplam yatırım değerleri sadece Türkiye için ortama 6-7 milyar ABD Dolarını bulmaktadır. Buna göre oluşacak katma değer ve istihdamı tahmin etmek hiç de zor değildir.

Sonuç olarak, Pamuk Birliği konusuyla ilgili bu çalışmada, oluşturulacak bu muhtemel birliğin alt yapısı, planlı işlemesi, buna ait yan ve destek kurum ve kuruluşlar ile Birliğin getirisi ve avantajları, hedef pazarlar hem ekonomik, teknolojik gelişme, imalat; hem de sosyolojik, kültürel, stratejik vb. açılardan enine-boyuna incelenerek rakamlarla bulgular halinde sunulmuştur.

MÜSİAD Araştırmalar Komisyonu ile Uluslararası Teknolojik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (UTESAV) işbirliği ile bu değerli çalışmayı hazırlayan Bursa Uludağ Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü öğretim üyelerinden Doç.Dr. Mehmet TASMALI ve Doç.Dr. Yusuf ULCAI ile Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi eski öğretim üyesi ve halen Adana Milletvekili olarak TBMM'de görev yapan Prof.Dr.Orhan KAVUNCU' ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ülkemize, üye ülkelere ve muhtemel üye ülke ve birliklere, dünyaya ve insanlığa hayırlara vesile olunması dileklerimiz ve dualarımızla. Takdir ve yardım Allah'tandır.

Erol Yazar

MÜSİAD Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. PAMUĞUN ÖZELLİKLERİ ve TARİHÇESİ	3
2.1. Pamuğun Özellikleri ve Kıymeti	3
2.2. Pamuğun Dünya Tarihindeki Yeri	4
2.3. Pamuğun İpek Yolundaki Yeri	5
2.4. Pamuğun Türk Tarihindeki Yeri	5
3. PAMUK ENDÜSTRİSİ ÜLKELERİNDE PAMUĞUN DURUMU	7
3.1. Pamuk Üreten Ülkelerde Pamuğun Yeri	7
3.2. Pamuk Kullanan ve Tüketen Ülkelerde Pamuğun Yeri	9
3.3. AB Ülkelerinde Pamuğun Yeri	11
4. DÜNYADAKİ MEVCUT SİYASİ VE EKONOMİK BİRLİKLER	14
4. 1. AB - Avrupa Birliği	15
4. 2. APEC - Asya Pasifik Ülkeleri İşbirliği	15
4. 3. KEİB - Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi	16
4. 4. NAFTA - Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği	16
4. 5. ASEAN - Güney Doğu Asya Milletler Birliği	16
4. 6. EFTA - Avrupa Serbest Ticaret Birliği	17
4. 7. GCC - Körfez İşbirliği Konseyi	17
4. 8. ECO - Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı	18
4.8.1. ECO Üye Devletleri Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi	18
4. 9. BDT - Bağımsız Devletler Topluluğu	21
4.10. BAB - Batı Avrupa Birliği	21
5. DÜNYADAKİ MUHTEMEL BİRLİKLER	22
5. 1. TAFTA - Kuzey Atlantik Serbest Ticaret Birliği	22
5. 2. AFTA - Amerika Serbest Ticaret Birliği	22
5. 3. JAMERİKA	22
5. 4. Kuzey Birliği	23
5. 5. Avrasya Birliği	23
5. 6. İpek Yolu Birliği	24
5.6.1. Pamuk Birliği	24
5.6.2. Maden Birliği	24
5.6.3. Enerji Birliği	24
5.6.4. Su Birliği	25
5.6.5. Doğal Gaz-Petrol Birliği	25
5.6.6. Tıbbi Bitkiler Birliği	25
5.6.7. Alkoloid Bitkiler Birliği	25
5.6.8. Keten Kenevir vb. Teknik Bitkiler Birliği	26
5.6.9. Özel Zootehni Birliği	26
6. PAMUK BİRLİĞİ	27
6. 1. Pamuk Birliği Ülkeleri	27

6.1.1. Türkiye	27
6.1.2. İran	30
6.1.3. Pakistan	32
6.1.4. Özbekistan	35
6.1.5. Türkmenistan	38
6.1.6. Azerbaycan	41
6.1.7. Afganistan	43
6.1.8. Kazakistan	43
6.1.9. Kırgızistan	46
6.1.10. Tacikistan	48
6.1.11. Mısır	50
6.1.12. Sudan	53
6. 2. Pamuk Birliği Birinci Aşama Uygulaması	56
7. TÜRKİYE PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ	57
7.1. Türkiye Pamuk Üretimi	57
7.1.1. Türkiye'de Pamuk Ekim Alanları ve GAP'ın Etkisi	57
7.1.2. Türkiye'de Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri	58
7.2. Türkiye Pamuklu Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durumu	59
7.2.1. Dünyadaki Durumu	59
7.2.2. Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri	62
7.2.3. Türkiye İhracatı ve İthalatı İçindeki Yeri	63
7.3. Türkiye Pamuklu Tekstil Sektöründeki Yatırımlar	68
7.3.1. Mevcut Yatırımlar	68
7.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar	71
7.4. AB' de Türkiye Pamuklu Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durumu	72
8. PAKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ	74
8.1. Pakistan Pamuk Üretimi	74
8.1.1. Pakistan'da Pamuk Ekim Alanları	74
8.1.2. Pakistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri	75
8.2. Pakistan Pamuklu Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durumu	75
8.2.1. Dünyadaki Durumu	75
8.2.2. Pakistan Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri	75
8.2.3. Pakistan İhracatı ve İthalatı İçindeki Yeri	76
8.3. Pakistan Pamuklu Tekstil Sektöründeki Yatırımlar	78
8.3.1. Mevcut Yatırımlar	78
8.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar	78
8.4. AB' de Pakistan Pamuklu Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durumu	79
9. ÖZBEKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ	80
9.1. Özbekistan Pamuk Üretimi	80
9.1.1. Özbekistan'da Pamuk Ekim Alanları	80
9.1.2. Özbekistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri	81
9.2. Özbekistan Pamuklu Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durumu	81
9.2.1. Dünyadaki Durumu	81
9.2.2. Özbekistan Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri	82
9.3. Özbekistan Pamuklu Tekstil Sektöründeki Yatırımlar	83
9.3.1. Mevcut Yatırımlar	83
9.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar	83

10. TÜRKMENİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ	84
10.1. Türkmenistan Pamuk Üretimi	84
10.1.1. Türkmenistan'da Pamuk Ekim Alanları	84
10.1.2. Türkmenistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri	85
10.2. Türkmenistan Pamuklu Tekstil Sektöründeki Yatırımlar	85
10.2.1. Mevcut Yatırımlar	85
10.2.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar	85
11. PAMUK BİRLİĞİ 5'ER YILLIK PLANLI DÖNEM (1996-2020) SÜRECİ	86
11.1. Pamuk Birliğinin Türkiye Açısından Etkilerinin İncelenmesi	86
11.1.1. Türkiye Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri	88
11.1.2. Türkiye Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	88
11.1.3. Türkiye Makine İmalat, Tarım makineleri ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri	89
11.1.4. Türkiye Kimya Sektörüne Etkileri	89
11.1.5. Türkiye Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri	89
11.1.6. Türkiye'nin Diğer sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri	90
11.1.7. Türkiye'nin Kültürel Yapısına Etkileri	90
11.2. Pamuk Birliğinin Pakistan Açısından Etkilerinin İncelenmesi	91
11.2.1. Pakistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri	92
11.2.2. Pakistan Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	93
11.2.3. Pakistan Makine İmalat, Tarım makineleri ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri	93
11.2.4. Pakistan Kimya Sektörüne Etkileri	94
11.2.5. Pakistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri	94
11.2.6. Pakistan'ın Diğer sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri	94
11.2.7. Pakistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri	94
11.3. Pamuk Birliğinin Özbekistan Açısından Etkilerinin İncelenmesi	95
11.3.1. Özbekistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri	96
11.3.2. Özbekistan Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	96
11.3.3. Özbekistan Makine İmalat, Tarım makineleri ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri	97
11.3.4. Özbekistan Kimya Sektörüne Etkileri	97
11.3.5. Özbekistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri	97
11.3.6. Özbekistan'ın Diğer sektörlerine-Ekonomik Yapısına Etkileri	97
11.3.7. Özbekistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri	98
11.4. Pamuk Birliğinin Türkmenistan Açısından Etkilerinin İncelenmesi	98
11.4.1. Türkmenistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri	100
11.4.2. Türkmenistan Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	100
11.4.3. Türkmenistan Makine İmalat, Tarım makineleri ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri	101
11.4.4. Türkmenistan Kimya Sektörüne Etkileri	101
11.4.5. Türkmenistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri	101
11.4.6. Türkmenistan'ın Diğer Sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri	101
11.4.7. Türkmenistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri	101
11.5. Pamuk Birliğinin Ekonomik Analizi	101
11.5.1. Pamuk Birliği Ülkelerinde İthalata Etkiler	107

12. TÜRKİYE'NİN AB VE PAMUK BİRLİĞİNDE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU	108
12.1. AB-Gümrük Birliğinde Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durum Analizi	108
12.2. Pamuk Birliğinde Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Durum Analizi	113
12.2.1. Pamuk Birliği Yatırım Plan Önerileri	113
12.2.1.1. Pamuk Ekim Alanları	113
12.2.1.2. Teknolojik Yatırımlar	117
13. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	119
13.1. Ekonomik Toplulukların Gerekliliği ve Gücü	119
13.2. Etkin Ekonomik Toplulukların Dünya Ticaretine Etkileri	120
13.3. AB'nin Planlı Dönemde Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Etkileri	121
13.4. Yeni Ekonomik Topluluk Oluşturma ve Mevcutların Geliştirilmesi Gerekliliği	126
13.5. Dünya Tekstil Ve Konfeksiyon Sektöründeki Durum	128
13.6. Öneriler	136
13.6.1. İhtisas Enstitüleri, Borsa, Vakıf vb. Kurulması	136
13.6.1.1. Pamuk Birliği Borsası	137
13.6.2. Üniversite ve Eğitim Kurumlarında Pamuk Birliği	138
13.6.3. Devlet Teşkilatı ve Ekonomi Siyasetinde Düzenlemeler	139
13.6.4. Pamuk Birliği Fuarı ve Sempozyum Düzenlenmesi	139
13.6.5. Sanayi, Meslek vb. Odalar Oluşturulması	139
13.6.6. Pamuk Birliği ülkelerinde İthalata Etkiler	139
14. ÖZET - DEĞERLENDİRME	141
FAYDALANILAN KAYNAKLAR	144

1- Giriş

İnsanın yaratılışından bugüne kadar geçen tarih sürecinde asır, çağ veya belirli zamanların öncelikle hatırlanması; o zamanda meydana gelen, yaşanan çok önemli olay veya oluşumlardan kaynaklı gelmektedir. Bu olay ve oluşumların bazıları belirli ülkelerin yaşadığı felâketlerle, belirli milletlerin yaptıklarıyla belirli inanç sistemlerinin topluma etkileriyle damgasını vurduğu gibi, son yakın tarih dönemlerinde ise siyasi, ekonomik, teknik ve kültürel olarak ülkeler arası kısmi veya top yekûn birleşmeler gündeme gelmekte ve etkilerini göstermektedirler.

İnsanlar, toplumlar ve milletler şu önemli hususu iyice anlamaya başlamışlardır: Artık ferdi ve küçük olmakla kuvvetli olunamaz, büyük hedeflere varılamaz, yalnız yaşanılmaz. Öyleyse inançta, siyasette, menfaatte ve geniş anlamda insani bütün değerlerde ortak olmak, birlikte olmak gereklidir. Aklın, imanın, insani seviyenin gereği de budur.

Bu düşünceden yola çıkılarak, bugünkü Türkiye'nin, Cumhuriyet öncesi Osmanlı olarak yaşadığı siyasi kuvvetli tekillikten sonra içine düşürüldüğü siyasi ve ekonomik yalnızlık, bazı uluslararası zoraki kuvvetlerle zıt toplum ve siyasi blokların yanında görünmesine neden olmaktadır. Bunda en önemli faktör olarak, istikbalde ülke menfaatine olabilecek maddi ve siyasi katkılar düşünülebilirse de; aynı şekilde başka daha güvenli ve uzun dönemli, ekonomik birliklerle daha yüksek menfaatlerin elde edilebileceği dikkate alınarak, hesap yapmak gerektiği de göz ardı edilmemelidir. Gerçek olan şudur ki: Devletler ve milletlerarası ilişkilerde duygusallığın yeri yoktur ve sonu da hüsrandır. Bu husus dikkate alınarak devlet menfaatleri şekillendirilmelidir.

Dünyada yaşanan son beş yıl içindeki gelişmelere bakıldığında ortaya çıkan tabloda Türkiye'nin lehine ve menfaatlerine olan çok olumlu, alternatifli durumlar gelişmiştir. Bunların başında Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinin ayrılarak, özellikle Türk Cumhuriyetlerinin kuvvetli bir ekonomik alt yapı imkânına sahip olmalarıyla birlikte kısmen serbestlik kazanmaları, ülkemiz ve milli ortak değerlerimiz bakımından önem taşımaktadır. Daha sonra, modern teknolojik alt yapının ülkemizde büyük oranda sağlandığı, dolayısıyla artık teknoloji ve makine üreten bir duruma gelinmiş olması, bundan sonra devlet siyaseti olarak salt batıya dönük-

lükten, artık doğuya doğru da başımızı çevirmemiz gerektiği ve buna önem verilmesidir. Bunlardan başka, şimdiye kadar kurulmuş olan siyasi ekonomik birliklerde Türkiye'nin bir aksesuar ve ziyan eden üye halindeki etkisizliği düşünülürse; bundan sonraki yeni oluşturulacak bu tür birliklerde Türkiye'nin artık etkin, önder ve yüksek menfaatleri ön planda olan, tarih içindeki asli görev ve yerini alacak şekilde olması hedeflenmelidir.

İşte bu araştırma ve inceleme çalışmasında "**Pamuk Birliği**" adı altında, ilk aşamada Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın dünya pamuk üretimindeki önemli konumları ve gelecekteki maddi kazanç, ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel vb. her türlü etkileri de göz önüne alınarak bir birlik kurmaları öngörülmektedir. Bu birliğin, özellikle son yıllar ve günlerde Türkiye açısından hayati bir karar ve zorunluluk gibi gösterilen Avrupa Birliği - Gümrük Birliğine girişi hususundaki son gayretlerden önce Türkiye'nin **Pamuk Birliği** öncü ülkesi ve üyesi olarak getiri ve götürü menfaatleri ile gelecekteki konumu hususundaki ekonomik değerlerin olası durumları 1996, 2001, 2006, 2016 ve 2021 yılları arasındaki planlı devreler halinde hesaplanarak ve ülkemizin yönetici, siyasetçi, ekonomist, yatırımcı vb.lerine ışık tutularak dikkatlerine sunulmaktadır. Burada yalnız Türkiye'nin değil, aynı zamanda kardeş Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın da aynı dönemlerdeki ekonomik ve teknolojik menfaat değişimleri de vurgulanmaktadır.

Çalışmaya konu olan "**Pamuk Birliği**" adı, öncelikle birliğin pamuk ve tekstile dayalı olarak başlanıp, daha sonra buna bağlı olarak diğer sektörlerinde gelişme ve üzerindeki etkilerinin hesaplanmasını ihtiva etmekteyse de; zamanla bu isim altında diğer ECO ve pamuk ülkelerini, İpek Yolu hattı ülkelerini de kapsayarak daha geniş ekonomik, teknolojik ve siyasi bir yapının oluşması da amaçlanmaktadır.

Çalışmada, öncelikle pamuk hakkında genel ve özel bilgilerin yanında, dünyada halen mevcut faal olan ve olması düşünülen ekonomik siyasi birlikler de belirtilmiştir. Sonra ECO - Pamuk Birliği üyeleri olarak Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın mevcut tekstil ve konfeksiyon sektörü 1989-1995 yılları dönem bilgilerine dayanarak, gelecek 25 yıllık (1995-2020) döneme göre olası etkiler hesaplanmış ve değerlendirilmiştir. Bu gelecek dönemle ilgili hesaplamalarda ülkelerin yüzölçümü, nüfusu, ekonomik alt yapı ve teknolojik seviye ile tekstil sektöründeki mevcut durum ve gelecekteki olması gerekli hedefler dikkate alınarak ve istatistiki hesaplama kurallarından da yararlanılarak sonuçlar tablo, grafik ve yorumlar halinde sunulmuştur. Bu analizlerden sonra, Türkiye'nin Avrupa Gümrük Birliğindeki aynı dönemlerdeki menfaat durumu ile Pamuk Birliğindeki menfaat ve avantajları ortaya konmuştur. En son olarak genel bir değerlendirme yapılarak nihai etkiler vurgulanmış ve bazı yeni öneriler de yapılmıştır.

2- PAMUĞUN ÖZELLİKLERİ ve TARİHTEKİ YERİ

2.1. PAMUĞUN ÖZELLİKLERİ VE KIYMETİ

Pamuk, bitkisel bir tekstil hammaddesidir. Sıcak, ovalık düz arazili ve sulu bölgelerde, tropik ve subtropik iklimlerde 41° kuzey ile 36° güney enlemleri arasında, özel bir tarımla yetiştirilir. Lifinden tekstil için, çekirdeğinden yağ ve yem için öncelikle istifade edilir. Doğal bir hammadde olması, belirli kesik boyda özel bir lif yapısına sahip olması, içeriğinde çok çeşitli madde ve mineraller bulunması, su, hava ve ısı tutma özelliklerinin mükemmelliği ile birlikte, insan yapısına ve sağlığına son derece elverişli olması, giyimle birlikte dekorasyon, sportif, tıbbi ve teknik tekstillerde de kullanılabilmesi pamuk lifinin önemini ve kıymetini anlatmaya yeterlidir.

Dünya nüfusunun artması ve hayat seviyelerinin yükselmesine paralel olarak tüketim harcamalarının artması ile birlikte, tekstil ve konfeksiyon sektöründe de tüketimdeki artıştan dolayı, bu sektörün ana hammaddesi olan liflerin üretiminde önemli bir artış görülmektedir. Tüketilen tekstil lifleri içinde artış oranı son 10 yılda en yüksek olan pamuktur.

Kimyasal lifler hala tüketilen lifler içinde payları bakımından pamuktan daha fazla yer almalarına rağmen, insanların doğal maddelere olan tutkularının artması ve kimyasal liflere doğal liflerdeki birçok özelliğin kimyasal liflere kazandırılmamış olması sebebiyle, pamuk cazibesini artan bir şekilde muhafaza etmektedir.

Dünyada başlıca 20 çeşit pamuk cinsi tespit edilmiş olup bunların sadece 5'i lifi için yetiştirilmektedir. Pamukta uzunluk diğer özellikleri ile de alakalı önemli bir özelliği olduğundan, pamuk lifini uzunluğuna göre ayırmak uygun olmaktadır. Buna göre pamuklar aşağıdaki gibi 4 sınıfta gruplandırılır.

1- Kısa lifli pamuklar: Uzunlukları 19 - 24.6 mm arasında olan bu pamuk lifleri, dünya pamuk üretiminin yaklaşık % 5-10'unu meydana getirir.

2- Orta uzunlukta lifli pamuklar: Uzunlukları 24.6 - 28.5 mm arasında olan bu pamuk lifleri, dünya pamuk üretiminin yaklaşık % 80 -85'ini meydana getirir.

3- Uzun lifli pamuklar: Uzunlukları 28.5 - 34.9 mm arasında olan bu pamuk lifleri, dünya pamuk üretiminin yaklaşık % 5-10'unu meydana getirir.

4- Çok uzun (ekstra) lifli pamuklar: Uzunlukları 34.9 mm ve daha fazla olan pamuk çeşitleridir. Bunlardan Mısır pamukları (Giza ve Meoufi) ülkemizde bilinen cinsler olup, ince ve fantezi mamüllerin üretiminde kullanılmaktadır.

2.2. PAMUĞUN DÜNYA TARİHİNDEKİ YERİ

Beş bin yıldır bilinen pamuk elyafı, tarihi bulgulara göre ilk olarak Orta Asya Türk ve Çin uygarlıklarında yetiştirilmiş bir tarım ürünüdür. Hindistan ve Mısır'da da yetiştirildiği bilinmektedir. Daha sonra Türk boylarının önce Malazgirt ve sonra diğer seferler ve temaslar sonucu Afrika ve Amerika'ya geçtiği tarihten sabittir. Bugün pamuk ham olarak dünyada 80 ülkede sadece belirli bölgelerde yetiştirilebilen ve tekstil sektöründe kullanılan önemli bir sanayii hammaddesidir. Dünyanın belli bir kuşağına yayılan pamuk, yaşamda siyasi, stratejik, jeolojik etkinliğini hissettirirken, aynı zamanda siyasi-ekonomik topluluklar oluşturmaya ve sağlık-ekolojik bakımından çok etkin hayati roller oynamaya kadar önem kazanmıştır. Pamuk, bugün dünyada kendine "beyaz altın" dedirtirecek kadar ekonomik ve stratejik bir önemi haiz hale gelmiştir. Pamuk yüzünden savaşlar olmuş, ülkeler istilâ edilmiş, yeni ticaret yolları bulunmuş, yeni ülkeler keşfedilmiş, yeni teknik buluşlar yapılmış, insanlar köleleştirilmiş, ve ülkeler hatta kıtalar arasında rekabet oluşmuştur.

20. Yüzyılın başlarında dünya pamuk ekim alanlarının 21.500.000 hektar olduğu tahmin edilmektedir. Bu ekim alanının I. Dünya savaşı yıllarında 23.200.000 hektarda ve II. dünya savaşı öncesinde de 33.000.000 hektarda olduğu gözlemlenmiştir. II. Dünya savaşı esnasında pamuk alanlarında daralma olduğu görülse de, savaş sonrası bu alanlar artmış ve eski seviyesini korumuştur. 1993 yılı itibarıyla dünyadaki pamuk ekim alanı 32.415.000 hektardır. Bununla beraber, pamuk ekim alanı 350.000 hektarın üzerinde olan ülke sayısı 13'tür. Bu 13 ülkede dünya pamuk ekim alanlarının %85'ini meydana getirmektedir. 1993 yılı itibarıyla, pamuk ekim alanı 600.000 hektarın üzerinde olan ülkeler Hindistan, Çin, ABD, Pakistan, Brezilya, Özbekistan ve Türkiye'dir.

II. Dünya savaşından bugüne, pamuk ekim alanı büyüklüğünde bir değişiklik gözlemlenmezken, dağılımda değişiklikler gözlemlenmiştir. En geniş ekim alanına sahip Hindistan'da değişiklik gözlemlenmezken, Çin'deki artışlara karşılık ABD'de daralmalar olmuştur. Pakistan ve Türkiye ekim alanlarında iki kat kadar bir artış gözlenmiştir.

2.3. PAMUĞUN İPEK YOLUNDAKİ YERİ

İpek yolu tarihte kuzey yarım kürede Japonya, Çin, Hindistan, Orta Asya, İran, Anadolu, Trakya, Balkanlar üzerinden Avusturya, Almanya, Fransa, Endülüs-İspanya ve İngiltere'ye kadar uzanan bir doğu-batı ticari ilişkisinin simgesidir. Doğunun yüksek beşeri değerlerinin ve o günün ileri teknolojisinin batıya transfer olup bugüne erişirme ipidir. İşte şimdi pamuk, bu ipek yolu doğrultusunda dünya üretiminin %55'ine yakın üretim miktarıyla artık bir **Pamuk Yolu**na meydana getirmektedir. Bu miktarın %35'ine yakını Çin ve Hindistan gibi nüfusu kalabalık kendine zor yetebilen ülkelerde iken, %20 gibi yüksek bir oran Türk devletleri ile Pakistan, İran gibi ihracata yönelik üretim yapan ve gelişme içindeki ülkelere aittir.

2.4. PAMUĞUN TÜRK TARİHİNDEKİ YERİ

Türkistan'da tarihin çok eski zamanlarından beri pamuk yetiştirilmektedir. Taşkent'ten geçen Sirderya'nın kolu Çirçık nehrinden (13. asır el yazmalarındaki adı Nehri Türki'dir) açılmış sulama kanalları kalıntıları, tahminen M.Ö. 2.-3. asırlardan kalmıştır.

Anadolunun pamukla tanışması, daha Türkler Anadolu'ya gelmeden önce, pamuklu ve ipekli dokumaları İpek yolu ile Türkistan'dan Avrupa pazarına taşıyan tüccarlar vasıtasıyla olmuştur. Bununla beraber pamuklu tarımını ve pamuklu sanayinin Anadolu'ya yerleşimi Türklerin Anadolu'ya göçünden sonra, Selçuklular ve Osmanlılar zamanında olmuştur. Bu şu demektir ki, Türklerin gittiği yere pamuk gitmiştir. Tabii o devirlerde Anadolu'da yetiştirilen pamuk, yerli ve kapalı koza tabir edilen eski dünya pamukları idi.

Osmanlı'nın yüksek ve zirve dönemleri olan 1500-1600 yıllarına kadar ekim, teknoloji ve ticaretinde yüksek önemi haiz olan pamuk, daha sonra batı ülkelerindeki ileri teknolojik gelişmeler, güney deniz ticaret yolunun Hindistan ve Çin'e ulaş-

ması, Kuzey Afrika baharat yolunun oluşması ve daha sonra Amerika'nın keşfi ve oradan üretilen pamuğun Avrupa'ya getirilmesi ve tarih sahnesinde bilinen politik İngiliz-salip Avrupa oyunları ve entrikaları ile pamuk ziraatı ve sanayisi büyük darbeler yemiş ve geri bırakılmıştır. 19. asır ortalarında, Amerika'dan ihtiyaçları olan pamuğu, iç savaşlar yüzünden alamayan İngilizler, Amerika'dan getirttikleri pamuk tohumlarını Osmanlı Devletinin bazı bölgelerine ekmişler ve pamuk ekim alanı ülkede çok genişlemiş ve üretim büyük ölçüde artmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda, Avrupa ülkeleri ile yapılan Ticaret Anlaşmalarına bağlı olarak ve hükümetin "ordu İngiliz çuhasından elbise giysin" gibi kararlar almasıyla, İngiliz pamuk iplik ve dokumalarının kolayca girmesi sonucu yerli dokuma tezgahlarımız birer ikişer kapanmış, yerli iplik ve dokuma üretimi adeta durmuştur. Yani pamuk üretimimizde İngilizlerin sağladığı üretim artışı, pamuklu dokuma sanayimizi İngilizlerin lehine batırmıştır. Bir müddet sonra İngilizler, iç savaşı sona eren Amerika'dan ve başka ülkelerden pamuk almaya başlayınca, yerli tezgahlara da pamuk veremediğimiz için pamuk üretimimiz her geçen gün azalmıştır. Öyle ki, 1861'de (Mısır dahil) 140.000 balyaya ulaşan pamuk ihracatımız, 1892'de 2.000 balyaya kadar düşmüştür. Pamuk ziraatında asıl gelişme Cumhuriyet döneminde olmuştur. Araştırma enstitüleri kurulmuş, Amerika ve Mısır'a teknik eleman gönderilerek yetiştirilmiştir. Amerika'dan verimli pamuk çeşitleri getirtilerek Çukurova ve Ege'de, araştırma enstitülerinde denendikten sonra, üreticiye verilmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde daha çok Güney ve Batı Anadolu'da serbest pamuk yetiştirilirken, eski Türk illeri olan Özbekistan ve Türkmenistan gibi yerlerde ise devlet denetimli ekim yapılmakta iken, bugün artık bu yerlerde yeni oluşumlar sonucu daha serbest ve daha verimli ekimler yapılabilecektir. Günümüz Türkiye'sinde ise Güney Anadolu Projesi (GAP) çerçevesinde ekim alanlarında ve verimde 2 katı aşan bir artış olacağı hesaplanmaktadır. Bu durum gelecek 10 yıl için pamuk üreten ülkelerde yapılan projeksiyonlar göz önüne alındığında, Türk siyasi ve ekonomik gücünün pamuk ile daha da artacağını göstermektedir.

3- PAMUK ENDÜSTRİSİ ÜLKELERİNDE PAMUĞUN DURUMU

3.1. PAMUK ÜRETen ÜLKELERDE PAMUĞUN YERİ

Dünya pamuk üretimi, II. Dünya savaşı öncesi 6.661.000 ton olarak belirlenmiş iken, savaş sonrası, üretici ülkeler tarafından pamuk üretimini teşvik edici bazı tedbirlerin alınması ve verimlilik için ıslah metotlarının desteği neticesinde 1951 yılında 9.741.000 tona ulaşmıştır. 1960 ve 1970' li yıllarda 11 milyon ton olarak kaydedilen dünya pamuk üretimi, 1980'de 14 milyon tona ve 1992'de de 21 milyon ton mertebesine ulaşmıştır. Uluslararası Pamuk İstişare Komitesi (ICAC)'nin tespitlerine göre, dünya pamuk üretimi 1995/96 sezonunda bir önceki döneme göre 577.000 ton artarak 19.193.000 ton olmuştur. 1996/97 sezonunda ise bu rakamın, 19.879.00 tona ulaşılacağı tahmin edilmektedir.

1992 yılı itibariyle; Çin, ABD, Hindistan, Özbekistan, Pakistan, Türkiye, Brezilya ve Türkmenistan, dünya pamuk üretiminin %79'unu gerçekleştirmişlerdir. 1995/96 sezonu itibariyle başlıca pamuk üreticisi ülkeler ise sırasıyla, Çin 4.350.000 ton, ABD 3.913.000 ton, Hindistan 2.380.000 ton, Pakistan 1.819.000 ton, Özbekistan 1.241.000 ton ve Türkiye 837.000 ton şeklindedir.

1990'lı yılların ortalamasına göre 20 milyon ton civarındaki üretimi ile, pamuk dünyadaki en fazla üretilen lif durumundadır. Pamuk üretimindeki bu artış, ekili alanlardaki değişiklikten ziyade pamuk verimindeki artıştan da kaynaklanmaktadır. II. Dünya savaşı öncesi pamuk verimi hektar başına 202 Kg iken, bu rakam günümüzde 600 Kg/Ha olarak gerçekleşmektedir.

Çin hariç, 1993/94 sezonunda 5 milyon ton olan dönem sonu dünya pamuk stokları 1994/95 sezonunda 5,4 milyon ton, 1995/96 sezonunda ise 4.742.000 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki toplam dünya pamuk stokları ise 8.099.000 tondur. Türkiye'nin stok miktarı ise 124.000 tondur.

MÜSİAD

8

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Tablo 3.1: Başlıca pamuk üretici ülkelerde dünya pamuk üretimi (1000 ton)

Yıllar	ABD	Çin	Hindistan	Özbek.	Pakistan	Türkiye	Türkmen.
1941	2671	513	1250	-	-	56	-
1951	2151	653	604	-	271	119	-
1961	3147	1372	1012	-	306	174	-
1971	2219	1995	963	-	543	400	-
1981	2422	2706	1302	-	714	500	-
1986	2924	4147	1964	-	1216	518	-
1989	3356	4149	1802	-	1425	650	-
1990	2655	3788	2308	-	1455	617	-
1991	3376	4508	1989	-	1638	655	-
1992	3835	5675	2023	1508	2176	561	435
1993	3540	4528	2252	1303	1530	604	384
1994	3680	4576	2041	1377	2176	623	389
1995	4281	4341	2298	1260	1479	628	350
1996*	3913	4350	2380	1241	1819	837	235
1997*	4400	4100	2463	1193	1800	787	277

* Tahmini

Tablo 3.2: Başlıca pamuk üretici ülkelerde dünya pamuk verimi (Kg/Ha)

Yıllar	ABD	Çin	Hindistan	Özbek.	Pakistan	Türkiye	Türkmen.
1941	238	232	99	-	-	210	-
1951	298	173	103	-	218	265	-
1961	508	259	133	-	233	281	-
1971	492	414	127	-	313	758	-
1981	453	550	174	-	339	745	-
1986	707	807	260	-	515	785	-
1989	694	750	245	-	544	878	-
1990	688	728	315	-	560	851	-
1991	711	807	269	-	615	1021	-
1992	731	868	263	877	755	938	724
1993	784	679	301	787	622	939	662
1994	739	807	284	885	757	1009	671
1995						1129	
1996						1097	

Tablo 3.3:Başlıca pamuk üretici ülkelerin pamuk ihracatı (1000 ton)

Yıl	ABD	Çin	Türkiye	Paraguay	Pakis.	Suriye	Yunan.	Mali	Avustralya	Özbek.	Türkm.	Tacik.	Azerbey.
1941	242	33	11	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-
1951	894	5	76	10	227	24	33	-	-	-	-	-	-
1961	1444	22	59	4	53	97	72	2	-	-	-	-	-
1971	848	22	245	6	103	134	13	19	4	-	-	-	-
1981	1290	1	222	75	327	71	16	35	53	-	-	-	-
1986	427	609	68	109	685	100	85	60	255	-	-	-	-
1989	1339	356	145	196	823	58	84	89	308	-	-	-	-
1990	1675	188	45	230	296	70	84	96	331	-	-	-	-
1991	1697	202	164	205	272	91	100	113	329	-	-	-	-
1992	1447	131	56	243	399	139	100	117	459	1052	383	200	120
1993	1350	200	25	131	468	150	87	117	329	1100	350	100	113
1994	1377	200	33	152	522	142	480	113	334	1200	368	180	115

Tablo 3.4:Başlıca pamuk kullanan ülkelerin pamuk ithalatı (1000 ton)

Yıl	Japon.	Çin	Tayl.	Tayvan	Alman.	İtalya	Hong Kong	Kore	Portekiz	Rusya	Fransa	Brezilya	Endon.
1941	466	203	-	-	108	12	-	11	19	-	18	-	-
1951	427	60	1	7	204	223	30	8	31	-	232	-	3
1961	800	65	4	47	312	218	110	51	68	-	308	-	7
1971	796	108	46	160	236	178	190	121	85	-	231	4	36
1981	697	754	86	214	158	193	153	332	135	-	167	3	106
1986	654	-	178	415	215	263	239	372	171	-	161	54	153
1989	771	315	273	384	231	323	300	461	180	-	149	101	242
1990	675	408	263	273	222	326	223	450	198	-	134	113	281
1991	634	480	354	358	233	336	223	447	149	-	118	108	324
1992	588	362	357	333	198	318	226	391	166	885	121	172	403
1993	479	80	350	369	196	312	200	359	150	700	124	185	419
1994	475	80	390	341	208	329	229	374	164	650	116	209	465

3.2. PAMUK KULLANAN VE TÜKETEN ÜLKELERDE PAMUĞUN YERİ

Dünyada nüfus artışı ve hayat standartlarının yükselmesi ile artan tüketim alışkanlıklarının sonucu, dünyada kişi başına tüketilen lif miktarındaki artışa paralel olarak, pamuk tüketiminde de artış görülmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde

alım gücünün yüksek olması ve pamuk ve yün gibi doğal liflerden yapılmış ürünlerin insan sağlığı açısından daha sıhhatli olmasının görülmesi üzerine bu ürünlere karşı talep artmaya devam etmektedir. Bu nedenle bu ürünlerde maliyet artışı olsa da taleplerdeki artışın devam edeceği tahmin edilmektedir.

II. Dünya savaşı öncesi 6.5 milyon ton olan dünya pamuk tüketimi, günümüzde 18.5 milyon ton seviyelerine ulaşmıştır. 1993/94 sezonunda 18,9 milyon ton olarak gerçekleşen dünya pamuk tüketimi ise, dönemler itibariyle sırasıyla 1995/96 sezonunda 18.728.000 ton ve 1996/97 sezonunda ise artış göstererek 19.331.000 olacağı beklenmektedir.

Pamuk üreten ülkeler, aynı zamanda pamuk tüketen ülkelerdir. Ürettikleri pamuğun büyük bir kısmını kendi tekstil sektörlerinde tüketmektedirler. 1992 yılı itibariyle, dünya pamuk üretiminin %79'unu gerçekleştiren ABD, Çin, Özbekistan, Hindistan, Pakistan, Türkiye ve Brezilya, dünya pamuk tüketiminin %60'ını gerçekleştirmektedirler. Çin 4.500.000 ton, Hindistan 2.300.000 ton, ABD 2.250.000 ton, Pakistan 1.609.000 ton, ve Türkiye 900.000 ton ile 1995/96 sezonunda en büyük tüketici ülkeler arasında yer almaktadırlar. Üretimdeki %19'luk fazlalık stoklar eklenmesi veya stoklara alınmasından sonra kalan diğer tüketici ülkelere ihraç edilmektedir. Diğer pamuk tüketici ülkelerinde ya az miktarlarda üretim yapılmakta ya da hiç üretim yapılmamaktadır. Örneğin son yıllarda tekstil ve konfeksiyon sektörlerinde büyük gelişmeler gösteren Tayland ve Endonezya'da az miktarda pamuk üretimi yapılırken, Tayvan ve G. Kore'de hiç pamuk üretimi yoktur. Yine pamuk tüketiminde önemli bir yere sahip olan Avrupa ülkeleri, Almanya, Hollanda, Fransa ve Portekiz'de pamuk üretimi yoktur.

Dünyanın önde gelen pamuk üretici ve ihracatçı ülkesi ABD'nin, pamuk ticaretindeki payında 1995 itibariyle bir azalma beklenmektedir. USDA (Amerikan Tarım Bakanlığı) tahminlerine göre, ABD'nin bu yıl %33 olarak beklenen dünya çapında pamuk ticaretindeki payı, 1995-96 pazar döneminde %28'e düşecek. Bununla beraber ABD'nin global pamuk ihracatındaki payı, son 10 yılın ortalaması %22'nin üzerinde olacak. Yine USDA tahminlerine göre, ABD'nin en fazla pamuk ihraç ettiği Çin'e ihracı bu yıl azalacak. Hindistan, Pakistan, Meksika ve Türkiye'nin de pamuk ithalatları azalacak. Diğer tüketici ülkelerin ise, ABD pamuğuna talepleri yaklaşık %2 artacak. Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin de ihracatları azalan ekim alanlarına paralel olarak ilk kez azalacak. Türkiye ve diğer pamuk üreticisi ülkelerde üretimlerdeki artış ve kalite iyileşmesi sebebiyle Hindistan ve Pakistan'ın pamuk piyasasındaki rakipleri artacak, ve dolayısıyla müşterilerinde bir azalma olacak.

Tablo 3.5: Başlıca pamuk tüketici ülkeler itibariyle dünya pamuk tüketimi (1000 ton)

Yıl	ABD	Çin	Hind	Özbek	Pak	TR	Rusya	Japon	Brazil	Tayvan	Kore	Endon	Mısır	İtalya	Alman.	Tayland
1941	2117	501	817	-	-	36	-	396	131	-	38	-	34	45	98	2
1951	2288	708	686	-	33	50	-	348	183	6	25	3	61	215	229	5
1961	1803	1481	1006	-	245	109	-	739	272	46	59	10	122	226	327	15
1971	1786	2016	1077	-	429	180	-	766	296	137	117	43	203	201	234	65
1981	1283	3271	1363	-	461	293	-	715	566	229	322	104	321	209	172	127
1986	1393	4117	1564	-	533	422	-	674	692	431	394	163	316	258	213	205
1989	1694	4376	1782	-	874	552	-	759	822	382	455	250	288	310	202	280
1990	1907	4150	1876	-	1100	600	-	698	764	360	452	290	307	315	206	295
1991	1885	4225	1958	-	1343	557	-	650	723	361	436	336	323	333	223	328
1992	2092	4023	1902	207	1440	575	900	609	719	367	418	396	335	320	180	370
1993	2117	4575	1901	212	1469	580	725	490	750	340	370	408	346	310	178	390
1994	2286	4744	1939	200	1542	609	650	480	650	325	374	437	352	316	182	410
1995	2449	4311	2177	190	1459	746	629	392	871	245	365	446	294	332	165	331
1996*	2482	4507	2264	190	1481	775	676	370	893	260	365	468	283	335	159	348

* Tahmini

3.3. AB ÜLKELERİNDE PAMUĞUN YERİ

Avrupa Birliğinde pamuk bir sanayi bitkisi olarak kabul edildiğinden, AB'nin ortak tarım politikası içinde mütalaa edilmemiştir. AB içinde pamuk üreticisi olan ülkeler Yunanistan, İspanya ve İtalya'dır. İtalya'daki üretim yok denecek kadar az olduğundan AB'deki başlıca pamuk üreticileri Yunanistan ve İspanya'dır. 1994/1995 sezonunda AB içindeki toplam kütlü pamuk üretiminin 1.170.070 ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktarın 1.050.000 tonluk kısmı Yunanistan, 120.000 tonluk kısmı da İspanya tarafından üretilmektedir. Pamuk, özellikle orta Yunanistan'da ekimi yapılan başlıca üründür ve toplam ekim alanlarının 5/6'sını kaplamaktadır. Makedonya-Trakya bölgesinde ise mısırdan sonra ikinci ürün olarak yetiştirilmektedir. AB'nde yıllara göre pamuk yetiştirilme miktarları kütlü pamuk için Tablo 3.6'da verilmiştir. Tablodaki kütlü pamuk miktarları standart kalitede %10 nem, %3 yabancı madde içindir. AB'nde kütlü pamuk için, lif çekirdek oranı 32/54 olarak kabul edilmektedir.

MÜSİAD

12

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Tablo 3.6: AB'nde Pamuk Üretim Miktarları

YIL	YUNANİSTAN	İSPANYA	İTALYA	TOPLAM
1986	622.754	265.364	0	888.118
1987	559.963	256.523	0	816.486
1988	751.521	357.753	92	1.109.366
1989	827.118	197.332	27	1.024.477
1990	662.008	262.835	32	924.875
1991	670.940	260.725	0	931.665
1992	760.685	223.932	0	984.617
1993	985.676	98.883	0	1.084.559
1994	1.050.000	120.070	0	1.170.070

Kaynak: 1.3.1995 tarihli Avrupa Birliği Resmi Gazetesi

Yunanistan ve İspanya'da pamuk üretim alanı, 1988 yılında gösterdiği önemli artıştan sonra, 1992'e kadar istikrarlı devam etmiş ve 1992'de tekrar yükselmiştir. 1994'de ekim alanın 423.000 Ha olduğu tahmin edilmekte olup 2000 yılında ekim alanının 540.000 Ha'a çıkacağı beklenmektedir.

1988'den sonra Yunanistan ve İspanya'da pamuk üretim gelişimi farklı olup, Yunanistan'da üretim artışı olurken, İspanya'nın pamuk üretiminde azalma görülmüştür. Buna İspanya'da o dönemde yaşanan su kıtlığı sebep olmuş ve belli dönemde sulama kültürüne dayalı tohumlama yaslanmıştır.

AB topluluğu 1991-93 döneminde pamuk üretiminde kendine yeterlilik derecesini, üretimin tüketimi karşılama oranını, %27 olarak tespit etmiştir. Eğer AB belirlemiş olduğu üretim miktarları hedeflerine kesintisiz ulaşabilir, ve tüketimde geçerli olan 3 kg/kişi miktarı aşmaz ise 2000 yılında yeterlilik derecesini %45'e çıkarmayı planlamaktadır. Artan refah seviyesine bağlı olarak pamuğa olan talebin artışı ise bu hedefi yakalayabileceklerini riske sokmaktadır.

Çırçırlanmış pamuk ticaretinde de AB topluluğu açıklar vermektedir. 1991-1993 yılları arasında ortalama 925.000 ton ithalata karşılık, 107.000 ton ihracat, 1994/1995 döneminde 1.050.000 ton ithalata karşılık 295.000 ton ihracat 1995/1996 sezonunda ise 1.101.000 ton ithalat karşılık 282.000 ton ihracat gerçekleşmiştir.

AB üyelerince ithal edilen pamuğun 1991-1993 yıllarında ortalama değeri 1.244 ECU/ton olurken, ihraç edilen pamuğun ortalama değeri 1.163 ECU/ton'dur. Bu

aradaki farkın sebebi ithal edilen pamuğun daha kaliteli olmasındandır. AB içinde Tablo 3.6'dan da görüldüğü üzere tedarikçi ülke Yunanistan'dır. Buna karşılık İtalya, Almanya ve Portekiz en önemli alıcılardır. AB topluluğunun başlıca tedarikçi ülkeleri Tablo 3.7'de verilmektedir.

Tablo 3.7: AB Topluluğunun Pamuk Tedarik Ettiği başlıca Ülkeler

ÜLKELER	MİKTAR (ton)	TOPLAM PAMUK İTHALATINDAKİ PAYI (%)
Eski Sovyetler Birliği	309.875	33,5
Afrika-Karayipler Bölgesi		14,4
Çad	133.200	3,4
Mali		3,1
ABD	123.025	13,3
Suriye	51.800	5,6
Türkiye	42.550	4,6
Arjantin	35.150	3,8
Paraguay	25.900	2,8
Avustralya	24.975	2,7
Pakistan	23.125	2,5
Diğer Ülkeler	155.400	16,2

4- DÜNYADAKİ MEVCUT SİYASİ ve EKONOMİK BİRLİKLER

Ülkeler arasında iktisadi işbirliğinin geliştirilmesi bölgesel teşkilatların kurulması ve geliştirilmesine bağlıdır. Bu görüşün benimsenmesinden dolayı ikinci Dünya Savaşı sonrasında aşağıda isim ve amaçlarıyla birlikte verilen çok sayıda birlik kurulmuştur.

Bu birliklerin incelenmesinin çeşitli yönlerden yapılması mümkündür. Birlikleri oluşturan ülkelerin sanayileşme seviyelerine göre gruplandırmak mümkün olabileceği gibi bulundukları coğrafyalara göre gruplandırarak analiz yapmak mümkündür.

Bu birlikleri İslam ülkeleri açısından inceleyecek olursak 2 ayrı ana grupta toplamak mümkündür.

1- Tüm İslam ülkelerini kapsayan, İslam Konferansı Teşkilatı ve İslam Kalkınma Bankası gibi teşkilat veya birlikler, ve

2- Bazı ülkeleri veya ülke gruplarını kapsayan teşkilat veya birlikler.

Arap ülkeleri arasında Arap Birliği, 20'den fazla ülkeyi kendi bünyesinde toplayan, Arap Ortak Pazarı, Arap İşbirliği Konseyi, Körfez Ülkeleri İşbirliği teşkilatı, Arap Magrip Birliği gibi komşu ülkeleri veya belirli coğrafyayı ilgilendiren teşkilatlar kurulmuştur.

Arap ülkeleri dışındaki Müslüman ülkeler de komşu veya belirli coğrafya ile sınırlı kalan siyasi ve ekonomik birlikler kurmuşlardır. Uzak Doğuda Malezya ve Endonezya'nın önderliğindeki Güney Doğu Asya Ülkeleri Topluluğu (ASEAN), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) ve Türkiye, İran ve Pakistan'ın ortak girişimi sayılan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) bunların belirgin örnekleridir.

İktisadi işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan bölgesel teşkilatların kurulmasında

siyasi ve askeri amaçlarında yattığı unutulmamalıdır. Bunun yanı sıra petrol ve doğal kaynakların paylaşılmasına yönelik planların olduğu da gözlenmektedir.

(Aşağıdaki bilgiler 1993 yılına aittir)

4. 1. AB - AVRUPA BİRLİĞİ

Kuruluş Amacı: A.B.D.'nin ekonomik üstünlüğüne karşı birleşen Batı Avrupalı ülkelerin kurdukları bu birliğin amacı; Birliğe üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve işgücünün serbest dolaşımını sağlamak, üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük ve ticaret politikası oluşturmak, AB içinde rekabet ortamını koruyucu tedbirler almak, ve ortak ulaşım, enerji, çevre ve sosyal politikaları oluşturmaktır.

Kuruluş Tarihi: 1957

Üye Ülkeler: Almanya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya, Fransa, İngiltere (1973), İrlanda (1973), Danimarka (1973), Yunanistan (1981), İspanya (1986), Portekiz (1986), Avusturya (1995), İsveç (1995), Finlandiya (1995)

Yüzölçümü: 3.234.700 Km² Nüfus: 370 milyon Nüfus Projesi (2010): 380 milyon

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 1.524.100

İhracat: 1.470.350

4. 2. APEC - ASYA PASİFİK ÜLKELERİ İŞBİRLİĞİ

Kuruluş Amacı: Bölgesel ticari sorunları ve iktisadi işbirliği konularının düzenli bir tarzda tartışılmasına zemin teşkil edecek bir görev yapmak amacıyla 1989 yılında Singapur'da kurulmuştur. Gelişmiş üye ülkeleri arasında 2010, gelişmekte olan üye ülkeleri tarafından da 2020 yılına kadar gümrük vergilerini sıfırlayarak, serbest ticareti gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Kuruluş Tarihi: 1989

Üye Ülkeler: Avustralya, A.B.D., Brunei, Çin, Endonezya, Filipinler, G. Kore, Hong Kong, Japonya, Kanada, Malezya, Papua Y. Gine, Singapur, Şili, Tayland, Tayvan, Yeni Zelanda, Meksika

Yüzölçümü: 41 Milyon Km² Nüfus: 2.033.255.000 Nüfus (2010): 2,4 milyar

PAMUK BİRLİĞİ 1996

MÜSİAD

16

Dış Ticaret (Milyon US\$):

Toplam Üretim (milyon USD)

İthalat: 1.500.397.2

13.000.000

İhracat: 1.459.906.4

Dünya üretimindeki payı % 55

Dünya ticaretindeki payı % 40

4. 3. KEİB - KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ BÖLGESİ

Kuruluş Tarihi: 25 Haziran 1992

Üye Ülkeler: Türkiye, Arnavutluk, Romanya, Azerbaycan, Rusya Fed., Bulgaristan, Ermenistan, Ukrayna, Gürcistan, Yunanistan, Moldavya

Yüzölçümü: 11.054.000 Km² Nüfus: 325.000.000 Nüfus (2010): 348 milyon

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 146.206

İhracat: 120.996

4. 4. NAFTA - KUZEY AMERİKA SERBEST TİCARET BİRLİĞİ

Kuruluş Tarihi: 11 Haziran 1990

Üye Ülkeler: ABD, Kanada (1991), Meksika

Yüzölçümü: 23.630.000 Km² Nüfus: 370.000.000 Nüfus (2010): 352.483.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 700.300

İhracat: 705.500

4. 5. ASEAN - GÜNEY DOĞU ASYA MİLLETLER BİRLİĞİ

Kuruluş Amacı: Ortak girişimler yoluyla bölgede ekonomik, sosyal, kültürel işbirliği ve kalkınmayı desteklemek. ASEAN içinde ve dışında ticareti geliştirme, üyeler arasında teknik işbirliği için programlar hazırlamak.

Kuruluş Tarihi: 8 Ağustos 1967

Üye Ülkeler: Endonezya, Filipinler, Malezya, Singapur, Tayland, Brunei (1984), Vietnam (1995)

Yüzölçümü: 3.069.370 Km² Nüfus: 333.227.000 Nüfus (2010): 432.062.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 218.470

İhracat: 212.010

4. 6. EFTA - AVRUPA SERBEST TİCARET BİRLİĞİ

Kuruluş Tarihi: Mayıs 1960

Üye Ülkeler: Lihtenştayn, Norveç, İsviçre, İzlanda (kuruluşta Avusturya, Danimarka, İngiltere ve İsveç de geçmişte üye idi).

Yüzölçümü: 1.339.960 Km² Nüfus: 33.291.000 Nüfus (2010): 34.979.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 202.770

İhracat: 176.270

4. 7. GCC - KÖRFEZ İŞBİRLİĞİ KONSEYİ

Kuruluş Amacı: Ticari, sınai ve gümrük düzenlemelerinin yanısıra; ekonomik, mali ve para politikaları uygulamak; eğitim, sağlık ve sosyal politikaları koordine etmek ve ekonomik entegrasyon için gerekli faaliyette bulunmak amaçları arasındadır.

Kuruluş Tarihi: 27 Mayıs 1981

Üye Ülkeler: Bahreyn, Kuveyt, S. Arabistan, Katar, Umman, BAE

Yüzölçümü: 2.653.650 Km² Nüfus: 23.651.000 Nüfus (2010): 41.682.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 73.950

İhracat: 69.770

4. 8. ECO - EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

Kuruluş Amacı: Üye ülkeler arasında bir gümrük birliğinin tesisi için yardımcı olmak ve bu ülkeler arasında sınai, tarımsal, teknolojik ve alt yapı alanlarında işbirliği için gerekli imkânları sağlamaktır. ECO, 21 Haziran 1964'de Türkiye, İran ve Pakistan arasında kurulan RCD (Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği) nin yerini almıştır.

Kuruluş Tarihi: 29 Ocak 1985

Üye Ülkeler: Türkiye, İran, Pakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan, Afganistan (KKTC gözlemci üyedir).

Yüzölçümü: 7.956.547 Km² Nüfus: 316.579.000 Nüfus (2010): 421.567.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 96.540

İhracat: 74.560

4.8.1. ECO Üye Devletleri Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesi:

1955'de Bağdat Paketi, 1959'da CENTO ve 1964'de RCD ile başlayan önceleri askeri amaçlı sonraları bölgesel ekonomik kalkınmayı hedefleyen teşkilatlar, bürokratik mekanizma içinde sıkışıp kalıp herhangi bir varlık gösteremeyip 1985'de RCD'nin lağvedilmesi ile finans ve ekonomi alanında deneyimli uzmanları çalıştıracak Ekonomik İşbirliği Teşkilatının kurulması ile sonuçlanmıştır.

Türkiye, İran ve Pakistan ile başlayan ECO, 1992'de Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın da üyeliğe alınmasıyla coğrafi olarak büyük ekonomik teşkilatlardan biri olmuştur. Teşkilatın ekonomik ve sosyal hedeflerinin belirlenmesi için, 1992'de Quetta Deklarasyonu ile sonuçlanan ve 1993'de İstanbul Protokolü ile sonuçlanan iki konferans düzenlenmiş ve belgeler imzalanmıştır. Birincisinde alt yapı sorunlarına eğilirken ikincisinde mali ve ticari konulara ağırlık verilmiştir.

Türkiye, İran ve Pakistan hem sahip oldukları topraklar hem de ekilebilir alanlar yönünden İslam ülkeleri arasında önemli bir yere sahiptir. 7 Orta Asya ülkesinin de üyeliğe kabulü ile bu önem daha da artmıştır. 1995 yılı verilerine göre 2.646 milyon hektarlık İslam ülkeleri içinde toprak yönünden %32'lik, ekilebilir alanlar yönünden de %50 bir kısım ECO üyesi ülkeler içinde kalmaktadır.

Prof. Dr. Haşmet Başar'a göre, "eldeki istatistikler bölgedeki tarımsal gelişmenin karşılaşılan tüm finansal, ekonomik ve sosyal sıkıntılara mekanizasyon ve girdi kullanımındaki elverişsiz şartlara karşın beklenenden daha fazla olduğunu göstermektedir. 1979-1981 arası ortalama üretim 100 alınırsa bu indeks 1990'da Türkiye'de 126, İran'da 136 ve Pakistan'da 154'e çıkmıştır. Bununda ötesinde özellikle Türkiye'nin tarım teknolojisi alanında kaydettiği ilerlemeler (tüm İslam ülkelerindeki 1,5 milyon traktörün yarısına sahip olması), artan girdi kullanımı ve uygulamaya giren GAP projesi ile İslam ülkelerine örnek bir ülke hacmine geldiği ileri sürülebilir. Kuşkusuz sözü edilen atılımlar değişen dünya koşulları, artan nüfus ve diğer sosyo-ekonomik sorunlar karşısında yetersiz kalmaktadır. Özellikle ECO ülkeleri bünyesinde nüfusun %60'ından fazlasının kırsal kesimde yaşaması, bölgede gizli işsizliği arttırdığı gibi verimliliğinde düşürmektedir. Ayrıca sözü edilen kesimlerde eğitim düzeyinin geri olması, devlet yatırımlarının gereken düzeyin çok altında olması da sonucu etkilemektedir.

Milli gelir artışı açısından da son 10 yılda anımsanmayacak ilerlemeler kaydeden ECO'nun kurucu üyelerinin atılımları sürdürecekleri anlaşılmaktadır. 21 yüzyılın başında fert başına düşen gayri safi milli hasılanın Pakistan'da 6.000 US\$, İran'da 10.000 US\$ ve Türkiye'de 12.000 US\$'ı bulacağı tahmin edilmektedir.

Milli gelir artışında olumlu ilerlemeler sağlanması her üç ülkedeki tarım sektörünün katkısı %25'in altına inerken sanayi sektörünün ağırlığı hızla artmıştır. Benzer gelişmeler ihracatta da kendini göstermiştir. 1970-1975 ve 1990-95 dönemlerinin ortalamalarını değerlendiren araştırmalar ilginç sonuçlar vermektedir. Belirtilen dönem içinde Pakistan'ın tarım ürünleri ihracatı %41'den %20'lere gerilerken sanayi malları artışı %57'den %78'e çıkmıştır. Durum Türkiye yönünden daha da başarılı sonuçlanmıştır. Tarımsal ürünlerin oranı %83'den %24'lere gerilerken sanayi malları %10'lardan %71'e yükselmiştir. İran'ın ihracat kalemlerinde ise önemli bir değişiklik meydana gelmemiş, her iki dönemde de dış gelirlerin %90'ı petrole bağımlı kalmıştır.

Her üç ülkenin de dış ticaretinde sanayileşmiş ülkelerin etkinliği keskin bir trend halinde devam etmiş, gerek ihracatta gerekse ithalatta %70 civarında seyretmiştir. Böylece artan ihracat ve ithalat değerlerinden genelde batılı ülkelerin yararlandıkları ileri sürülebilir. Örneğin son çeyrek yüzyılda (1970-1994) İran'ın ihracatı 7, Pakistan'ın 10, Türkiye'nin 25 kat artış göstermiştir. İthalatta aynı dönemde hızlı artışlar kaydedilmiş ülkeler sırasıyla 18, 5 ve 28 kat satın alımlarda bulunmuşlardır. Her üç ülkenin dış ticaretinde yer değiştirmeler göz ardı edilirse, Avrupa Birliği, ABD ve Japonya'nın payı %65'e ulaşırken, yarı sanayileşmiş ül-

kelerin oranı %15'i bulmaktadır. Diğer az gelişmiş ülkelerle ilişkiler %12-15 arasında değişirken, İslam ülkeleri ile olan ticari bağlar genelde %10'u bulmamaktadır. ECO üyesi ülkeler arasındaki ilişkiler İran-İrak savaşı sırasında İran'ın ihtiyaç duyduğu malları karşılaması ve *Counter Trade* yolu ile petrol alımları ile 1980-1985 arasında %15'lere kadar çıkarmışlarsa da savaşın sona ermesinden sonra üye ülkeler arasındaki ticari ilişkiler hızla azalmıştır. 1990-1994 döneminde genelde toplamın %3'ünü aşmamıştır.

ECO bünyesinde hazırlanan projelere ve en üst düzeyde onaylanan anlaşmalara karşın ekonomik ilişkilerin bu denli zayıf olmalarının nedenlerinden biri İran ve Pakistan'ın özellikle Türk sanayi mallarının yerine Batılı ülkelerin üretimlerini tercih etmeleri, Türkiye'nin de sözü edilen ülkelere avantajlı mal alma seçeneğinin sınırlı olmasıdır denebilir. Ayrıca bölgeye özgü Kalkınma ve Ticaret Bankalarının kurulamaması ve ortaya çıkan taleplerin tümünün İslam Kalkınma Bankası tarafından karşılanamaması da ayrı bir faktör olarak ileri sürülebilir. Belki de en önemli sonuçlardan biri ECO genel merkezin oluşumunda ve çalışma tarzında yatmaktadır. Çalıştırılan uzman sayısının 15'i aşmaması, personelin çoğunun maaşlarını vatandaşları olduğu ülkelere alması ve bürokratik bir mekanizma içinde çalışmaya devam etmeleri, Teşkilatın yeni ve olumlu adımlar atmasını engellemekte ve statükocu bir dünyanın sürmesine imkan vermektedir.

ECO'nun temelini oluşturan İzmir anlaşmasının 4. Maddesi üye ülkelerin ticaret ve sanayide başarılı sonuçlar alabilmesi için üretim ve satışta ortak strateji izlemeleri gerektiği vurgulanmış, 20. Maddesinde de sözü edilen yönde olumlu sonuç alabilmek için işbirliği yapılacak alanların Kalkınma Planlarında da belirtilmesi gerektiği vurgulanmıştır. 29. Maddede ise ECO Genel Sekreterliğinin üye ülkeler de kendi alanlarında uzmanlaşmış (örneğin iktisadi, ticari, mali) kuruluşlarla işbirliğine gitmesi gerektiği belirtilmiştir.

ECO'ya ticari alanda yeni bir bakış açısı ve dinamizm sağlayan 07.02.1993 tarihli Quetta Aksiyon Planının 14. Maddesinde ECO İktisadi ve Ticari İşler Komitesinin tercihli sistemler üzerinde durmasını, ithalat ve ihracatı engelleyen olumsuz faktörlerin giderilmesini, 17.Maddede ECO Ticaret Odası kurulması ve 18. Maddede Ticaret ve Kalkınma Bankasının biran evvel devreye girmesi hususunda gerekli girişimlerin başlatılmasını öngörmektedir.

Başka bir deyimle ECO'nun yasal statüsü üye ülkelerin ürün bazında birlik oluşturmalarını teşvik etmekte, Genel Sekretaryanın bu yönde girişimlerde bulunmasını öngörmektedir.

Hızla değişen dünya düzeni, globalleşme - gruplaşma hareketi içinde büyüyen ve genişleyen ECO'nun etkili olabilmesi için öncelikle yeniden yapılanmaya gidilmesi zorunludur denebilir. Yeni bir dinamizm ve görüş açısı getirecek sistemin oluşturulmasında mümkün olduğunca devlet etkisinden ve bürokrasiden kaçınma, personel seçiminde özel sektör elemanlarından yararlanma kısa sürede yararlı sonuçlar verebilecektir. Ayrıca Devlet Başkanlarının çizilen hedefleri ve elde edilen sonuçları dikkatle takip etmeleri, ortaya çıkan sonuçları sık sık değerlendiren gerek önlemleri almaları gerekmektedir.

4. 9. BDT - BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU

Kuruluş Amacı: B. Rusya, Rusya, ve Ukrayna tarafından 21 Aralık 1991 tarihinde Alma Ata Deklarasyonu ile kurulmuş ve diğer ülkeler bilahare dahil olmuşlardır. Eski Sovyetler Birliği Ülkelerinin daha yakın ekonomik, politik, kültürel ve mali işbirliği içinde olmalarının amaçlandığı ilan edilmiştir.

Kuruluş Tarihi: 21 Aralık 1991

Üye Ülkeler: Rusya, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Ukrayna, Tacikistan, Türkmenistan

Yüzölçümü: 21.497.200 Km² Nüfus: 232.718.000 Nüfus (2010): 251.077.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 143.673

İhracat: 126.083

4.10. BAB - BATI AVRUPA BİRLİĞİ

Kuruluş Amacı: Silahların sınırlandırılması konusundaki taahhütleri denetlemek idi. Şimdi ise Avrupa Birliği'nin savunma alanındaki bütünleşme girişimlerinin çerçevesini oluşturuyor.

Kuruluş Tarihi: 1948

Üye Ülkeler: Belçika, İngiltere, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz, Yunanistan (Türkiye gözlemci üyedir) .

PAMUK BİRLİĞİ 1996

MÜSİAD

22

5- DÜNYADAKİ MUHTEMEL BİRLİKLER

5. 1. TAFTA - KUZEY ATLANTİK ÖTESİ SERBEST TİCARET BİRLİĞİ

Üye Ülkeler: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği ve AB ülkelerini kapsamaktadır.

Yüzölçümü: 25.993.270 Km² Nüfus: 717.935.000 Nüfus (2010): 822.498.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 2.224.400

İhracat: 2.175.850

5. 2. AFTA - AMERİKA SERBEST TİCARET BİRLİĞİ

Üye Ülkeler: Bütün Amerika kıtasını kapsayacaktır.

Yüzölçümü: 42.211.120 Km² Nüfus: 750.885.500 Nüfus (2010): 932.298.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 859.410

İhracat: 833.430

5. 3. JAMERİKA

Üye Ülkeler: ABD ve Japonya

	<u>Yüzölçümü:</u>	<u>Nüfus:</u>	<u>Nüfus (2010):</u>
Japonya	377.750 Km ²	124.670.000	129.410.000
ABD	9.529.063 Km ²	258.233.000	298.620.000
Toplam	9.906.813 Km ²	382.903.000	428.030.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 2.330.214	Japonya	İhracat: 3.396.496
5.534.965	ABD	4.473.302
7.865.179	Toplam	7.869.798

5. 4. KUZEY BİRLİĞİ

Üye Ülkeler: ABD ve BDT ülkelerini kapsayacaktır.

	<u>Yüzölçümü:</u>	<u>Nüfus:</u>	<u>Nüfus (2010):</u>
BDT	21.497.200 Km ²	232.768.000	252.077.000
ABD	9.529.063 Km ²	258.233.000	298.620.000
Toplam	31.026.263 Km ²	490.991.000	549.697.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat:	143.673	BDT İhracat:	126.083
5.534.965		ABD	4.473.302
5.678.638		Toplam	4.599.385

5. 5. AVRASYA BİRLİĞİ

Avrasya Birliği görüşü, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nur sultan Nazarbayev tarafından ortaya atılmıştır. Sovyetler Birliğinin dağılma sürecinde, BDT ve bunun içinde özellikle Rus aydınlarının Rusya'ya Sovyetler Birliğindeki rolüne alternatif bir rol bulmak üzere geliştirdikleri farklı görüşler vardır. Ruslar hem Avrupalı hem de Asyalıdır. Ruslar eski fonksiyonlarını Avrupalı veya Asyalı olarak değil yine Rusya olarak gerçekleştirebilir. Bunları iyi bilen ve değerlendiren Nazarbayev, BDT Cumhuriyetlerinin eskisi gibi yine Rusya'nın güdümünde olması yerine, Avrasya Birliği gibi çok daha geniş bir yelpaze içinde yer alarak Rusya baskısını kompanse etmeyi amaçlayan bir görüş olarak Avrasya Birliğini teklif etmektedir. Gerçekleşme şansı ve taraf ülke sayısı çok az olan böyle bir teklif, BDT üyesi ülkelerin liderlerinin, Rusya'nın BDT içindeki gücünün caydırıcılığına olan inançlarını, kendi güçleri ile mukayese imkânı olan bir alternatif oluşturarak, Rusya'nın gücünü zayıflatma bakımından netice verebilecek bir görüştür. Gorbaçov'un Avrupa Evi görüşüyle, Rusları Asyalı sayan aydınların görüşlerini sentezleyen bir

PAMUK BİRLİĞİ 1996

MÜSİAD

24

model olarak böyle bir taraftar arayışları başarılı olabilir.

Üye Ülkeler: AB ve BDT ülkelerini kapsayacaktır.

	<u>Yüzölçümü:</u>	<u>Nüfus:</u>	<u>Nüfus (2010):</u>
BDT	21.497.200 Km ²	232.768.000	252.077.000
AB	3.234.700 Km ²	370.000.000	380.000.000
Toplam	24.731.900 Km ²	602.768.000	632.077.000

Dış Ticaret (Milyon US\$):

İthalat: 143.673	BDT İhracat: 126.083	
1.524.100	AB	1.470.350
1.667.773	Toplam	1.596.433

5. 6. İPEK YOLU BİRLİĞİ

Tarihte "İpek Yolu" olarak adlandırılan ve Doğu Asyadan, Orta Asya - İran - Anadolu - Balkanlar yoluyla Batı Avrupa'ya kadar uzanan şerit alan içindeki Asya ve Avrupa ülkeleriyle, kısmen Kuzey Avrupa ülkelerini de içine alan ve tarihi, ekonomik-ticari, turistik, kültürel misyonunu bugün için de geçerli kılabilecek kıtalar arası bir birlik önerisi olup, bu çerçevede aşağıda belirtilen çeşitli alt birliklerle başlıyarak, tamamının oluşması zamanla sağlanabilecektir.

5.6.1. Pamuk Birliği

İpek yolu ülkeleri içinde pamuk tarım, endüstrisi ve ticareti ağırlıklı ülkeler arasında muhtemel bir ekonomik topluluktur. İlk aşamada, özellikle dünya pamuk üretim ve ticaretinde önemli bir ağırlığa sahip olabilecek ve ABD'nden daha etkin bir ekonomik getirisi olacağı düşünülen ECO ülkeleri içinde yer alan Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan arasında bir birlik olarak öngörülmektedir. Daha sonra diğer ECO ülkeleri, Mısır ve Sudan gibi önemli pamuk üreticilerini, ipek yolu ve hatta dünya pamuk ülkelerini arasına alması muhtemeldir.

5.6.2. Maden Birliği

İpek yolu ülkeleri arasında çeşitli madenlere sahip olan ülkeler arasında ve ağır sanayi potansiyelini yükseltecek bir birlik olarak düşünülmektedir. İlk aşamada, Türkiye ve Orta Asya Cumhuriyetleri arasında oluşturulması ve özellikle Türkiye, Pakistan, Kazakistan, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Çe-

çenistan, Afganistan vb ülkelerde, demir, bakır, alüminyum, altın, gümüş, boraks, uranyum, kurşun, kıymetli toprak vb yeraltı maden kaynaklarının iyi değerlendirilmesine yönelik ekonomik ve stratejik ağırlıklı bir birlik olacaktır.

5.6.3. Enerji Birliği

İpek yolu ülkeleri arasında ve yine özellikle Türkiye başta olmak üzere, Kazakistan, Azerbaycan, Pakistan, Özbekistan, vb ülkelerde, petrol, kömür, güneş enerjisi, doğal enerji ve elektrik gibi yapay enerji kaynaklarına sahip ülkeler arasında oluşturulması düşünülen, hem ekonomik hem de stratejik önemi haiz bir birliktir.

5.6.4. Su Birliği

İpek yolu ülkeleri arasında; nehir, göl, baraj vb su kaynağı bol ülkeler arasında tasarlanan bir birlik olup, yine başta gölü, barajı, nehri, kaynağı bol Türkiye, Azerbaycan, Karadeniz ülkeleri vb ile ülkeler arası ekonomik - ticaret - enerji ağırlıklı bir birlik olacaktır. Suyun petrole alternatif bir enerji kaynağı olması bakımından ve Körfez ülkeleri ile ticari-siyasi-ekonomik ilişkiler ile önemi haiz büyük değer taşımaktadır.

5.6.5. Doğal Gaz-Petrol Birliği

İpek yolu üzerinde ve/veya Asya kıtasında petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olan ülkeler arasında düşünülen muhtemel bir birliktir. Dünyada halen kullanılan en fazla enerji kaynakları olması dolayısıyla büyük önem taşımaktadır.

5.6.6. Tıbbi Bitkiler Birliği

İpek yolu ülkeleri arasında; Türkiye, Pakistan, Hindistan, İran, Özbekistan, Türkmenistan gibi sıcak ve ılıman, özel bitki örtüsü-florası bulunan ülkeler arasında olması muhtemel ve tıbbi - sağlık sektöründe son yıllarda kıymeti artan, doğal tıp ve özel yiyecek - damak zevki bitkileri yetiştiren ve ihraç eden ülkeler arası birliktir. Eski baharat yolunu, tıpkı ipek yolu gibi harekete geçirmekte fayda olup, ekonomik büyük hayati bir potansiyele sahiptir.

5.6.7. Alkoloid Bitkiler Birliği

Tıpta çok ağırlıklı ve önemli bir yeri olan ve dünya kaçak-yasak ticaretinde silahtan sonra en büyük payı olan haşhaşın afyon bitkisini meşru, faydalı ve endüstriyel olarak değerlendirmek için oluşturulması gerekli ekonomik ağırlıklı bir birliktir. Türkiye, Pakistan, Hindistan, İran, Özbekistan, Türkmenistan, Afganistan vb ülkeler arasında oluşturulması düşünülmektedir.

5.6.8. Keten, Kenevir vb Teknik Bitkiler Birliği

Son yıllarda pamuk gibi değeri gittikçe yükselen ve doğal yapısı bakımından giyim, deklarasyon, ev tekstili, teknik amaçlar bakımından büyük tüketim potansiyeli olan ketenin ekonomik gücünü arttırmak ve Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan vb ilgili dünya ülkeleriyle oluşturulacak bir birlik olup, en büyük pazarı Amerika ve Avrupa'dır.

5.6.9. Özel Zootečni Birliđi

Teknik deri, kürk, dekorasyon, tıbbi malzeme ve özel-genel et, gıda maddeleri gibi önemli ticari kalemlerde büyük maddi değeri ve talebi olan, koyun, keçi, tavşan, tilki, sansar, leopar vb kara, deniz ve hava hayvanlarının korunması, yetiştirilmesi ve bilinçli faydalı değerlendirilmesi için özellikle Orta Asya ve Türk Cumhuriyetleri arasında oluşturulması gelecek için çok önemli bir birliktir.

6- PAMUK BİRLİĞİ

6. 1. PAMUK BİRLİĞİ ÜLKELERİ

6.1.1. TÜRKİYE

6.1.2.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 779.452 Km ²
Nüfusu (1995) ve artış oranı	: 63.7 milyon; % 1,8
GSMH (1995)	: 185,2 milyar \$
Kişi başına GSMH (1995)	: 2.910 \$
Dış borçlar	: 72,5 milyar US\$ (1995 sonu)
Para birimi ve paritesi	: Türk Lirası (TL) 1 US\$ = 102.000 TL. (Kasım 1996 sonu)
İhracatı	: 21,5 milyar US\$ (1995)
İthalatı	: 35,6 milyar US\$ (1995)
Dış ticaret hacmi	: 57,1 milyar US\$ (1995)
Dış ticaret dengesi	: -14,1 milyar US\$ (1995)
Başlıca ihrac maddeleri	: Dokuma, giyim, demir-çelik sanayi mamülleri, gıda sanayi ürünleri, meyve
Başlıca ithal maddeleri	: Makine ve teçhizat, kimya sanayi ürünleri, demir-çelik sanayi ürünleri, yakıt maddeleri
İhracatında başlıca ülkeler (1995)	: Almanya, İtalya, ABD, BDT, Fransa, İngiltere, Hollanda, S. Arabistan,
İthalatında başlıca ülkeler (1995) :	Almanya, ABD, İtalya, BDT, Fransa, S. Arabistan, İngiltere, Japonya, İran
Dış ticaret değerleri (milyar \$)	1992 1993 1994 1995
İhracat	14,71 15,34 18,10 21,50
İthalat	22,87 29,42 23,70 35,60
Hacim	37,58 44,76 41,80 57,10
Denge	-8,15 -14,0- 5,16 -14,10

6.1.2.2. Tekstil ve Konfeksiyon İhracatımız (US\$)

	1993	1994	1995
İPEK	434.517	1.295.913	665.886
YÜN , KİL , AT KILI BUNLARIN İPEK DOKUMALARI	35.927.633	52.749.013	75.377.223
PAMUK	406.352.815	601.488.031	506.207.234
DOKUMAYA ELVERİŞLİ BİTKİSEL LİFLER , KAĞIT İPEĞİ VE DOKUMALARI	46.669	2.845.642	1.267.370
DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	200.674.037	265.314.110	389.344.803
SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	313.093.707	439.977.461	574.235.391
VATKA,KEÇE,DOKUNMAMIŞ MENSUCAT, ÖZEL İPLİK,SİCİM VE MAMÜLLERİ	11.882.022	9.130.966	15.446.766
HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERİN YER KAPLAMALARI	291.393.685	252.527.437	252.248.865
ÖZEL DOKUNMUŞ MENSUCAT,DANTELA DUVAR HALILARI,İŞLEMELER	61.716.030	108.618.158	126.555.211
EMDİRİLMİŞ,SIVANMIŞ,KAPLANMIŞ MENSUCAT, BUNLARDAN TEKNİK EŞYA	72.405.484	70.282.898	104.806.784
ÖRME EŞYA	63.563.245	104.588.391	84.509.681
ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	2.469.758.301	2.580.712.527	3.446.206.294
ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	1.371.424.056	1.527.156.660	2.202.677.979
MENSUCATTAN MAMÜL DİĞER EŞYA, KULLANILMIŞ EŞYA,PAÇAVRALAR	316.814.466	382.174.044	539.617.925
TOPLAM	5.615.486.667	6.434.861.251	8.319.167.412

6.1.2.3. Tekstil ve Konfeksiyon İthalatımız (US\$)

	1993	1994	1995
İPEK	4.119.165	3.120.451	4.883.651
YÜN, KİL, AT KILI BUNLARIN İPEK DOKUMALARI	164.578.437	125.762.293	238.943.735
PAMUK	527.798.502	549.156.522	885.904.172
DOKUMAYA ELVERİŞLİ BİTKİSEL LİFLER, KAĞIT İPEĞİ VE DOKUMALARI	38.129.279	45.715.566	58.084.169
DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	316.002.251	281.995.032	497.586.007
SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	378.887.494	353.578.231	647.556.759
VATKA,KEÇE,DOKUNMAMIŞ MENSUCAT, ÖZEL İPLİK,SİCİM VE MAMÜLLERİ	34.303.709	36.184.248	61.968.913
HALILAR VE DİĞER DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELERİN YER KAPLAMALARI	7.029.609	4.796.868	7.316.677
ÖZEL DOKUNMUŞ MENSUCAT,DANTELA DUVAR HALILARI,İŞLEMELER	29.292.255	55.594.590	83.250.036
EMDİRİLMİŞ,SIVANMIŞ,KAPLANMIŞ MENSUCAT, BUNLARDAN TEKNİK EŞYA	57.010.521	54.205.992	72.099.500
ÖRME EŞYA	33.796.381	90.588.066	64.203.653
ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	14.720.791	9.170.743	13.977.939
ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	23.222.761	19.613.565	27.747.109
MENSUCATTAN MAMÜL DİĞER EŞYA, KULLANILMIŞ EŞYA,PAÇAVRALAR	9.529.449	7.802.051	17.534.391
TOPLAM	1.639.420.604	1.637.284.218	2.681.076.711

PAMUK BİRLİĞİ 1996

MÜSİAD

30

6.1.2. İRAN

İRAN EKONOMİSİ

(İran Merkez Bankası verileri)

GSMH (1995)	: 97,7 milyar dolar
Kişi başına GSYİH	: 1.540 dolar
Kalkınma hızı (yıllık)	: % 1,6 (1996)
Yıllık enflasyon oranı	: % 60 (1996)
Bütçe (1375 mali yılı)	: 46.138 milyar riyal (15,3 milyar Dolar)

(21.3.1996-20.3.1997)

(Bütçe rakamları belediyeleri, vakıfları, ve savunma harcamalarını içermemektedir.)

İşsizlik oranı	: % 25 (gayri resmi)
GSMH'nın sektörel dağılımı	: %18,1 İmalat ve Madencilik % 21,3 Tarım % 18,7 Petrol % 42,7 Hizmetler
Yıllık İhracat	: 19,42 milyar ABD Doları
(1994-95)	(4,82 milyar Doları Petrol dışı ürünlerden)
(1995-96,9 ay)	: 13,78 milyar ABD Doları
Yıllık İthalat (1994-95)	: 12,61 milyar ABD Doları
(1996,9 ay)	: 9,07 milyar ABD Doları
Temel İhraç Malları	: Ham petrol, halı, tekstil, havyar, taze ve kuru meyve, (fıstık, Kuru üzüm, hurma) demir-çelik ürünleri, bakır, ham deri, baharat, alüminyum, ve inorganik kimyasal ürünler
Temel İthal malları	: Sanayi makine, alet ve el cihazları, elektrikli makine ve cihazlar, demir-çelik ürünleri, hububat, oto ve oto yedek parçaları, kimyasal maddeler, kağıt, gıda maddeleri (yağ, şeker, et) tekstil hammaddeleri,
Petrol dışı ürün ihracatında başlıca ülkeler (1994)	: Almanya (% 23,9), İsviçre (%4,9), İtalya (%9,0) Azerbaycan (% 4,6), B.A.E. (%8,6), Çin (%4,4) Türkiye (%7,1), Japonya (% 4,0)
İthalatında başlıca ülkeler	: Almanya (%18,9) B.A.E. (% 5,0), İtalya (% 9,0) İngiltere (% 4,7), Japonya % 8,0), Fransa (% 4,2) Belçika (% 5,5) Türkiye (% 2,3)
Dış Borçları	: 23 milyar Dolar (1995 ilk 9 ay sonu)
Ham Petrol Rezervi	: 92,9 milyar ton

Üretimi	: 3,5 milyon varil/gün (1995-96)
İhracatı	: 2,6 milyon varil/gün (1994-95)
Doğal gaz Rezervi	: 20,8 trilyon metreküp
Üretimi	: 55 milyar metreküp (1994-95)
İhracat	: 0,1 milyar metreküp (1994-95)
Elektrik Üretimi	: 82 milyar Kwh (1994-95)

6.1.2.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

- * Ticaret ve seyrisefain muahedenamesi (14 Mart 1937)
- * Ticaret anlaşması (22 Eylül 1964)
- * Ekonomik ve teknik işbirliği (9 Mart 1982)

2- İkili ticari ilişkiler

Tablo 6.1: İran ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET HACMİ	DIŞ TİCARET DENGESİ
1987	439.699	947.594	1.387.293	-507.895
1988	545.651	659.801	1.205.452	-114.150
1989	561.033	233.475	794.508	327.558
1990	495.483	492.400	987.883	3.083
1991	486.903	90.538	577.441	396.365
1992	455.211	364.883	820.094	90.328
1993	289.571	667.027	956.598	-377.456
1994	249.784	692.409	942.193	-242.625
1995	268.433	689.433	957.909	-421.043

Tablo 6.2: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Naylon mensucat	19.194
Saf sakaroz	42.852
Akrilik	11.105
Bitkisel yağlar	11.247

Tablo 6.3: 1994 Yılı Başlıca ithalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Petrol, mineral yağlar	649.697
Hayvan derileri	19.440
Bakır elektrolitik	8.837
Alüminyum	1.021
Elma	1.642

6.1.3. PAKİSTAN

6.1.3.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 796.095 Km ²
Nüfusu ve artış oranı	: 136,8 milyon, % 2,7
Nüfus yoğunluğu	: km ² 'ye 161 kişi
Okuma yazma oranı	: % 37
Konuşulan diller	: Urduca, İngilizce
Ortalama Ömür	: 62,3 yıl
GSYİH	: 71 milyar dolar
GSMH büyüme oranı (reel 1994)	: %4,7
İşgücü toplamı	: 35,7 milyon kişi
Kişi başına GSYİH	: 520 \$
Dış borçlar	: 26 milyar \$
Cari işlemler dengesi (1994)	: 1,5 milyar \$
İhracat (1995)	: 7,2 milyar Dolar
İthalat	(1994) : 10,2 milyar Dolar
Dış Ticaret Dengesi	: -3,0 milyar dolar
Para birimi ve paritesi	: Rupî 1 US\$ = 31,50 Rupî
Başlıca ihraç ürünleri	: Pamuk ipliği, giyim eşyası, dokuma ve mensucat, ham pamuk, pirinç, sentetik kumaş, halı ve kilim, deri ve deri ürünleri
Başlıca ithal maddeleri	: Petrol ve petrol ürünleri, elektrikli ve elektrikli olmayan Makine ve aletler, kimyasal maddeler, ulaşım araçları, yenilebilir yağlar, demir çelik ürünleri, gübre ve çay
İhracatında başlıca ülkeler	: ABD, Japonya, Almanya, İngiltere, Malezya, İtalya, Suudi Arabistan, Kuveyt, Güney Kore ve Hong-Kong

PAKİSTAN'IN BAŞLICA TİCARİ ORTAKLARI (Dış Ticarete Yüzde Payı)

	1993		1994	
	ithalat	ihracat	ithalat	ihracat
ABD	8,30	14,42	10,46	19,37
Japonya	9,22	8,05	10,65	7,99
Almanya	6,06	8,03	7,54	8,40
İngiltere	3,84	7,84	5,70	8,45
Malezya	4,31	0,72	9,78	0,75
İtalya	1,89	2,73	5,82	3,52
Suudi Arabistan	4,24	3,51	5,51	3,29
Kuveyt	4,17	0,38	6,48	0,35
Güney Kore	2,89	2,68	3,58	4,00
Hong Kong	0,35	7,30	0,46	7,91
Türkiye	0,40	1,70	0,52	0,54

6.1.3.2. Türkiye ile İlişkiler**1- Anlaşma ve protokoller**

- * Ticaret (18 şubat 1964)
- * Ekonomik ve teknik işbirliği (20 Kasım 1975)
- * Turizm (13 Ocak 1981)
- * Bilimsel ve teknik işbirliği (12 Kasım 1981)
- * Tarımsal işbirliği (17 Mart 1983)
- * Çifte vergilendirmeyi önleme (14 Kasım 1985)
- * Denizcilik (18 Şubat 1989)
- * YKTK (16 Mart 1995)

2- İkili ticari ilişkiler

13-15 Şubat 1993 tarihleri arasında yapılan Türkiye Pakistan 9. Dönem Karma Ekonomik Kurul toplantısı sonucunda imzalanan protokolde 1993 yılı sonu tica-

ret hacminin 200 milyon dolara çıkarılması hedeflenmiştir. 1993 yılı rakamlarına göre ticaret hacmi 159 milyon US\$ olarak gerçekleşmiştir. 1994 yılı iki ülke arasındaki ticaret hacmi düşüş göstererek 93.3 US\$'a gerilemiştir. 1995 yılında ise %162'lik bir artışla ticaret hacmi 244,5 US\$ olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmesini müteakip, Avrupa Birliği Ortak Ticaret Politikasına uyum çerçevesinde tekstil ve konfeksiyon ithalatında üçüncü ülkelere uygulamakta olduğu kota ve gözetim önlemlerinin Türkiye tarafından da üstlenilmesini teminen görüşmelere devam edilmektedir. Pakistan, tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde ikili kontrol sistemi çerçevesinde kota uygulanacak ülkeler listesinde (T.C. resmi gazete sayı 22300,1 Haziran 1995) yer almaktadır. Konu ile ilgili görüşmeler tamamlanmış olup, Pakistan'a kotalar uygulanmaktadır.

18-20 Eylül 1995'de bir araya gelen Türkiye-Pakistan 10. Dönem KEK toplantısında, iki ülkenin ticari ilişkileri gözden geçirilmiş olup, ticaret hacminin artırılması ve ticaretin çeşitlendirilmesi imkanları araştırılmıştır. Ayrıca görüşmelerde, serbest bölgeler, menkul kıymetler, demiryolları sanayi, demir ve çelik sanayi, petrol ve gaz hizmetleri, petrokimya sanayi, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetleri, enerji, maden ve minareller, tarım ormancılık, telekomünikasyon, kara, deniz ve hava ulaştırması ve posta hizmetleri alanlarında işbirliği yapılması kararlaştırılmıştır. Türkiye-Pakistan 11. Dönem KEK toplantısı 15 Kasım 1996 - 31 Ocak 1997 tarihleri arasında belirlenecek bir günde yapılacaktır.

Başlıca İhraç Ürünlerimiz: Baklagil kuru sebzeler, buğday, azot, fosfor, potasyum vb üçünün karışımı gübreler, debagatte kullanılan sentetik, organik ve inorganik maddeler, haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok ediciler, sentetik kauçuk vb, kauçuktan havalı yeni dış lastik, sentetik lif demetleri, sentetik devamsız lifler, naylon, poliamid, polyester vb esaslı iç-dış lastiği mensucat, demir çelikten diğer tüp ve boru, alüminyum plaka, levha ve şerit,, içten yanmalı piston motorların aksam ve parçaları, dokuma maddelerinden lif imal eden, dokuyan, kesen makinalar, elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, selfler vb, çeşitli cihazların aksam ve parçaları, elektrik için izole tel, kablo, izole iletici, optik lif kablo, botomabil, çeşitli taşıtların aksam ve parçaları, tanklar ve diğer zırhlı savaş taşıtları.

Başlıca İthal Ürünleri: Yağlı tohumlar, siklik hidrokarbonlar, koyun ve kuzuların hazırlanmış derileri, pamuk ipliği, pamuklu dokumalar, diğer örme mensucat

Tablo 6.4: Pakistan ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET HACMİ	DIŞ TİCARET DENGESİ
1986	20.319	3.872	24.191	16.447
1987	35.051	8 076	43.127	26.975
1988	63.164	2.749	65.913	60.415
1989	40.666	3.719	44.385	36.947
1990	47.604	83.880	131.484	-36.276
1991	50.989	69.641	120.630	-18.652
1992	44.033	43.688	87.721	345
1993	43.375	115.628	159.003	-72.253
1994	56.527	36.773	93.300	19.754
1995	90.870	153.625	244.495	-62.755

ÜRÜN BAZINDA TÜRKİYE-PAKİSTAN TİCARETİ (1995 yılı-Dolar)

İhracat			İthalat		
Fasıl	Tutar	%	Fasıl	Tutar	%
Elektrikli Makineler	25.246.149	27,8	Pamuk	135.488.896	88,2
Yenilen Sebzeler	13.354.045	14,7	Sentetik lifler	6.851.011	4,5
Otomotiv yan sanayi	12.720.569	14,0	Ham postlar	3.170.844	2,1
Kauçuk ve kauçuk ürünleri	7.723.308	8,5	Örme eşya	1.459.642	1,0
Sentetik suni devamsız lifler	6.118.472	6,7	Meyveler	1.344.800	0,9
Gübreler	5.352.775	5,9	Oyuncaklar	1.072.341	0,7
Kazanlar.makineler	2.822.698	3,1	Suni filamentler	895.551	0,6
Demir çelik eşya	2.753.338	3,0	Dokunmuş mensucat	667.194	0,4
Diğer	14.779.122	16,3	2.675.053	1,7	
Toplam	90.870.476	100	Toplam	153.625.333	100

6.1.4. ÖZBEKİSTAN

6.1.4.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 447.400 Km ²
Nüfusu	: 20.5 milyon
GSYİH (1993)	: 41.059 milyon US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: - 9.6
Kişi başına GSYİH (1993)	: 1.900 US\$

İhracat (1993)	: 706 milyon US\$
İthalat (1993)	: 947 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	:- 241 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	:1.653 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1993)	: 598
Para Birimi ve Paritesi	: Som
	1 US\$ = 25 Som (Mart 1995)

6.1.4.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

- * Tıp ve sağlık alanında işbirliği anlaşması (25 Şubat 1991)
- * Ekonomik ve ticari işbirliğine dair anlaşma (19 Aralık 1991)
- * Uluslararası karayolu taşımacılığı anlaşması (28 Nisan 1992)
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (28 Nisan 1992)
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (5 Nisan 1994)
- * Hava ulaştırması anlaşması (23 Haziran 1994)
- * Tarım alanında bilimsel teknik ve ekonomik işbirliği (8 Temmuz 1995)
- * KEK kurulmasına dair anlaşma (9 Temmuz 1995)

Tablo 6.5: Özbekistan ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	54.439	21.019	33.420	75.459
1993	213.518	31.934	181.584	245.452
1994	64.550	78.625	-14.075	143.175
1995	138.542	61.529	77.013	200.071

2- İkili ticari ilişkiler

İki ülke arasında sanayi alanında işbirliğine gidilmesi hedeflenmiş ve ilk aşamada şeker fabrikaları tarafından, Özbekistan'da 3.000 ton pancar/gün işleme kapasiteli bir şeker fabrikası kurulması amacıyla çalışmalar başlamış ve fab-

rikanın temeli Kasım 1993'de atılmış ve proje çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Enerji alanında da işbirliği hedeflenmiş ve petrol ile madencilik konularında işbirliğine gidilmesi planlanmış ve ilgili protokoller imzalanmıştır.

Müteahhitlik hizmetleri, ulaştırma ve haberleşme, tarım, bankacılık, istatistik, standardizasyon ve sağlık, güvenlik, kültür, eğitim, turizm, çevre ve gümrük konularında da işbirliği imkanları sağlanmıştır.

Tablo 6.6: 1994 ve 1995 Yılları Başlıca İhracat Ürünleri (1000 US\$)

İhracat Ürünleri	1994	1995
Gıda sanayi ürünleri	18.846	57.605
Makine sanayi mamülleri	10.159	5.622
Taşıt araçları malzeme ve parçaları	9.092	4.418
Dokumacılık mamülleri	7.859	32.444
Diğer sanayi mamülleri	6.492	7.400
Kimya sanayi mamülleri	4.557	16.529
Elektrikli Makine, cihaz, eşya	2.856	2.139
Deri kösele mamulleri	1.224	-
Lastik-plastik sanayi mamülleri	1.193	2.483
Cam, seramik, tuğla sanayi mamülleri	891	2.558
Elektrikli-Elektronik mak.	-	2.139
Diğer	1.381	4.382
TOPLAM	64.550	138.542

MÜSİAD

38

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Tablo 6.7: 1994 ve 1995 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri (1000 US\$)

İthalat Ürünleri	1994	1995
Sanayi Bitkileri	66.968	40.666
Dokumacılık mamülleri	7.095	17.606
Kimya sanayi mamülleri	1.961	914
Demir çelik sanayi mamülleri	1.100	
Ham deri postlar	1.146	1.037
Yün-kıl	112	242
İşlenmiş elyaf	75	166
Meyveler	64	
Deri kösele mamülleri	31	
Makine sanayi mamülleri	24	
Demir dışı Metal San	-	384
Elektrikli-Elektronik Mak.	-	378
Gıda Sanayi Ürünleri	-	87
Taşıt araç Malz ve Parç.	-	18
Diğer	49	30
TOPLAM	78.625	61.529

6.1.5. TÜRKMENİSTAN

6.1.5.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 488.100 Km ²
Nüfusu	: 3.75 milyon
GSYİH (1993)	: 11.060 milyon US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: 2.8
Kişi başına GSYİH (1993)	: 2.800 US\$
İhracat (1993)	: 220 milyon US\$
İthalat (1993)	: 595 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	: - 348 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	: 815 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1993)	: 1.600
Doğal Gaz Rezervi	: 13 trilyon m ³
Para Birimi ve Paritesi	: Manat
	1 US\$ = 200 Manat (Mart 1995)

6.1.5.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

- * Ekonomik, ticari, bilimsel ve kültürel işbirliği protokolü (7 Kasım 1990)
- * Ekonomik ve ticari işbirliğine dair anlaşma (3 Aralık 1991)
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (2 Mayıs 1992)
- * Hava ulaştırması anlaşması (3 Mayıs 1992)
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (17 Ağustos 1995)

2- İkili ticari ilişkiler

1994 ve 1995 yıllarında Türkmenistan'a ihracatımızda Makine sanayi, demir çelik sanayi, madeni eşya sanayi, dokumacılık ve elektronik cihaz sanayi ürünleri önemli bir yer tutmuş, ihracatımızda ise en önemli kalemi pamuk teşkil etmiş, ardından ham deri postlar ile dokumacılık mamülleri gelmiştir.

Tablo 6.8: Türkmenistan ile dış ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	7.289	21.181	-13.892	28.470
1993	83.848	76.892	6.956	160.740
1994	84.317	65.560	18.757	149.887
1995	56.290	111.826	-55.536	167.116

Tablo 6.9: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Makine sanayi mamülleri	17.016
Demir Çelik sanayi mamülleri	14.319
Elektrikli Makine, cihaz, eşya	10.224
Diğer sanayi mamülleri	6.715
Dokumacılık mamülleri	5.853
Gıda sanayi ürünleri	4.780
Cam, seramik, tuğla sanayi mamülleri	4.010
Lastik-plastik sanayi mamülleri	3.649
Hububat	3.488
Kimya sanayi mamülleri	3.461
Diğer	10.802
TOPLAM	84.317

Tablo 6.10: 1994 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Sanayi Bitkileri	59.228
Ham deri postlar	3.689
Demir çelik sanayi mamülleri	951
Dokumacılık mamülleri	521
Yün-kıl	421
İşlenmiş petrol ürünleri	287
Taşıt araç malzeme parçaları	242
Demir dışı metal sanayi mamülleri	102
Kimya sanayi mamülleri	56
Elektronik Makine cihazları	30
Diğer	33
TOPLAM	65.560

6.1.6. AZERBAYCAN**6.1.6.1. Temel Ekonomik Göstergeler**

Yüzölçümü	: 86.600 Km ²
Nüfusu	: 7.2 milyon
GSYİH (1993)	: 21.152 milyon US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: - 0.08
Kişi başına GSYİH (1993)	: 2.900 US\$
İhracat (1993)	: 351 milyon US\$
İthalat (1993)	: 241 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	: 110 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	: 592 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1993)	: 981
Para Birimi ve Paritesi	: Manat
	1 US\$ = 4.329 Manat (şubat 1995)

6.1.6.2. Türkiye ile İlişkiler**1- Anlaşma ve protokoller**

- * Ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine ilişkin protokol (10 Ocak 1990)
- * Sınır ticareti Protokolü (19 Eylül 1990)
- * Ticaret ve ekonomik işbirliği anlaşması (1 Kasım 1992)
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (9 şubat 1994)
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (9 şubat 1994)

2- İkili ticari ilişkiler

MÜSIAD

42

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Tablo 6.11: Azerbaycan ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	102.798	35.097	67.701	137.895
1993	68.206	33.938	34.268	102.144
1994	132.130	8.883	123.247	141.013
1995	161.341	21.777	40.564	183.118

Tablo 6.12: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Gıda sanayi ürünleri	38.883
Dokumacılık mamülleri	18.142
Hububat	14.016
Kimya sanayi mamülleri	13.957
Diğer sanayi mamülleri	11.823
Makine sanayi mamülleri	10.287
Elektrikli Makine, cihaz, eşya	7.568
Orman ürünleri mamülleri	6.604
Demir çelik sanayi mamülleri	2.130
Taşıt araçları malzeme ve parçaları	1.276
Diğer	7.444
TOPLAM	132.130

Tablo 6.13: 1994 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Sanayi Bitkileri	2.998
Dokumacılık mamülleri	1.592
Demir dışı metal sanayi mamülleri	1.553
Demir çelik sanayi mamülleri	1.209
Ham deri postlar	619
Lastik-Plastik sanayi mamülleri	419
Deri kösele mamülleri	123
Taşıt araçları malzeme ve parçaları	90
Yün-kıl	79
Makine sanayi mamülleri	77
Diğer	124
TOPLAM	8.883

6.1.7. AFGANİSTAN**6.1.6.1. Temel Ekonomik Göstergeler**

Yüzölçümü	: 652.000 Km ²
Nüfusu ve artış oranı	: 16.4 milyon, %2
Konuşulan dil	: Afganca
GSYİH (1990)	: 2.46 milyar US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1990	: %- 2.2
Kişi başına GSYİH (1990)	: 150 US\$
İhracat	: 235 milyon US\$
İthalat	: 936 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi	: -701 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi	: 5.1 milyar US\$
Cari işlemler dengesi	: -143.3 milyon US\$
Başlıca İhraç maddeleri	: Çeşitli meyveler, halılar, yün, pamuk, keten
Başlıca ithal malları	: Sermaye malları, gıda maddeleri, tekstil, petrol ürünleri, şeker, nebatî yağlar, lastikler, çay

6.1.8. KAZAKİSTAN**6.1.8.1. Temel Ekonomik Göstergeler**

Yüzölçümü	: 2.717.300 Km ²
Nüfusu (1993)	: 17.1 milyon
GSYİH (1993)	: 53.5 milyar US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: - 12.9
Kişi başına GSYİH (1993)	: 3.100 US\$
İhracat (1993)	: 1.217 milyon US\$

İthalat (1993)	: 358 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	: 913 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	: 1.629 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1994)	: 2.380
Para Birimi ve Paritesi	: Tence
	1 US\$ = 59.6 Tence (Mayıs 1995)

6.1.8.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

- * Ticari ve ekonomik işbirliğine dair protokol (15 Mart 1991)
- * Ticari, ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliğine dair anlaşma (26 Eylül 1991)
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (1 Mayıs 1992)
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (13 Mart 1995)

2- İkili ticari ilişkiler

Tablo 6.14: Kazakistan ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	19.412	10.511	8.901	29.923
1993	67.834	43.741	24.093	111.575
1994	131.686	32.305	99.381	163.991
1995	150.774	86.631	64.143	137.405

Tablo 6.15: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Gıda sanayi ürünleri	21.892
Makine sanayi mamülleri	21.066
Dokumacılık mamülleri	19.906
Diğer sanayi mamülleri	19.530
Elektronik Makine cihazları	12.356
Taşıt araçları malzeme parçaları	8.803
Kimya sanayi mamülleri	8.774
Deri kösele mamülleri	4.921
Demir çelik sanayi mamülleri	4.843
Cam seramik, tuğla sanayi mamülleri	3.529
Diğer	6.066
TOPLAM	131.686

Tablo 6.16: 1994 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Ham deriler postlar	10.516
Demir dışı metal sanayi mamülleri	9.375
Demir çelik sanayi mamülleri	3.189
Kimya sanayi mamülleri	2.641
Hububat	1.834
Lastik-Plastik sanayi mamülleri	1.785
Deri kösele mamülleri	462
Sanayi bitkileri	447
Yakıt maddeleri	428
Makine sanayi mamülleri	249
Diğer	1.379
TOPLAM	32.305

MÜSİAD

46

PAMUK BİRLİĞİ 1996

6.1.9. KIRGIZİSTAN

6.1.9.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 198.500 Km ²
Nüfusu (1992)	: 4.5 milyon
GSYİH (1993)	: 9.6 milyar US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: - 16
Kişi başına GSYİH (1993)	: 2.100 US\$
İhracat (1993)	: 52.8 milyon US\$
İthalat (1993)	: 71.6 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	: - 18.8 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	: 124.4 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1994)	: 870
Para Birimi ve Paritesi	: Som
	1 US\$ = 10.7 Som (Haziran 1995)

6.1.9.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

- * Ekonomik ve ticari işbirliğine dair protokol (29 Mayıs 1991)
- * Ekonomik ve ticari işbirliğine dair anlaşma (23 Aralık 1991)
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması (28 Nisan 1992)
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması (1995'de gerçekleştirilecek)

2- İkili ticari ilişkiler

Tablo 6.17: Kırgızistan ile dış ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	1.831	1.441	390	3.272
1993	17.014	3.470	13.544	20.484
1994	16.969	4.295	12.674	21.264
1995	38.156	5.512	32.644	43.668

Tablo 6.18: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Elektronik Makine cihazları	5.481
Makine sanayi mamülleri	5.373
Gıda sanayi ürünleri	2.037
Kimya sanayi mamülleri	1.199
Dokumacılık mamülleri	1.159
Diğer sanayi mamülleri	667
Deri kösele mamülleri	380
Demir dışı metal sanayi mamülleri	161
Demir çelik sanayi mamülleri	133
Cam seramik, tuğla sanayi mamülleri	155
Diğer	264
TOPLAM	16.969

Tablo 6.19: 1994 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Ham deriler postlar	2.516
Sanayi bitkileri	1.153
Dokumacılık mamülleri	230
Deri kösele mamülleri	123
Yün-kıl	166
Gıda sanayi ürünleri	93
Hububat	11
Cam, seramik, tuğla	2
Diğer	-
TOPLAM	4.295

6.1.10. TACİKİSTAN

6.1.10.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 143.100 Km ²
Nüfusu (1993)	: 5.6 milyon
GSYİH (1993)	: 9.954 milyon US\$
GSYİH yıllık artış oranı (1993)	: - 7.5
Kişi başına GSYİH (1993)	: 1.700 US\$
İhracat (1993)	: 263.2 milyon US\$
İthalat (1993)	: 370.6 milyon US\$
Dış Ticaret Dengesi (1993)	: -107.4 milyon US\$
Dış Ticaret Hacmi (1993)	: 633.8 milyon US\$
Enflasyon Oranı (%) (1993)	: 1.484
Para Birimi ve Paritesi	: Ruble
	1 US\$ = 1.538 Ruble (şubat 1995)

6.1.10.2. Türkiye ile İlişkiler

1- Anlaşma ve protokoller

* Ticaret ve ekonomik işbirliği anlaşması (8 Mart 1993)

2- İkili ticari ilişkiler

Tablo 6.19: Tacikistan ile dış ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET DENGESİ	DIŞ TİCARET HACMİ
1992	688	7.762	-7.074	8.450
1993	4.805	6.796	-1.991	11.601
1994	14.580	2.926	11.655	17.505
1995	6.085	6.342	-257	12.427

Tablo 6.20: 1994 Yılı Başlıca İhracat Ürünleri

İhracat Ürünleri	1000 US\$
Gıda sanayi ürünleri	8.717
Makine sanayi mamülleri	2.692
Kimya sanayi ürünleri	2.656
Lastik-plastik sanayi mamülleri	191
Demir dışı metal sanayi mamülleri	112
Diğer sanayi mamülleri	58
Deri kösele mamülleri	5
Elektronik Makine cihazları	86
Dokumacılık mamülleri	41
Cam seramik, tuğla sanayi mamülleri	11
Diğer	11
TOPLAM	14.580

Tablo 6.21: 1994 Yılı Başlıca İthalat Ürünleri

İthalat Ürünleri	1000 US\$
Ham deriler postlar	342
Sanayi bitkileri	2.473
Demir dışı metal sanayi mamülleri	77
Dokumacılık mamülleri	33
Gıda sanayi ürünleri	1
Diğer	-
TOPLAM	2.925

6.1.11. MISIR

6.1.11.1. Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 997,669 Km ²
Nüfusu 1994	: 57.6 milyon
Nüfus artış hızı	: % 2,9
Başlıca şehirleri	: Kahire, Aswan, Asyut, İskenderiye, Port Said, Süveyş, İsmailiye,
Konuşulan diller	: Arapça
GSYİH (1992)	: 41,7 milyar US\$
Kişi başına GSYİH (1992)	: 701 US\$
GSMH Artış hızı (1992)	: % 2,8 :
Enflasyon oranı (1994)	: % 7,9
İşsizlik oranı (1994)	: %17,5
Para birimi	: Mısır Lirası (1 ABD Doları= 3,39 Mısır Lirası)
Dış borçlar	: 30,24 milyar US\$
Yurtdışı işçi transferleri	: 6,2 milyar US\$
Petrol ihraç gelirleri	(1994) :1,5 milyar US\$
Gelen turist sayısı (1994)	: 2,2 milyon kişi
Turizm gelirleri (1994)	: 1,7 milyar US\$
Süveyş Kanalı geliri	(1994) : 1,748 milyar US\$
İhracat gelirleri (1994)	: 3.7 milyar US\$
İthalat giderleri (1994)	: 10.1 milyar US\$
Dış ticaret dengesi (1994)	: 6,4 milyar US\$ açık
Başlıca ihracat ürünleri	: Ham Petrol ve petrol türevleri, işlenmemiş pamuk, Pamuk ipliği, tekstil, sanayi ve diğer tarım ürünleri, alüminyum

İhracat yaptığı başlıca ülkeler	: İtalya, Fransa, ABD, Almanya, Orta Doğu Ülkeleri
Başlıca ithalat ürünleri	: Gıda maddeleri, canlı hayvan, yağlar, madenler, kereste, kağıt, lastik, deri, kimyasal maddeler, taşıt araçları, makine ve teçhizat
İthalatında başlıca ülkeler	: ABD, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Ortadoğu Ülkeleri

6.1.11.2. Türkiye ile ilişkiler

Türkiye ve Mısır arasındaki tüm ticari ve ekonomik ilişkiler, 1976 tarihli Ticaret anlaşması ile 1977 tarihli ekonomik ve teknik işbirliği anlaşmasının yerine geçen 18.7.1994 tarihli anlaşma çerçevesinde yürütülmektedir. Bu anlaşmalar uyarınca kurulmuş olan Türkiye-Mısır Ekonomik teknik işbirliği ve Ticaret Karma Komitesi, sonuncusu 25-27 Mayıs 1992 tarihleri arasında Kahire'de olmak üzere bugüne kadar 5 kez toplanmış olup, her toplantı nihayetinde birer protokol imzalanmıştır

1- Anlaşma ve protokoller

* Turizm	(19 Haziran 1968)
* Ticaret	(20 Nisan 1976)
* Bilimsel ve teknik işbirliği	(21 Ocak 1986)
* Denizcilik	(14 Şubat 1988)
* Türk-Mısır Ortak Komisyonu Kurulmasına dair anlaşma	(14 Aralık 1988)
* Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların iadesi anlaşması	(4 Nisan 1988)
Kara Ulaştırması	(17 Eylül 1993)
Çifte vergilendirmeyi önleme	(25 Aralık 1993)
* Denizcilik	(18 Şubat 1989)
* Ortak Yüksek Komisyon kurulmasına İlişkin anlaşma	(18 Temmuz 1994)
* Ekonomik, Bilimsel ve Teknik İşbirliği	(18 Temmuz 1994)
* Hava Taşımacılığı	(12 Ocak 1993)

2- İkili ticari ilişkiler

İki ülke dış ticaret dengesi sürekli Türkiye lehine bakiye vermektedir. Ancak, iki ülke ihrac ürünleri arasındaki benzerlikler ve ülkemizdeki mevcut ekonomik yapı içerisinde, kamu ve özel kuruluşların Mısır'dan mal ithal etmeleri konusunda zorlanamayacak olması, Mısır'dan ithalatımızı engellemektedir.

Başlıca İhrac Ürünlerimiz: Kırmızı mercimek, nohut, fındık, buğday, polietilen, sabun, iç ve dış lastikler, demir-çelik ürünleri, diğer elektrik iletkenleri, pamuk iplikleri, motorlu araçlar, taşıma araçları.

Başlıca İthal Ürünlerimiz: Petrol yağları, pamuk, pamuktan dikiş iplikleri, pirinç, kok ve semi kok, alüminyum.

Tablo 6.22: Mısır ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET HACMİ	DIŞ TİCARET DENGESİ
1988	184.6	12.2	196.8	+ 172.3
1989	139.8	21.0	160.8	+ 118.8
1990	160.1	36.8	196.9	+ 123.1
1991	169.5	48.4	216.9	+ 120.1
1992	173.5	58.8	232.4	+ 114.7
1993	191.2	105.0	296.3	+ 86.1
1994	194.5	124.2	318.7	+ 70.3
1995	246.1	210.6	456.7	+ 35.4

6.1.12. SUDAN

6.1.12.1.

Temel Ekonomik Göstergeler

Yüzölçümü	: 2.505.812 Km ²
Nüfusu	: 27.5 milyon, (1993 tahmini)
GSYİH (1993)	: 1.76 milyar US\$
Kişi başına GSYİH	: 64 US\$ (1993 tahmini)
Enflasyon oranı (tüketici fiyatları)	: %220 (1993)
İşsizlik oranı	: %17.5
Dış borçlar	: 21.5 milyon US\$ (1993)
Döviz rezervleri (altın hariç)	: 41.2 milyon US\$ (1993)
Para birimi ve paritesi	: Sudan Poundu (SP) 1 US\$ = 310.3 SP (Mayıs 1994)
İhracatı	: 185 milyon US\$ (1993 tahmini)
İthalatı	: 600 milyon US\$ (1993 tahmini)
Dış ticaret hacmi	: 785 milyon US\$
Dış ticaret dengesi	: -415 milyon US\$
Başlıca ihraç maddeleri	: Pamuk, canlı hayvan, susam, Arap zambaki, süpürge darısı, kesif, yem, yer fıstığı, deri
Başlıca ithal maddeleri	: Petrol ve petrol ürünleri, mamül mallar, Makine ve teçhizat, ilaç ve kimyasal maddeler, ulaştırma ekipmanları, gıda maddeleri, buğday, çay tütün, tekstil ve tekstil ürünleri, şeker.
İhracatında başlıca ülkeler (1992)	: ABD (%29.9) Almanya (% 9.6) İngiltere (% 5.6) Japonya (% 5.6) Belçika (% 5.3) Fransa (% 4.5)
İthalatında başlıca ülkeler (1992)	: Japonya (%10.9) Hong Kong (% 8.8) Singapur (% 8.2) İran (% 6.5) Fransa (% 6.1) G. Kore (% 5.9)

6.1.12.2. Türkiye ile İlişkiler

Türkiye ile Sudan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler, 5 Temmuz 1980 tarihli Ticaret Anlaşması ile 2 Ağustos 1982 tarihli Ekonomik ve Teknik İşbirliği Çerçevesinde yürütülmektedir. Bu anlaşmalar uyarınca kurulmuş olan Türkiye Sudan Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Karma komisyonu, en son 10-14 Nisan 1992 tarihleri arasında Hartum'da olmak üzere 5 kez toplanmış olup, her toplantı sonucunda bir protokol imzalanmıştır.

1. Anlaşma ve protokoller:

* Ticaret anlaşması	5 Temmuz 1980
* Ekonomik ve Teknik İşbirliği anlaşması	2 Ağustos 1982
* Teknik İşbirliği anlaşması	11 Ekim 1989
* Sağlık İşbirliği anlaşması	13 Kasım 1990
* Sağlık alanında İşbirliği Protokolü	30 Eylül 1993

2. İkili ticari ilişkiler

İki ülke arasında, sanayi ve teknik, çimento sanayi, petrol arama alanları, mühendislik ve müşavirlik hizmetleri, sağlık, tarım, telekomünikasyon ve eğitim alanlarında işbirliği yapılması hususunda mutabık kalınmıştır. Bununla beraber T.C. Merkez bankası tarafından bu ülkeye açılan kredilerin geri ödenememesi üzerine çoğu konular işlerlik kazanamamıştır.

Başlıca İhraç Maddelerimiz: Nohut, mercimek, klinker, baryum, sülfat (tabii), portland çimentosu, üçlü süper fosfat, cam ve camdan mamül eşya, demir çelik mamülleri, alüminyum profiller, mayi filtre ve tasfiye cihazları, ağaçtan mobilya, sodyum hidroksit, üre, iç ve dış lastikler, tekstil ve tekstil ürünleri, amyantlı çimentodan borular, değirmencilik aletleri, telekomünikasyon malzemeleri, elektrikli aletler, elektrik malzemeleri, traktörler, kara nakil vasıtaları ve aksamaları, tıbbi malzeme ve ilaçlar, hasat ve harman makinaları.

Başlıca İthal Maddelerimiz: Kara buğday, darı susam, ayçiçeği, günlük, Arap zamkı, deriler, demir çelik hurdalar, orta, kısa ve uzun elyaflı pamuk.

Tablo 6.23: Sudan ile Dış Ticaretimiz (1000 US\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DIŞ TİCARET HACMİ	DIŞ TİCARET DENGESİ
1987	4.85	17.42	22.27	- 12.57
1988	39.62	11.54	51.16	+ 28.08
1989	42.86	13.97	56.83	+ 28.88
1990	21.35	5.96	27.32	+ 15.39
1991	19.80	3.62	23.43	+ 16.18
1992	8.56	6.55	15.12	+ 2.01
1993	3.03	47.83	50.87	- 44.79
1994	1.59	40.31	41.91	- 38.72
1995	17.66	14.96	32.62	+ 2.69

6. 2. PAMUK BİRLİĞİ BİRİNCİ AŞAMA UYGULAMASI

Bu çalışmanın yapılmasına esas vesile olan Pamuk Birliği birinci aşamasını gerçekleştirecek olan ülkeler Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'dır. Bu dört ülke ile başlanılmasına gerekçe, ECO ülkeleri içinde pamuk üretiminin önemli olması ve manevi, milli bağların yanında, seçilen ürün nedeniyle coğrafi ve maddi menfaatlerin aynı doğrultuda olmasından kaynaklanmaktadır. Tablo 6.24'de bu dört ülkeye ait bazı önemli göstergeler karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 6.24: Karşılaştırmalı Ekonomik Göstergeler

	Türkiye	Pakistan	Özbekistan	Türkmenistan
Yüzölçümü (km2)	779.000	796.000	447.000	488.000
Nüfusu (milyon)	65	122	20,5	3,75
GSMH (milyar US\$)	167.5	48.37	41.059	11.060
Kişi başına GSMH	2.695	400	1.900	2.800
İhracat (milyar US\$)	21,5	6,76	0,706	0,220
İthalat (milyar US\$)	35,6	9,30	0,947	0.595
Dünya pamuk üretiminde kaçıncı sırada	6.	4.	5.	9.

7- TÜRKİYE PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

7.1. TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ

7.1.1. Türkiye’de Pamuk Ekim Alanları ve GAP’ın etkisi

Türkiye’de pamuk ekimi, genellikle Çukurova, Ege ve Antalya yöresi ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde yapılmaktadır. Türkiye’de pamuk ekim alanı son 10 yılda münavebe stratejisine bağlı olarak 600-750 bin hektar arasında değişmiştir. Bu alanın %50’den fazlasını Çukurova, %40 kadarını Ege ve geri kalanını da Antalya bölgesi oluşturmaktadır. DİE 1994 yıllığı rakamlarına göre Türkiye’de toplam ekim alanı, üretim ve verim Tablo 10.1’de verilmiştir. Tablonun incelenmesinden de anlaşılabileceği gibi, verimde belirgin bir artış vardır. Planlı kalkınma döneminde yeni zirai teknik ve tohum ıslah çalışmalarının etkisiyle üretimdeki verimde tabloda görüldüğü gibi artarak dünya ortalamasının iki katına çıkmıştır. Bunu, tarımsal tekniklerin iyileşmesine, hastalık ve zararlılarla mücadelenin daha etkili olmasına ve sulama imkânlarının artmasına da bağlamak mümkündür. GAP’ın devreye girmesi ile bu sulama imkânları daha da artacaktır. DİE 1994 yıllığı, 1993 yılı için lif verimi hektara 1 tonun üzerinde tahmin edilmektedir. GAP’ın kademe kademe devreye girmesi ile Güneydoğuda Atatürk barajından Şanlıurfa’da 100 bin hektar, projenin diğer barajlarının bitmesiyle de 400 bin hektar arazi sulamaya açılmış olacaktır. Bu arazinin ortalama olarak %25’inde pamuk tarımı yapılacağını varsayarsak, pamuk lifi üretiminde 1995’lerden itibaren yılda 25 bin ton, GAP projesinin yarısının biteceği varsayımı 2010’lardan itibaren 50 bin ton artış olacağı bir tahmin olarak söylenebilir. Nitekim Morris (1991) de, 1995 yılı için 3,3 milyon balya (yaklaşık 720 bin ton) pamuk üreteceğimizi tahmin etmektedir.

Tablo 7.1: Türkiye’de 1986-1996 dönemi pamuk ekim alanı, lif üretimi ve verim (DİE, Türkiye 1994 Yıllığı)

Yıllar	Ekim Alanı (1000 Hektar)	Üretim (1000 ton)	Verim (Kg/Ha)
1986	585	518	885
1987	586	537	916
1988	740	650	878
1989	725	617	851
1990	641	655	1.021
1991	599	559	935
1992	637	574	900
1993	559	580	1.038
1994	581	628	1.087
1995	741	837	1.128
1996	714	783	1.097

Türkiye’de 1995/96 sezonunda pamuk üretim miktarı bir önceki sezona göre 208.714 ton artış göstermiştir. Başlıca bölgelere göre dağılımı ise, Çukurova 261.666 ton, Güneydoğu 208.577 ton, Ege 299.000 ton ve Antalya 24.000 tondur. Toplam 735.464 Ha.lık ekim alanına düşen verimlilik ise bölgelere göre değişmekle birlikte ortalama 1.092 Kg/Ha. dır.

7.1.2. Türkiye’de Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri

Türkiye’de üretilen pamukların büyük bir kısmı (%98) genelde Amerika menşeli orta uzunluktaki elyafli "upland" tipi çeşitler; geri kalan %2’sini de yerli tabir edilen kapalı koza tipindeki çeşitler teşkil eder.

Türkiye üretiminde büyük bir önem kapsamayan kısa lifli pamuklar yerli koza, Ege bölgesinde maydos yerlisi ve kırmızı yerli ile Çukurova bölgesinde çıtırık, yerli 6, yerli III ve yerli 193’den oluşmakta olup, lifleri 20-22 mm uzunlukta ve uniform değildir.

Türkiye’nin ürettiği pamuğun esas kısmını teşkil eden orta uzunluktaki pamuklar; iane, express, cleveland-5, acala-130, acala-1086, coker 100 A/2, coker 100 A, coker 100/153, deltapine 15/21, nazilli 66-100, nazilli 84, nazilli 87, ege 1913, Çukurova 1518, adana 967-10, carolina Şueen (201), sayar 314, sat-32 ve kat-64 gibi oldukça çeşitlilik göstermektedir.

Bunlardan büyük ölçüde ekimi yapılanları; Upland grubundan, Ege bölgesinde Coker 100 A/2 ve Nazilli 66-100, Güneydoğu bölgesinde Deltapine 15/21 ve Carolina Queen, Antalya'da ise Deltapine 15/21 ekilmektedir. Bu çeşitlerden Coker 100-A/2, Coker 100-A isimli Amerikan çeşidinden, Nazilli 66-100'de Coker 100-A/2'den Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsünde 1965-1970 yıllarında seleksiyonla geliştirilmiş çeşitlerdir. Lif uzunluğu her iki çeşitte de 30 mm., çirçir randımanı %40 civarındadır. Verimi ise solgunluğa dayanıklılık bakımından Nazilli orijini Coker 100-A/2'den daha üstündür. Deltapine 15/21'de 1961-62 Adana'da orijini Deltapine 15'den seleksiyonla geliştirilmiştir. Carolina Queen (Amerika'daki adı Coker 201) ise ülkemize 1963 yılında gelmiş, Adana'da Deltapine'a yakın sonuçlar verdiği için tescil edilmiş, ancak Ege'de solgunluğa karşı çok hassas olduğu ve Coker 100-A/2 kadar verimli olmadığı için ekimine izin verilmemiştir. Bu dört çeşidin önemli bazı özellikleri Tablo 7.2'de verilmiştir.

Türkiye'de az miktarlarda da olsa üretimi yapılan uzun lifli pamuklar; seland-542, Ege-69 ve delcerro çeşitlerinden oluşmaktadır.

Tablo 7.2: Türkiye'de üretilen Upland pamuk çeşitlerinin önemli bazı özellikleri

Çeşit Adı	Verim Kütlü (Kg/Ha)	Çirçir lama Randımanı (%)	Lif Uzunluğu (mm)	Lif İnceliği (m)
Nazilli 66-100	3660	38.2	29.5	4.1
Coker 100-A/2	3380	38.2	29.5	3.9
Deltapine 15/21	3380	37.7	28.7	4.0
Carolina Queen	3270	39.0	28.4	4.3

Kaynak: (Aydemir, 1982)

Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsünde hala pamuk çeşitleri ıslah çalışmaları yapılmaktadır. Son yıllarda Nazilli 84 ve 87 çeşitleri çiftçiye verilmiştir. Bunlar, Ege'nin erken gelen sonbahar yağışlarına karşı geliştirilmiş erkenci çeşitlerdir.

7.2. TÜRKİYE PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

7.2.1. Dünyadaki Durumu

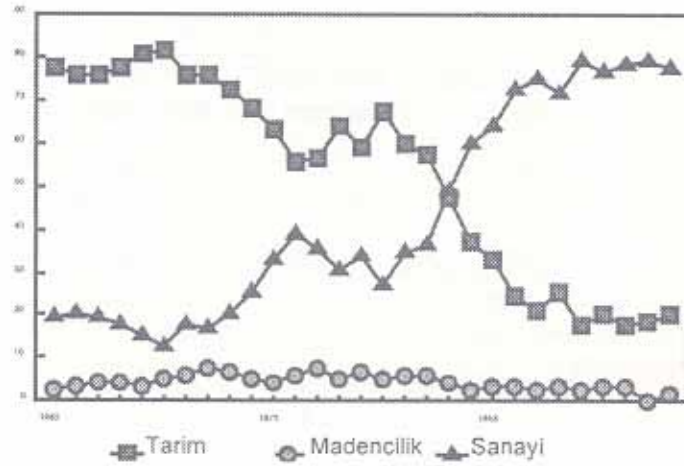
Tekstil teknolojisinin, elektronik ve yeni teknikleri kendisine adapte ederek, yük-

sek verimli fakat sermaye yoğun bir hale gelmesi, bu sektörde yeni yatırımları yapabilen sanayileşmiş ülkelerin tekrar avantajlı duruma gelmelerinde etkin olmuştur.

Beşer yıllık kalkınma planlarıyla sanayileşmeye başlayan Türkiye'de (Bkz Grafik 1), bu dönemde ihracata yönelik yapılanma başlamış ve Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü istikrarlı büyümesini 1989 yılına kadar devam ettirmiştir. 1989'da tekstil sektöründe kriz başlarken, Konfeksiyon sektörü büyümesini günümüze kadar devam ettirmiştir. Tekstil ve konfeksiyon beraber mütaala edildiğinde, 1984-92 dönemi için bu sektördeki büyüme hızı %8,7 gibi bir değerdedir ki, bu değer genel Türkiye ekonomisinin büyüme hızının üstündedir. Grafik 2'de de görüldüğü gibi tekstil ve konfeksiyon sektörünün toplam üretim içindeki payı sürekli artmaktadır. Bu sektör, tüketim malları üretiminin %31,8'ini, imalat sanayi üretiminin %11,5'ünü ve toplam Türkiye genel üretiminin %8,4'ünü temin etmektedir.

Grafik 1: 1963'den günümüze ihracatta ana sektör payları

Grafik 2: Tekstil ve konfeksiyonun Türkiye üretimindeki payı; 1992; 1988 sabit fiyatları

Türkiye 1992 yılı itibarıyla, OE iplik eğirme sistemlerine yatırım yapan, dünyanın en büyük 3. ülkesidir. 1993 yılı sonunda pamuklu sistem kurulu Makine parkı 163.596.000 adet iğ ve 7.675.500 adet OE rotordan meydana gelmektedir. Ring sistem iplik eğirme sektöründe Türkiye'nin kurulu kapasitesi, AB kapasitesinin %16.4'üne sahip ve 1. sıradadır. Dünya kapasitesinin de %2.5'una sahip olmakla, dünyada 9. büyük ring sistem iplik eğirme kapasitesidir. Open-End iplik eğirme kapasitesinde de, AB içindeki payı %4,5, dünya kapasitesi içindeki payı %2,5' dur. Bu kapasite ile Türkiye dünya 6.sıdır.

Tablo 7.3: Pamuklu sistem iplik eğirme kurulu kapasitesi (adet)

	1992		1993	
	Ring (iğ)	OE (rotor)	Ring (iğ)	OE (rotor)
Avrupa Birliği	7.061.000	482.700	7.034.000	525.000
Dünya - Toplam	168.201.000	7.583.500	163.596.000	7.675.500
Türkiye'nin ABD'deki payı (%)	15,8	3,5	17,0	4,5
Türkiye'nin dünyadaki payı (%)	2,4	2,0	2,5	2,5

Pamuklu dokumada kullanılan tezgahlardan, eski teknoloji sayılan mekikli tezgahlar, dünyanın daha az gelişmiş bölgelerinde yoğunlaşırken, mekiksiz tezgahlar gelişmiş ülkelerde yoğunlaşmıştır. 1993 yılında dünyada toplam 45.838 dokuma tezgahı yatırımı görülürken, AB'nde en fazla yatırımı 1500 tezgah ile İtalya

yapmıştır. Türkiye ise 1100 tezgah ile AB içinde 3. en fazla yatırım yapan ülke olmuştur.

Tablo 7.4: Pamuklu sistemde dokuma tezgah kapasitesi (adet)

	1992		1993	
	Mekiksiz	Mekikli	Mekiksiz	Mekikli
Avrupa Birliği	65.410	36.720	68.700	21.350
Dünya - Toplam	665.610	2.023.740	683.950	2.043.310
Türkiye'nin AB' deki payı (%)	3,3	30,3	3,6	31,8
Türkiye'nin dünyadaki payı (%)	1,5	1,9	1,5	1,9

Pamuklu sektörde, net ihracatçı bir ülke olmamıza rağmen, yanlış kararlar sonucu 1993 yılı Ağustos ayı sonunda tüm pamuklu mamüller için ithalatçı duruma gelmiş olduk. Son 12 yıldır sürekli azalan pamuklu ihracatına rağmen, son 12 yılın ortalaması alındığında, pamuklu sektör (lif, iplik ve dokuma), konfeksiyonun ardından tekstil ve konfeksiyon ihracatımız içinde %20 pay ile ikinci durumdadır. Fakat son 5 yılın ortalaması alındığında bu oran %10.4'e düşmüştür. İthalat içinde ise bu oranlar son 12 yıl için %17 ile 3.'lükten, son 5 yılda %27.5 ile 2.'liğe çıkmıştır. Bu değerler önlem acil önlem alınması gerektiğinin işaretidir.

Türkiye'nin tekstil makinaları ithalatına bakıldığında en büyük grubun iplik makinaları olduğu görülür. Son 5 yıldır ülkemizde bu sektörde yaşanan darboğaza, dünya kısa elyaf ipliği üretim teknolojisinin kazandığı son derece sermaye yoğun yapıya rağmen büyük yatırımlara gidilmesi pazar araştırmaları yönünde çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

7.2.2. Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri

Pamuklu tekstil mamüllerin dış ticaret durumu incelendiğinde (Bkz Tablo 7.5) görüleceği üzere, dünyada 7. büyük pamuk yetiştiricisi olmamıza ve pamuklu sisteme en fazla yatırım yapan ülkelerden biri olmamıza rağmen, ihracattaki ve dolayısıyla üretimdeki duraklama ve gerilemelere karşılık, bu sektörde alınan yanlış kararlar sonucu, 1988'de %90'larda olan kapasite kullanım oranı, müteakip yıllarda pamuk ipliğinde %60'lara, pamuklu dokumada da %80'lere düşmüştür. Pamuklu sistem iplik üretimi için kurulu kapasite 1991 yılında 4.022.769 iğ ve 134.368 OE rotor ile 727.279 ton/yıl olmuştur. İğlerin %40.4'u rotorlarında %44.6'si dokumalı entegre fabrikalarda, geri kalan ise müstakil iplik fabrikalarında bulunmaktadır.

7.2.3. Türkiye İhracatı ve İthalatı İçindeki Yeri

Pamuk, Türkiye ihracatı içinde oldukça önemli bir yer kaplamaktadır. Pamuğun lif olarak ihracı, üretimde görülen artışa paralel olarak 60'lı yılların ortalarından itibaren artmaya başlamış ve 1960'da 59.000 ton olan ihracatımız, 1970'de 245.000 tona, 1980'de de 220.000 tona ulaşmıştır. Bundan sonra, tekstil ve konfeksiyon ürünlerindeki artıştan dolayı pamuk lif ihracı gittikçe düşmüş 1990'da 160.000 tona, 1992'de de 50.000 tona düşmüştür. Bu düşüşte iki büyük etken olduğu söylenebilir. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinin düşük fiyatla piyasaya pamuk sürmeleri ve devletin pamuk ihracı yerine katma değeri daha yüksek olan pamuktan mamül tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin ihracatını teşvik gayesiyle pamuk lifi ihracatına fon uygulanmasının da etkisi olmuştur.

Türkiye'de pamuk üretiminin iç tüketimi karşılayacak mertebelerde olmasından ve uygulanan ekonomik politikalar nedeniyle 1986 yılına kadar pamuk ithalatı yapılmamıştır. Bu yıldan sonra, bilhassa Türk Cumhuriyetlerinden yapılan düşük fiyatlı ithalat nedeniyle, 1986'da 16.000 ton olan pamuk lifi ithalatı, 1992'de 92.000 tona yükselmiştir. Tablo 7.5'de, GTİP numarası 52 ile gösterilen pamuk lif, iplik ve kumaş ihracat ve ithalat değerleri ve o yıldaki tekstil ve konfeksiyon ihracat ve ithalat değerleri içindeki payı itibarıyla gösterilmektedir. 1989-1992 yılları arasında pamuk ihracatı %30'luk bir azalma gösterirken, pamuk ithalatı %72'lik bir artış göstermiştir. 1992 yılında pamuk ihracatının pamuk ithalatını karşılama oranı %100'e yakındır (Tablo 7.5).

Geleneksel olarak net pamuk ihracatçısı olan Türkiye, 1980'li yılların başından itibaren uygulamaya konulan yeni dış ticaret politikaları sonucu tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatındaki önemli artış nedeniyle pamuk ithal etmeye başlamış ve özellikle 1987 yılındaki artıştan sonra, 1992 yılından itibaren de artmaya devam etmiştir. 1995 yılında 52.01 GTİP numaralı pamuk ithalatının miktar bazında %26'sı ABD'den, %25'i Türkmenistan'dan, %16'sı Yunanistan'dan, %11'i Özbekistan'dan ve %7'si ise Suriye'den gerçekleşmiştir.

Pamuklu mamül ihracatçısına dünya fiyatlarından pamuk sağlamak amacıyla uygulamaya konulan destekleme alım sistemi sonucu, sezon başında iç piyasada dünya piyasa fiyatları seviyesine düşen pamuk fiyatları, kaliteli pamuktan dolayı ihracatı daha da cazip hale getirmiş ve 1993 yılında pamuk ihracatımız, 1992 yılına göre önemli ölçüde artış göstermiştir. (Sonunda kalitesiz pamuğu da yüksek fiyatla ithal etmek durumunda kalmışız.) 1992 yılında 91'e göre %66'lık bir azalışla 34.024 tona gerileyen pamuk ihracatımız 1993 yılında %289 oranın-

da artışla 132.355 ton, 1994 yılında ise azalarak 27.149 tona, 1995 yılında ise 2.918 ton olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 7.5: Pamuk lif, iplik, kumaş ihracat ve ithalatı

Yıl	İhracat		İthalat	
	\$ Değeri	T&K daki payı (%)	\$ Değeri	T&K daki payı (%)
1989	549.340.017	14,57	142.057.755	22,51
1990	587.670.429	13,59	304.760.246	28,56
1991	528.074.918	11,43	223.412.134	24,83
1992	341.157.772	6,34	341.581.606	27,89
1993	407.012.235	7,25	859.981.587	34,15
1994	601.459.442	9,35	549.156.505	30,15
1995	506.207.234	6,8	885.904.172	33,3

Türkiye tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında, en büyük pay pamuklu ürünlere aittir. Bu kategoride ise ilk dikkati çeken ham pamuk alımlarıdır. Bunun en önemli nedeni ise bazı iç ekonomik nedenlerden dolayı, Türkiye'de üretilen ham pamuğun yerine daha ucuza gelen, dünya fiyatlarından ham pamuk tedarik etme tercihidir. Böyle bir rahatlama aslında Türk tekstilcisini bir rehavete çekmiş, verim ve kaliteyi artırma yolunda teknolojik yenilikler yapmamaya teşvik etmiştir. Pamuk ithalatında başka bir etken ise, kullanılacak olan pamuğun kalitesini çeşitlendirme isteğidir. Ancak uygulamaya konulan destekleme prim sistemi, tekstil sanayicilerine bir süre dünya fiyatlarından pamuk tedarik etme imkânı yaratmışsa da bu sistemin oturmamasından dolayı 1994 yılına istikrarsız ve çok pahalı pamuk fiyatlarıyla girilmiştir.

1989 - 1992 yılları arasında pamuk ipliği ihracatında %60'lık bir azalma gerçekleşirken, pamuk ipliği ithalatında %487'lik çok yüksek oranlı bir artış gerçekleşmiştir. Bu sürede pamuk ipliği üretimi çok küçük bir artış gösterirken, pamuk ipliği talebi daha büyük bir artış göstermektedir. Bunun anlamı ise pamuk ipliği ithalatının arttığıdır. Bunun çeşitli sebepleri vardır ve en önemlisi de, üretim maliyetlerinin, ham pamuk fiyatlarının dünya fiyatlarının üzerinde oluşmasından dolayı yüksek olmasıdır. Böylece nispi olarak pahalı pamuk ipliğinin dış pazarlarda rekabet şansı azalmıştır. İkinci bir etken ise, AB'nin Türk pamuk ipliğine uyguladığı %10.1 oranındaki anti-damping vergisidir.

Tablo 7.6: Pamuk İpliği (52.04-52.07 GTİP) için ithalat ve ihracat değerleri

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	MİKTAR (ton)	DEĞER (US\$)	MİKTAR (ton)	DEĞER (US\$)
1989	3.977	14.671.189	89.849	265.010.531
1990	30.811	94.377.427	68.102	247.625.506
1991	27.667	85.695.886	56.985	186.767.275
1992	26.943	80.405.495	32.866	101.982.047
1993	62.132	167.796.466	31.637	75.272.181
1994	53.289	167.247.168	86.803	250.517.059
1995	58.795	221.607.817	39.733	137.878.668

Konfeksiyon sektörünün en büyük girdisi iplik tir. Pamuk ipliği üretimi, hem bir önceki aşamada bulunan tarım üretimini hem de bir sonraki aşamadaki sanayi üretimini desteklemektedir. AB ile bu sektörde rekabet gücünün geliştirilebilmesi için kalite ve standart sorunlarının çözülmesi ve üretim girdilerinin dünya fiyatlarından sağlanabilmesi önemini korumaktadır.

Bütün bu gelişmelerden pamuklu dokuma ihracatı da etkilenmiştir. Pamuklu dokuma ihracatı, aynı dönemde %30 azalırken ithalatı %17 artmıştır. 1992 yılında pamuklu dokuma ihracatının pamuklu dokuma ithalatını karşılama oranı yine de %209'dur. Ne olursa olsun dışarıdan gelen ürünlerin, dahili üretimin %10'una bile ulaşmamış olması, sektörü zorlayacak anlamda bir dış rekabetten söz edilmesini önlemektedir. Ancak tablo 7.5'te 1994 ithalat ve ihracat rakamlarında görülen, muhtemelen arızı ve geçici denge, global tedbirler alma gerekliliğini düşündürmektedir.

Buna rağmen, pamuklu mensucat alt sektöründeki gelişmeler, pamuk ipliği alt sektörüne kıyasla daha olumludur. Bu sektördeki yeni yatırımlar ve tevzi çalışmaları sonucunda üretim kapasitesi ve yeni teknolojiye dayanan tezgah sayısı artırılmıştır.

Son on yıldır pamuklu dokuma kapasitesi sürekli artış göstermiştir. Sektörde en yüksek kapasite kullanım oranına %94.3 ile 1987 yılında ulaşılmıştır. 1988 ve 1989 yıllarında da yüksek kapasite kullanım oranı gerçekleşirken, 1990 ve 1991 yıllarında düşüş olmuş ve 1991 yılında son yılın en düşük kapasite kullanım oranı %83,2 ile gerçekleşmiştir.

Tablo 7.7: Pamuklu dokuma (52.08-52.12 GTİP) için ithalat ve ihracat değerleri

YILLAR	İTHALAT		İHRACAT	
	MİKTAR (ton)	DEĞER (US\$)	MİKTAR (ton)	DEĞER (US\$)
1989	7.180	27.305.345	31.375	139.315.811
1990	16.515	71.975.988	28.573	163.211.940
1991	12.968	57.585.984	29.738	157.300.867
1992	13.782	65.239.190	34.172	181.941.058
1993	26.860	112.308.109	38.121	174.999.998
1994	29.769	141.908.964	62.707	299.636.877
1995	48.536	281.156.378	50.878	330.535.631

Tablo 7.7' de verilen pamuklu mensucatın dış ticaret değerleri şu şekilde özetlenebilir. Gümrük Birliği sürecine girene kadar, ihracatı teşvik kapsamında yapılan pamuklu dokuma ithalatının toplam ithalat içindeki payının giderek artması ve özellikle son yıllarda başta Pakistan olmak üzere Çin ve Rusya'dan yapılan düşük fiyatlı pamuklu dokuma ithalatı sonucu, 1992 yılında 13.782 ton olan pamuklu dokuma ithalatı, 1993 yılında %94,9 artarak 26.860 tona ulaşmıştır. 1994 yılında %11'lik bir artış göstererek 29.769 ton, 1995 yılında da %63'lük bir artış ile 48.536 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu sektördeki ihracatımızda, 1990 ve 1991 yıllarında bir miktar azalma göstermiş, fakat 1992 yılında tekrar artarak 34.172 tona ulaşmıştır. 1993'de %11,6'lık bir artış ile 38.121 ton olmuştur. 1994 yılında da %64,5'luk bir artış gözlenmiş ve 62.707 tonluk ihracat gerçekleşmiştir. 1995 yılında ise %19'luk bir azalma görülmüş ve ihracat 50.878 ton olarak gerçekleşmiştir. Pamuklu örme ve konfeksiyonda, Türkiye tekstil ve konfeksiyon ihracat ve ithalatında önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 7.8: Pamuklu Örme Eşya İhracat ve İthalatı

Yıl	İhracat (\$ Değeri)	İthalat (\$ Değeri)
1989	43.244.156	418.170
1990	45.671.245	754.790
1991	46.084.297	1.371.727
1992	37.046.451	6.569.500
1993	31.764.082	11.984.763
1994	98.685.559	51.619.182

Tablo 7.9: Pamuklu örme giyim eşyası ve aksesuarı ihracat ve ithalatı

Yıl	İhracat (\$ Değeri)	İthalat (\$ Değeri)
1989	1.430.883.887	381.322
1990	1.313.036.286	1.016.647
1991	1.232.682.212	2.507.975
1992	2.168.836.484	3.056.670
1993	2.204.583.196	3.914.257
1994	2.237.867.017	2.787.660

Tablo 7.10: Pamuklu örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı ihracat ve ithalatı

Yıl	İhracat (\$ Değeri)	İthalat (\$ Değeri)
1989	711.207.450	131.614
1990	799.184.535	905.280
1991	672.964.874	2.703.193
1992	643.957.113	2.592.454
1993	700.971.167	5.558.866
1994	805.823.677	5.041.448

MÜSİAD

68

PAMUK BİRLİĞİ 1996

Tablo 7.11 Pamuklu dokuma malzemedan konfeksiyon ihracat ve ithalatı

Yıl	İhracat (\$ Değeri)	İthalat (\$ Değeri)
1989	135.418.218	242.148
1990	162.652.744	1.194.699
1991	96.574.078	605.237
1992	203.990.428	2.049.962
1993	168.771.846	906.461
1994	140.366.946	1.056.868

Tablo 7.12: Tüm pamuklu mamüller ihracat ve ithalatı

Yıl	İhracat (\$ Değeri)	İthalat (\$ Değeri)
1989	2.871.485.089	143.862.647
1990	2.926.283.495	310.303.036
1991	2.590.126.868	234.792.983
1992	3.408.139.225	359.434.252
1993	3.522.910.955	888.259.762
1994	3.926.154.731	639.695.182

7.3. TÜRKİYE PAMUKLU TEKSTİL SEKTÖRÜNDEKİ YATIRIMLAR

7.3.1. Mevcut Yatırımlar

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe kapasite çalışması oldukça zor bir araştırma konusudur. Her ne kadar tekstil sektöründe kapasiteleri belirlemek için bazı kaynaklar mevcut ise de, konfeksiyon sektörü için böyle kaynaklar henüz mevcut değildir.

1993 sonu itibariyle, dünya pamuklu sistem iğ kapasitesi 172.381.052 iken Türkiye'nin pamuklu sistem kurulu Makine parkı 4.137.280 adet ring iğ ve 195.200 adet open-end rotoru bulunmaktadır. Türkiye'deki ring iplik eğirme makinalarının %35 kadarının 1980 sonrası üretim yılına ait olması, ülkemizdeki ring iplik eğirme sistemlerinin çoğunun eski modelli olduğunu göstermektedir. Open-End iplik eğirme sistemi, ringe göre yeni bir teknoloji kabul edileceğın, bu sahadaki yatırı-

rimlar da yeni sayılacağından mevcut OE sistemleri göreceli olarak yenidir. %90'dan fazlası 15 yaşından küçüktür. Verisel olarak 1 rotor 4 iğ e eşit kabul edildiğinde, iplik eğirme alt sektörü dünya kapasite sıralamasında Türkiye ring eğirmeciliğinde 9. sırayı, OE eğirme sektöründe ise 6. sırayı almaktadır. İplik eğirme alt sektöründe yeni teknoloji olan OE toplam dünya kapasitesinin %2'si Türkiye'de kurulmuştur. Bu yeni iplik eğirme teknolojisinin %65 kadarlık bir bölümü Avrupa'da kuruludur. BDT ise, toplam dünya OE kapasitesinin %48.6'sını ve toplam Avrupa kapasitesinin %74.4'ünü elinde bulundurmaktadır. Ancak son yıllarda AB ülkelerinin OE iplik eğirme kapasiteleri çok düşük bir oranda artarken, Türkiye'nin OE iplik eğirme kapasitesi sadece 1992 yılında %20 artmıştır. Buna karşın, ring sistem iplik eğirme kapasitesinin ciddi anlamda arttığı tek bölge Asya ve Okyanusya bölgesi ve Türkiye'dir.

Türkiye'de 1993 yılında başlayan yatırımların tamamlanması ile pamuk ipliğinde kapasite 4,3 milyon iğ ve 203,7 bin rotor diğer bir ifadeyle yıllık yaklaşık 890 bin tona ulaşacaktır. Böylece teknoloji önemli ölçüde yenilenecek ve toplam kapasitenin %51'i 1985 ve daha yeni model makinalardan meydana gelecektir. 1990-1994 döneminde yeni pamuk iplik yatırımları GAP bölgesinde yoğunlaşmış ve OE sistemli yatırımların %61,5'u ring sistemli yatırımlarında %34'ü bu bölgede gerçekleşmiştir. Pamuk İpliği İhracatçıları Birliği Başkanı Şevki Altınözden alınan bilgiye göre (Eylül 1996); Türkiye kurulu iplik üretim kapasitesi 4.559.000 ring iği ve 242.279 O.E. iplik rotor şeklindedir. Toplam 162 tesis göz önüne alınarak toplam ring iği eşdeğerinin 6.255.259 olduğu söylenebilir. Bu rakamın bölgelere göre dağılımı şöyledir:

Trakya - Marmara - Bursa	:1.468.492
Ege	: 704.296
Orta Anadolu	: 771.153
Güney-Güneydoğu	:3.311.318

Mekiksiz Makine parkının en yoğun olarak kurulu olduğu bölge %49.7'lik payla Avrupa olup, bu kapasitenin de %75'i Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır. Yani dünya mekiksiz tezgahları kurulu kapasitesinin %37,2'si Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde yoğunlaşmıştır. Doğu bloğu ülkelerinin dağılmasını müteakip, serbest piyasa ekonomisine geçen bu ülkelerin tekstil ve konfeksiyon sektörlerinin Türkiye'ye güçlü rakip olmaya aday bu bölgenin, yeni teknoloji mekiksiz tezgahlarda böylesine yüksek bir kapasiteye sahip olması Türkiye açısından stratejik kararlarda değerlendirilmesi gereken bir unsurdur. 1992 yılında mekiksiz tezgah kapasitesini arttıran iki önemli bölge %10'la Orta ve Doğu Avrupa

ile %7.4 ile Asya ve Okyanusya ülkeleri olmuştur. Buna karşın Türkiye'nin mekiksiz tezgah kapasite arttırım oranı %11.0 olmuş ancak bu oran yüksek olmasına rağmen Türkiye'nin geri kalmış kapasitesini arttırmak için etkin olamamıştır. Alınan teknolojinin büyük bir kısmının eski makinalar olduğu göz önüne alınırsa sebep daha iyi anlaşılır. . Son 10 yıldır dokuma kapasitesi sürekli artış göstermiştir. 1991 yılı itibariyle ITMF verilerine göre 9000'l mekiksiz olmak üzere 6000 tezgah vardır. 1991'de toplam tezgahların %14'ü mekiksiz iken, 1992'de 893 adet mekiksiz tezgah alınmıştır. 1992'de alınan tezgahların tamamı mekiksizdir.

1993 sonu itibariyle, Türkiye'de pamuklu sistemde kurulu tezgah sayısı 10.900 mekiksiz tezgah ve 40.000 mekikli tezgah bulunmaktadır. Mekiksiz tezgahlardan hava jetli bir tezgahın eski teknoloji mekikli tezgahlara oranla %450 daha verimli olduğu yapılan çalışmalarla gösterilmiştir. Bizdeki mekikli tezgahların sayısı göz önüne alındığında, dünya pazarlarındaki dezavantajımız ortaya çıkmaktadır. Türkiye AB' deki mekiksiz tezgahların %2,9'una, mekikli tezgahların ise %25,7'sine sahiptir.

Yine Tekstil İhracatçı Birlikleri Yönetim Kurulu Üyesi Şevki Altınöz'den alınan bilgiye göre (Eylül 1996); Türkiye'nin kurulu dokuma kapasitesi; mekiksiz dokuma tezgahları için toplam 170 işletmede yapılan incelemelere göre 12.614'dür. Bunların çalışma teknolojilerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Rapierli	: 6.178
Projektili	: 4.902
Hava jetli	: 1.534

Pamuklu üretimin toplam üretim içindeki yeri ise şöyledir:

Türkiye'nin toplam kısa elyaf iplik üretim kapasitesi olan 1.200.000 ton içinde 900.000 ton pamuk ipliği üretimi vardır. Kalan 300.000 ton da sentetik kesik iplik üretiminde kullanılmaktadır. Kapasite kullanım oranı %80 civarındadır. Dolaşımı ile fiili pamuk ipliği üretimi 720.000 ton Sentetik iplik üretimi ise 240.000 ton civarında gerçekleşmektedir.

Bu bilgiler göz önüne alınarak 1990 yılında 800.000 ton civarında pamuk tüketildiği, 1997'de bu miktarın 850.000 tonu geçeceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin kurulu Makine kapasiteleri değerlendirilirken, 1995 yılında alınan 1500'e yakın tekstil yatırım teşviki dikkate alınmalı ve bu teşviklerin bir kısmının gerçekleşmeğe başladığında göz önünde bulundurulmalıdır.

7.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar

Tablo 7.13: Türkiye'nin Pamuk Birliğinde Yatırımları (milyar US\$/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil & Konfeksiyon	1.80	1.75	2.10	1.90	1.95	9.50
Yan Sanayi	1.10	0.95	1.20	1.10	1.10	5.45
Tarım	0.21	0.25	0.23	0.30	0.28	1.27
İmalât	1.03	0.97	1.14	1.20	1.24	5.58
Kimya	0.70	0.80	1.30	1.70	1.35	5.85
Elektronik	0.80	0.95	1.20	1.20	1.30	5.45
Diğer	0.40	0.50	0.50	0.50	0.50	2.40
Toplam	6.04	6.17	7.67	7.90	7.72	35.50

1993 yılında yatırım yapan ülkeler arasında Türkiye 267.800 iğ ile ikinci sıradadır. Türkiye, gerek ring sisteminde gerekse open-end sistemde 1993 yılında Avrupa'da en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. Türkiye, tüm Avrupa'da 1100 tezgah ile en fazla yatırım yapan üçüncü ülke olmuştur.

2020'ye kadar GAP'ın kademeli olarak devreye girmesi ile pamuk üretimi iki katına çıkacak olan Türkiye'de, ham pamuk satmayacağı varsayımıyla kurulu kapasitenin de iki katına çıkarılması gerekmektedir. 2020'ye kadar yapması planlanan iğ, rotor, dokuma tezgahı (mekiksiz) ve yuvarlak örme makinasına ait rakamlar Tablo 7.14'de verilmektedir. Ayrıca, Türkiye rekabet gücünü yükseltebilmek için, eski tezgahlarını da yenilemek zorunda olacaktır. Bu durum, Türkiye pamuklu sektörünün, Makine imalât sanayii için büyük bir pazar olacağını göstermektedir.

Tablo 7.14: Türkiye'nin Pamuk Birliğindeki Tekstil Yatırımları (bin ton/5 yıl)

Yatırım Tipi	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Ring iğ Sayısı	800.000	320.000	320.000	160.000	160.000
Rotor Sayısı	128.000	51.000	51.000	25.500	25.500
Dokuma Tezgahı	2.500	2.500	2.500	1.250	1.250
Y. Örme Makinası	700	700	700	350	350

Konfeksiyon kesimlerinde daha az fire olması için, uluslararası pazarlarda artık daha çok 160 cm'den daha geniş enli kumaşlar talep edilmektedir. Doğal olarak bu kumaşları imal etmek için, geniş dokuma tezgahlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Geniş tezgahlarla üretimin ekonomikliği de ayrı bir etkidir. Ülkemiz tezgah kapasitesinin %75'i 140 cm'den daha kısadır. Organize olmamış (küçük çaplı genellikle fason çalışan esnaf) üretim birimlerinde ise dokuma tezgahların hemen hemen tümü kısa enli tezgahlardır. Organize olmuş, daha planlı yatırım yapan üretim birimlerinde ise tezgahların %80'i geniş enli tezgahlardır. Türkiye genelinde kısa tezgahların oranının böylesine yüksek olması ihracat için bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Türkiye geçmiş yıllarda geri kalmış dokuma kapasitesini iyileştirmek için ciddi bir girişimde bulunmamıştır. Dünya ortalaması düzeyinde kapasite yenilemeye gitmek Türkiye için dokuma sektörünün içinde bulunduğu meselelere çözüm getirebilecek nitelikte değildir. Dokuma sektöründe kapasite ve kapasite yenileme açısından Türkiye, iplik eğirme kapasitesindeki atak davranışı gösterememiştir. Mekikli tezgahlara göre, daha ileri teknoloji olan mekiksiz dokuma tezgahlarında Türkiye'nin geri kalmış kapasitesinin yenilenmesi, bazı Asya ve Uzakdoğu ülkelerinin görülmemiş hızla kapasite arttırmaları karşısında çok daha ciddi bir önem kazanmaktadır. Türkiye'nin bu ülkelerin stratejilerini uygulaması, yani teknolojiyi kendisinin üretmesi gerekirken, bizim kapasite arttırma ve yenileme stratejilerimiz içinde ikinci el makinelerin ağırlıklı bir yer tutması, yenilenen kapasitenin rasyonel olmadığını vurgulamaktadır.

7.4. AB'DE TÜRKİYE PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

Türkiye tekstil ve konfeksiyon ihracatının 1990 yılında %43,8'ini, 1991 yılında %46,5'ini ve 1992 yılında %52,5'ini ve 1995 yılında % 64,3'ünü (5.35 milyar Dolar) AB ülkelerine yapmıştır. 1995 yılında Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatı 8,3 milyar Dolara yükselmiştir. AB'nin dışarıdan yaptığı tekstil ve konfeksiyon ithalatının içinde Türkiye'nin payı, 1990 yılında %7,86, 1991 yılında %7,80 ve 1992 yılında %7,7 olmuştur. Türkiye, AB'nin tekstil ve konfeksiyon ithalatında Çin'in ardından ikinci en çok ithalat yapılan ülke durumundadır. AB'nin yalnızca tekstil ürünleri ithalatında ise son yıllarda Türkiye'nin payında bir düşme görülmektedir. 1992 itibarıyla, Türkiye %6,3'lük payıyla 8. sıradadır. Bu durum tekstilde rekabet gücümüzü kaybetmiş gibi görmenin yanında, ürünlerimizi

kendimiz işleyip konfeksiyon ürünü şeklinde ihraç ediyor gibi de yorumlanabilir. Artan konfeksiyon ihracatımız da bu savı desteklemektedir. AB'nin konfeksiyon ithalatında 1995 yılı itibariyle Türkiye 1. , Çin ise 2.sıradadır. AB'ne tekstil ve konfeksiyon satan ülkeler içinde rakiplerimiz; Çin, Hong Kong, Hindistan, İsviçre, ABD, G.Kore, Endonezya, Fas, Tunus, Polonya, Pakistan, Tayland ve Japonya'dır.

8- PAKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

8.1. PAKİSTAN PAMUK ÜRETİMİ

8.1.1. Pakistan'da Pamuk Ekim Alanları

Pamuğun anavatanı sayılan ülkeler arasında yer alan Pakistan'da pamuk ekim alanı 1985-94 döneminde 2,200,000 hektardan 2,750,000 hektara artmıştır. Böylece Pakistan, söz konusu dönemde Pamuk Ekim Alanı artan nadir ülkeler arasında yer almaktadır. Ekim alanının bu artışına çeşitli faktörler etkili olmuştur. Bir defa, çiftçiler pamuktan, rakip bitkilere nazaran daha çok kazanç sağlamaktadır. İkincisi, yeni çeşitlerin ıslahı, gübre ve ilaçlamadaki gelişmelerle, pamuk verimi Tablo 8.1'de görüleceği gibi artmış, böylece çiftçinin pamuktan sağladığı geliri de tedrici bir şekilde artmıştır. Ayrıca Pakistan Merkezi Pamuk Komitesinin, yaptığı araştırma ve geliştirme faaliyetleriyle de pamuk üreticisini desteklemesi de bu artışın sebeplerinden biri olmuştur. Öyle ki 1981'den 1991'e pamuk elyaf üretimi Pakistan'da 3,3 milyon balyadan 7,25 milyon balyaya çıkmıştır (Morris, 1991). Pakistan pamuk üretimine ilişkin rakamlar Tablo:11.1.1'de yıllar itibarıyla verilmiştir.

Tablo 8.1: Pakistan'da Pamuk Ekim Alanı, Kütlü Üretimi ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (1000 Hektar)	Üretim (1000 ton)	Verim (Kg/Ha)
1986	2365	1217	515
1987	2505	1320	527
1988	2568	1470	572
1989	2508	1427	569
1990	2599	1457	561
1991	2713	1580	582
1992	2806	1526	544
1993	2718	1548	570
1994	2750	1570	571

8.1.2. Pakistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri

Pakistan'da pamuk ziraatının problemleri, sıcağa mukavemet ve yüksek verimli çeşit yetiştirmektir. Lif uzunluğu ve inceliği gibi kalite özellikleri yerine, son 10 yıllık dönemde Pakistan daha çok bu iki probleme yönelik ıslah çalışmalara yapmış ve oldukça başarılı olmuştur. Dolayısı ile Pakistan'da yetiştirilen çeşitler upland tipinden olup yerli isimlerle ifade edilecek olursa AC-134, CIM-109, NT gibi upland tipi çeşitler ve Desi pamuğudur (Aydemir, 1981).

8.2. PAKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

8.2.1. Dünyadaki Durumu

Pakistan, dünyadaki yeni ekonomik sisteme ayak uydurabilmek için, yüksek oranlardaki gümrük vergilerini sürekli düşüren ve daha liberal ticaret politikası uygulayan bir ülkedir. %3'lük nüfus artışı ve 122 milyonluk nüfusu ile büyük bir pazar olmayı vaat eden bir ülkedir.

Bir tekstil ülkesi olan Pakistan'da 1992-93 yılında 106 milyon US\$ civarında tekstil ithalatı gerçekleşmiştir. İthalat ürünleri, sentetik ve suni filament iplikleri ve devamsız liflerden iplikler ile özel iplik ve mensucattan oluşmaktadır.

Pakistan'ın tekstil sanayisinin yanında Türkiye tekstil sanayii ileri konumdadır. Bu alanda oluşturulabilecek bir birlik ve teknik işbirliği ile üçüncü ülkeler nazarında daha güçlü konuma gelinebilir. Bunun yanı sıra, Pakistan'ın tekstil sanayisi için yaptığı ithalatta içindeki tekstil, tekstil makinaları, kimya ürünleri ve yedek parça da önemli bir pay almamız mümkün gözükmemektedir. 106 milyon US\$'lık ithalat içindeki Türkiye'nin payı 2,68 milyon US\$ olup, bu pay bahsedilen girişimlerle artırılabilir görünmektedir.

Pakistan'ın dünya ticaretindeki alıcıları; başta %13.87 ile ABD, ve sırasıyla %7.79 ile Almanya, %7.17 ile İngiltere, %6.84 ile Japonya gelmektedir. Türkiye %1.37 ile 17. sıradadır. Pakistan'ın ihracat değeri Mart 1995 itibarıyla 4.760.535.000 US\$ dir.

8.2.2. Pakistan Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri

Pakistan'da tekstil denilince akla gelen ilk lif pamuktur. Bu gerçek, ülkenin tekstil ve konfeksiyon ihracatı içinde kendini göstermektedir.

Tablo 8.2: Pakistan'ın Ana İhracat mamülleri (1992-93 Haziran-Temmuz)

Mamül	Değer (milyon \$)	Pay (%)
Pamuk İpliği	1.122	16,47
Pamuklu Kumaş	863	12,67
Hazır Giyim	618	9,07
Havlu-Bornoz	616	9,04
Sentetik Tekstiller	503	7,38
Güpür vb	464	6,81
Deri Giyim	384	5,64
Pirinç	317	4,65
Ham pamuk	271	3,98
Deri	223	3,27
Balık ürn,	182	2,67
Halı ve Kilim	174	2,55
Spor Eşyaları	131	1,92
Ameliyat Alet,	102	1,50
Petrol ve Ür,	82	1,20
Meyve ve Sebze	53	0,78
Pamuk Döküntü,	49	0,72
Çadır ve Tente	40	0,59
Ayakkabı	38	0,56
Diğerleri	581	8,53
TOPLAM	6.813	100,00

8.2.3. Pakistan İhracatı ve İthalatı İçindeki Yeri

Pakistan'ın ihracatı içinde pamuk ve pamuk ürünleri oldukça büyük bir yer kaplamaktadır. Dünyadaki 4. büyük pamuk iplik üreticisi Pakistan, dünya üretiminin %7.1'ini üretmektedir. Toplam ihracatın %60 kadarlık bir kısmını pamuk ve pamuk ürünleri meydana getirmektedir. Tablo 8.3 de bu durum yıllar itibarıyla görülmektedir.

Tablo 8.3: Pakistan'ın Pamuk ve Pamuk Ürünleri İhracatı - I (milyon US\$)

Yıllar	Havlu	Güpür	Çadır	Toplam	İhracattaki Payı (%)	Toplam İhracat
1982	42,88	28,54	64,31	1.070,39	42,99	2.490,04
1983	39,13	36,47	93,84	1.251,31	46,21	2.707,68
1984	46,57	56,01	64,09	1.154,02	41,69	2.768,05
1985	49,71	42,63	49,57	1.225,58	49,20	2.491,15
1986	67,51	54,63	31,07	1.627,48	53,02	3.069,80
1987	83,93	96,60	23,43	2.049,19	55,59	3.686,38
1988	117,44	134,34	30,33	2.494,71	56,00	4.454,56
1989	140,44	166,94	41,07	2.914,60	62,53	4.661,45
1990	129,82	273,72	28,77	2.974,94	60,05	4.954,27
1991	129,40	333,58	79,61	3.747,40	61,13	6.130,56
1992	136,75	425,11	51,19	4.233,94	61,33	6.904,02
1993	139,01	464,13	39,92	4.074,54	59,80	6.813,47

Tablo 8.4: Pakistan'ın Pamuk ve Pamuk Ürünleri İhracatı - II (milyon US\$)

Yıllar	Ham Pamuk	Pamuk İpliği	Pamuklu Kumaş	Hazır Giyim	Bornoz
1982	278,50	196,67	279,54	94,15	45,53
1983	306,34	247,32	281,37	122,70	87,04
1984	132,36	217,63	360,22	162,38	76,17
1985	279,23	260,42	305,92	132,00	80,16
1986	513,27	279,18	314,84	206,07	142,23
1987	446,49	506,09	345,26	355,15	175,00
1988	609,97	541,02	485,40	349,91	200,93
1989	929,56	600,85	464,75	335,52	206,73
1990	443,00	883,71	558,96	393,75	269,03
1991	411,81	1183,04	675,85	497,05	355,09
1992	518,30	1172,53	819,44	613,47	397,50
1993	270,81	1121,51	863,10	617,67	476,10

8.3. PAKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL SEKTÖRÜNDEKİ YATIRIMLAR**8.3.1. Mevcut Yatırımlar**

Pakistan pamuklu dokumada 7221 mekiksiz tezgah ile dünyadaki tüm mekiksiz tezgahların %1'ine sahip olmakta ve sıralamada 20. sırada bulunmaktadır. Mekikli tezgahlarda da 9762 tezgah ile, dünyadaki payı %0,5'dir. Pakistan 1992'de aldığı 1221 mekiksiz, 762 mekikli tezgah ile kapasitesini %20,4 oranında arttırmıştır. Sahip olduğu potansiyele göre, Pakistan'daki pamuklu dokuma kapasitesi oldukça düşük sayılır. Pakistan'da ihracat değerlerinden de anlaşılacağı gibi iplikçilik bu sektördeki ağırlıklı birimdir. Bu sektörde de, ring iplik sisteminin hakim olduğu verilerden anlaşılmaktadır. Open-End iplik eğirme sisteminin göreceli olarak yeni olduğu göz önünde tutulursa, ve bu konudaki yatırımlarında az olduğu dikkate alınırsa, Pakistan iplik eğirme sisteminin yaş bakımından oldukça eski olduğu söylenebilir. Dünya piyasalarında rekabet gücünü devam ettirebilmesi için, yakın gelecekte Makine parkının yenilenmesi gerekecektir.

Tablo 8.5: Pakistan Tekstil Sektör Kapasitesi

Yıl	Kurulu Kapasite			
	Fabrika Sayısı	İğ Sayısı (000)	Rotor Sayısı (000)	Dokuma Tezgahı (000)
1989	223	4.853	66	16
1990	266	5.271	72	16
1991	277	5.569	75	15
1992	307	6.216	81	15
1993	334	6.860	95	14
1994	342	6.866	96	13

8.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar

2020'ye kadar pamuk ekili alanlarını ve pamuk verimini artırması öngörülen Pakistan, 2020 için öngörülen pamuk üretimini işleyecek kapasitenin bugün ancak yarısına sahiptir. Bu Makine parkının yaşının da oldukça eski olduğu söylenebilir. 2020'ye kadar iplik eğirme sistemini yenilemesi ve açığını kapatması gereken Pakistan'da analizi daha sonra verilecek olan büyük miktarlarda bir kapasiteye yatırım yapmak zorundadır. Bu yapılmadığı takdirde dünya piyasalarındaki rekabet gücünü zamanla kaybedecektir. İmal ettiği iplikten daha fazla katma değer

Tablo 8.6: Pakistan'ın Pamuk Birliğindeki Yatırımları (milyar US\$/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil & Konfeksiyon	2,15	2,25	2,25	2,15	2,10	10,9
Yan Sanayi	0,80	0,85	0,85	0,80	0,80	4,10
Tarım	0,50	0,70	0,70	0,60	0,50	3,00
İmalât	0,90	1,10	1,10	0,90	1,00	5,00
Kimya	1,00	1,00	1,10	0,90	1,00	5,00
Elektronik	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	5,00
Diğer	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Toplam	7,35	7,90	8,00	7,35	7,40	38,00

elde etmek durumunda olan Pakistan, kumaş oluşturma (dokuma - örme) ve konfeksiyon kapasitesini de oluşturmak zorundadır. Bu şartlar altında Pakistan, sadece pamuklu sektörde, ring, OE sistemleri ve dokuma, örme ile terbiye makinalarına büyük bir pazar durumundadır. Büyük değerler oluşturan bu pazarlar için mutlaka teknik işbirliğine gidilmesi zorunluluğu vardır.

Tablo 8.7: Pakistan'ın Pamuk Birliğindeki Tekstil Yatırımları (bin ton/5 yıl)

Yatırım Tipi	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Ring İğ Sayısı	800.000	500.000	500.000	500.000	320.000
Rotor Sayısı	128.000	77.000	77.000	77.500	51.500
Dokuma Tezgahı	2.500	3.500	3.750	2.500	2.500
Y. Örme Makinası	700	1.050	1.050	1.050	1.050

8.4. AB'DE PAKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜ-NÜN DURUMU

Pakistan ihracatının %30 kadarı AB ülkelerine yapılmaktadır. Pakistan'ın ana alıcıları AB (%30), ABD (%14) ve Japonya (%7) dir. Bilhassa pamuk ipliğinde AB içinde önemli yer almaktadır. 1992 rakamlarıyla AB'ne ihracat yapan ülkeler arasında AB'den aldığı %4,7'lik pay ile 10. sıradadır. Pakistan'ın AB' ne ihracatı, tekstil ve konfeksiyon olarak mütalaa edildiğinde, AB'nin ithalatından aldığı pay %2,5' dir ve sıralamada 12. sıradadır.

9- ÖZBEKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

9.1. ÖZBEKİSTAN PAMUK ÜRETİMİ

9.1.1. Özbekistan'da Pamuk Ekim Alanları

Özbekistan'ın pamuk ekim alanı 1984-1994 döneminde 1,6-2,0 milyon hektar arasında değişmiştir. Bu değer, bu ülke toplam ekili alanının %40'ına yakındır. FAO PYB V47 Tablo 45'deki eski Sovyetlerin toplam pamuk ekim alanı 1979-81 dönemi için 3.134.000 hektar, 1991 için 3.009.000 hektar olarak verilmektedir. 1992 yılında ise ülkelere ait ekim alanları Azerbaycan 233.000, Kazakistan 112.000, Kırgızistan 22.000, Tacikistan 285.000, Türkmenistan 567.000 ve Özbekistan 1.667.000 hektar olarak verilmektedir. Demek ki, BDT'nin 1992 yılında bu sayılan ülkelere ait pamuk ekim alanı 2.886.000 hektar toplamaya ulaşmaktadır. 1991 yılı Sovyet ekim alanı ile 1992 yılı sayılan ülke toplam ekim alanı arasındaki 123.000 hektarlık fark, muhtemelen Özbekistan ekim alanındaki azalmadan kaynaklanmaktadır. Nitekim kaynak gösterilmeden verilen bilgilere göre, Özbekistan pamuk ekim alanının 1990 yılında 1.830.100 Ha, 1992 yılında 1.750.000 Ha, 1994 yılında 1.539.400 Ha olmuştur ki, bu rakamlar mantıklı gelmektedir.

Pamuk ekim alanında görülen bu azalmanın Özbekistan'da önümüzdeki yıllarda da, Özbekistan hükümetinin bir politikası olarak devam etmesi beklenmelidir. Çünkü Özbekistan ve esasen daha genel olarak Türkistan Cumhuriyetlerinin pamuk monokültüründen, aşırı sulamadan ve Aral havzası ekolojisi açısından kaynaklanan olumsuzluklar had safhadadır ve bağımsızlıktan sonra Özbek aydın ve devlet adamları buna karşı tedbir almanın yollarını aramaya başlamışlardır.

Ekim alanı azalmasından meydana gelecek kayıp, verim artışı ve toprak mülkiyet hukukunda özelleştirmeyi gerçekleştirecek reformlarla rahat rahat telafi edilebilir. Tarımında bütün diğer insan faaliyetleri gibi, insanın eşya ile münasebeti-ne ve ona bakış tarzına bağlı olduğunu unutmamak gerekir.

Tablo 9.1: Özbekistan'da Pamuk Ekim Alanı, Kütlü Üretimi ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (1000 Hektar)	Üretim (1000 ton)	Verim (Kg/Ha)
1986	2054	4989	2400
1987	2108	4858	2400
1988	2017	5365	2700
1989	1970	5292	2700
1990	1830	5092	2800
1991	1721	5058	2700
1992	1667	4647	2475
1993	1690	4128	2544
1994	1540	3850*	2500*

9.1.2. Özbekistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri

Özbekistan'da eski Sovyet tarımının bir devamı olarak %75-85 kadar upland grubu çeşitler, geri kalan alanda da uzun elyafli yerli ve Mısır pamuklarının ekildiği söylenebilir. Aydemir (1982), eski Sovyetler Birliğinde yetiştirilen pamuk çeşitlerinin isimlerini 100 F, S 4727, 159 F, 153 F, 133, Taşkent 2 şeklinde vermekle fakat özellikleri hakkında bilgi vermemektedir. Renkli pamuk türü üzerine çalışılmaktadır ve renkli lifi olan bazı çeşitler ıslah edilmiştir.

Özbekistan, pamuk üretiminde BDT içinde birinci, dünyada ise üçüncü sırayı almaktadır. Ancak üretilen pamuğun kalitesi hakkında kitabi bilgiye sahip olmakla birlikte, elyaf kalitesi bakımından orta ve iyi olduğu, ancak hasat ve balyalamadaki dikkatsizlikler yüzünden dünya borsalarında üçüncü - dördüncü sıralarda fiyat aldığı söylenebilir.

9.2. ÖZBEKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

9.2.1. Dünyadaki Durumu

Sulanan topraklarının en önemli ürünü pamuk olan Özbekistan, ürettiği pamuk miktarı ile bağımsız devletler topluluğunda birinci ve dünyada üçüncü (bazen dördüncü) dır. Tükettiğinin 6 - 7 katını üreten Özbekistan, tüm pamuğunu işleyecek hatta çekirdeğini ayıracak kapasiteye sahip değildir. Bugüne kadar pamuğunun tek alıcısı eski Sovyetler Birliğinin üyeleri idi. Bugün de, Özbekistan pa-

muğunun en büyük alıcısı Rusya olmakla birlikte, Özbekistan dünya piyasalarına da pamuk vermektedir. BDT dışı ülkelerle ticaretinde de ilk sırayı %22,5 pay ile İsviçre almaktadır. İsviçre'yi sırasıyla, Hollanda, Almanya, İngiltere, Çin, ABD ve Türkiye almaktadır. Türkiye'nin Özbekistan dış ticaretindeki payı %5,6'dır. 42,4 milyon US\$ olan bu dış ihracatın %81,6'sını pamuk ve pamuklu mamüller oluşturmaktadır.

9.2.2. Özbekistan Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü İçindeki Yeri

Özbekistan'da Tekstil ve konfeksiyon sektörünü ağırlıklı olarak pamuk ve ipek ile sınırlandırabiliriz. Pamuklu ve ipekli kumaş sanayi üretimi vardır.

Özbekistan'ın 1980'den 1993'e kadar hafif sanayisinde görülen %13'lük gelişmenin %8'i, dokumacılıktan, %58'i konfeksiyon ve % 15'i deri ve ayakkabıdan dolayı olmaktadır. Pamuk iplik üretimi 1990'dan bu yana düşme eğilimi göstermektedir. 1993'de üretim 1.257.700 ton olarak gerçekleşmiştir.

İpek iplik üretimi 1990'da 2.522 ton civarında olmuş, 1993'te 1.919 tona gerilemiştir. İpek kumaş üretimi ise 1990'da 156 milyon metredir. 1993'de ipek kumaş üretimi 100 milyon metreye gerilemiştir. Kenevir ve jüt üretimi 1993'de 7500 tondur.

Özbekistan'ın pamuklu kumaş üretimi 1993 rakamlarıyla 517 milyon m² (veya 482 milyon m²) dir. Pamuklu kumaş üretiminde yıllara göre bir kararlılık gözlenmektedir. 1990'da 156 milyon metre olan ipekli kumaş üretimi, 1993'de 97 milyon metreye düşmüştür. 1990'da 98.2 milyon metreden 1993'de 29 milyon metreye inmiştir. Özbekistan'da yılda 100 milyon civarında triko konfeksiyon üretimi vardır.

Tablo 9.2: Özbekistan Hafif Sanayi ürünleri Üretimi

Ürün	Birim	1990	1993
Pamuk Lifi	1000 ton	1635.7	1259
İpek Kumaş	milyon m ²	144.1	91.9
Örme Eşya	milyon adet	104.8	93.2
Ayakkabı	milyon çift	46.7	39.6
Halı ve Kilim	1000 m ²	8095	4056

9.3. ÖZBEKİSTAN PAMUKLU TEKSTİL SEKTÖRÜNDEKİ YATIRIMLAR

9.3.1. Mevcut Yatırımlar

Mevcut yatırımları hakkında veri elde edilememiştir.

9.3.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar

Tablo 9.3: Özbekistan'ın Pamuk Birliğindeki Yatırımları (milyar US\$/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil & Konfeksiyon	1.60	1.81	2.465	2.25	2.00	10.125
Yan Sanayi	0.975	1.20	1.40	1.30	1.00	5.875
Tarım	0.15	0.15	0.25	0.25	0.20	1.00
İmalât	0.45	0.45	0.75	0.75	0.60	3.00
Kimya	0.45	0.45	0.75	0.75	0.60	3.00
Elektronik	0.45	0.45	0.75	0.75	0.60	3.00
Diğer	1.05	1.05	1.75	1.75	1.40	7.00
Toplam	5.125	5.56	8.115	7.80	6.40	33.00

Tablo 11.3: Özbekistan'ın Pamuk Birliğindeki Tekstil Yatırımları (bin ton/5 yıl)

Yatırım Tipi	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Ring İğ Sayısı	400.000	560.000	800.000	400.000	160.000
Rotor Sayısı	64.000	90.000	128.000	64.000	25.000
Dokuma Tezgahı	2.500	1.875	3.125	2.500	1.250
Y. Örne Makinası	700	520	870	700	350

10- TÜRKMENİSTAN PAMUKLU TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

10.1. TÜRKMENİSTAN PAMUK ÜRETİMİ

10.1.1. Türkmenistan'da Pamuk Ekim Alanları

Türkmenistan'da da, Özbekistan gibi toplam ekili arazinin önemli bir bölümünde (%45 kadar) pamuk ekilmektedir. 1985-94 döneminde pamuk ekim alanı 500-600 bin hektar arasında değişmiştir. Bu alanın 100-200 hektar kadarında uzun elyafli Mısır pamuğu ekilmektedir. Pamuk sulaması için Ceyhun nehri üzerinde açılan büyük Kara kum kanalı, Türkmenistan ekolojisini ve buna bağlı olarak Aral havzası ekolojisini değiştirmiştir. Tabii ekolojinin değişmesi ise, üretim artışı gibi bencilce bir menfaat dışında daima olumsuz neticeler vermektedir. Dünya uluslararası kuruluşlarının Aral Havzası ekolojik bozulması için genel kanaati, "Dünyada insan eliyle ortaya çıkmış en büyük facia" sözleriyle ifade edilmektedir. Türkmenistan pamuk tarımına ait bilgiler Tablo 13.1'de topluca verilmiştir.

Tablo 10.1:Türkmenistan'da Pamuk Ekim Alanı, Kütlü Üretimi ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (1000 Hektar)	Üretim (1000 ton)	Verim (Kg/Ha)
1985	561	-	-
1986	-	1138	1750
1987	633	1272	2010
1988	-	1341	2110
1989	633	1382	2180
1990	-	1457	2340
1991	602	1433	2830
1992	567	1290	2275
1993	570	1500	2632

10.1.2. Türkmenistan'da Üretilen Pamuk Tipleri ve Özellikleri

Türkmenistan'da da Özbekistan gibi, pamuk ekim alanının %20-25'inde uzun ve ince elyafı yerli ve Mısır pamuğu üreten bir ülkedir. Türkmenistan'da da Özbekistan gibi, lifleri renkli olan çeşitler ıslah edilmiştir.

10.2. TÜRKMENİSTAN PAMUKLU TEKSTİL SEKTÖRÜNDEKİ YATIRIMLAR

10.2.1. Mevcut Yatırımlar

Bu konuda veri bulunamamıştır

10.2.2. 2020'ye Kadar Olması Muhtemel Yatırımlar

Tablo 10.2: Türkmenistan'ın Pamuk Birliğindeki Yatırımları
(milyar US\$/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil & Konfeksiyon	0.95	0.95	0.85	0.70	0.65	4.10
Yan Sanayi	0.70	0.70	0.65	0.60	0.45	3.10
Tarım	0.07	0.07	0.07	0.05	0.04	0.30
İmalât	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	1.00
Kimya	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	1.00
Elektronik	0.20	0.20	0.20	0.20	0.20	1.00
Diğer	0.70	0.70	0.70	0.50	0.40	3.00
Toplam	3.02	3.02	2.87	2.45	2.14	13.50

Tablo 10.3: Türkmenistan'ın Birlikteki Tekstil Yatırımları (bin ton/5 yıl)

Yatırım Tipi	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Ring İğ Sayısı	400.000	240.000	160.000	160.000	-
Rotor Sayısı	64.000	40.000	25.000	25.000	-
Dokuma Tezgahı	625	1.250	625	625	625
Y. Örme Makinası	175	350	175	175	175

11- PAMUK BİRLİĞİ 5'ER YILLIK PLANLI DÖNEM (1996-2020) SÜRECİ

11.1. PAMUK BİRLİĞİNİN TÜRKİYE AÇISINDAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Aşağıdaki başlıklar altında, Türkiye açısından yapılan 1996-2020 yılları arası bütün ekonomik değerlendirmeler Tablo 11.1-11.3'deki sayısal verilere göre yapılmış ve bu değerlendirmeye göre sonuç-etki durumları vurgulanmıştır.

Tablo 11.1: Türkiye'nin Pamuklu İhracatında Satış mamüllerinin Dağılımı (%)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Lif	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Karde İplik (Ne 30/1)	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Penye İplik (Ne 30/1)	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Ham Dok, Kumaş (karde)	4,0	3,0	2,5	1,5	1,0
Ham Dok, Kumaş (penye)	4,0	3,0	2,5	1,5	1,0
Ham Örme Kumaş (karde)	4,0	3,0	2,5	1,5	1,0
Ham Örme Kumaş (penye)	4,0	3,0	2,5	1,5	1,0
Terbiyeli Kumaş	2,0	4,0	8,0	6,0	2,0
Konfeksiyon	75,0	80,0	82,0	88,0	94,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,00

Tablo 11.2: Türkiye'nin Pamuk Birliğinde İstihdam İmkânları (kişi/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Ring İplik	4.000	1.600	1.600	800	800	8.800
OE İplik	2.500	1.000	1.000	500	500	5.500
Dokuma	3.000	3.000	3.000	1.500	1.500	12.000
Örme	1.000	1.000	1.000	500	500	4.000
Terbiye	3.500	3.500	5.000	5.000	5.000	22.000
Konfeksiyon	50.000	100.000	150.000	150.000	100.000	550.000
Tarım Mak.	2.000	1.500	1.500	1.000	1.000	7.000
Mak.İmalât	10.000	7.500	8.000	6.000	6.000	37.500
Kimya	7.000	4.000	5.000	4.000	4.000	24.000
Elektronik	5.000	3.500	5.000	3.500	3.500	20.500
Diğer	4.000	3.400	3.000	3.000	3.000	16.400
Toplam	92.000	130.000	184.100	175.800	125.800	707.700

Tablo 11.3: Türkiye'nin Birlik İçinde Katma Değer İmkânları (milyon US\$/5 yıl)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Karde İplik (Ne 30/1)	47,6	36,5	-	-	-
Penye İplik (Ne 30/1)	67,6	52,0	-	-	-
Ham Dok, Kumaş (karde)	123,5	71,0	101,2	68,1	50,3
Ham Dok, Kumaş (penye)	151,8	87,4	124,3	83,7	61,8
Ham Örme Kumaş (karde)	90,8	78,1	77,6	52,2	38,6
Ham Örme Kumaş (penye)	117,5	101,4	96,2	64,8	47,8
Terbiyeli Kumaş	97,8	225,0	512,5	431,2	159,3
Konfeksiyon	5475,2	6722,8	7845,8	9444,6	11183,2
Toplam	6172,0	7374,2	8757,6	10144,0	11541,0

11.1.1. Türkiye Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri

Tablo 11.1'de görüldüğü üzere Türkiye tekstili 1996-2000 yılları arasında pamuk lifi bakımından %1, penye ve karde iplikte %6, ham dokuma kumaşta (karde ve penye) %8, ham örme kumaşta (karde ve penye) %8, terbiyeli örme ve dokuma kumaşta %2'lik oranlarla, toplam olarak %25'lik bir ihracat payına sahip iken, bu durum diğer müteakip 5 yıllık dönemlerde %20, %18, ve nihayet son 2016-2020 yılları arasında lif ve iplik ihracatı %0 olmak üzere, dokuma ve örme kumaş ihracatında %1'lere düşerek toplam ancak %6 gibi düşük oranlara inmektedir. Bunun anlamı şudur: Artık Türkiye az işlenmiş, yarı mamül, katma değeri düşük mamül yerine, en son tekstil ve konfeksiyon basamağına kadar işlem yaparak nihai mamül, yani katma değeri yüksek mamülleri üretmek ve satmak durumuna gelmektedir. Burada konfeksiyon ve/veya terbiyeli kumaş ihracı en yüksek kârlı durumdur.

Bu görüşe paralel olarak ortaya çıkacak olan aynı dönemlerdeki istihdam-personeel net sayıları durumu Tablo 11.2'de verilmiştir. 1996-2000 yılları arasında kapsayan 1. beş yıllık plânlı dönemde Tekstil yatırımlarında 14.000 kişilik istihdam, müteakip dönemlerde azalarak, bu çalışmada öngörülen 5. beş yıllık planlı dönem olan 2106-2020 yılları arasında 8.300 kişiye düşmekte ve 25 yılda toplam 52.300 kişilik net bir istihdam imkânı ortaya çıkmaktadır. Burada yine katma değeri yüksek terbiyeli kumaş alanındaki istihdam yüksekliği göze çarpmaktadır ki, bu husus Tablo 11.3'deki rakam değerleriyle, yukarıda vurgulanan değerlendirmeler sonuçlarını açık ve net olarak desteklemektedir.

11.1.2. Türkiye Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri

Tablo 11.1'de açıkça görüldüğü gibi ihracatta en kârlı en yüksek katma değerli sektör konfeksiyondur. 1996-2000 yılları arasındaki %75'lik ihracat oranı, giderek daha da artmış ve 5. beş yıllık dönemde %94'e çıkmıştır. Bunun açık anlamı, artık az işlem görmüş, değeri düşük, katma değeri az mamüllerin hemen hemen satılmayacağı, bilakis en son mamül halde, yani konfeksiyon edilmiş mamülün pazara sürüleceği anlaşılmaktadır. Bu durumun en bariz şekilde Türkiye'nin menfaatlerine destek olduğu tablo 11-2'deki istihdam rakamlarından anlaşılmaktadır. Zira tekstil alanındaki 25 yıllık dönemdeki 52.300 kişiye karşılık, konfeksiyonda ilk 5 yıllık dönemde 50.000 kişi istihdam edilirken en son toplam 25 yılda 550.000 net kişiye varmaktadır ki, bu yaklaşık Türk aile bazında en az 2 milyon kişinin ekmek kapısı anlamına gelmektedir. Aynı şekilde Tablo 11.2'deki katma değer miktarları itibarıyla konfeksiyondan ilk beş yıllık dönemdeki 5.5 milyar US\$'lık değer, 5. beş yıllık dönem olan 2016-2020 yılları arasında 11.2 mil-

yar US\$'a çıkararak, diğer toplam tekstil katma değerinin yaklaşık 28 katına yakın yüksek bir seviyeye erişmektedir. Böylece şu husus iyice açığa çıkmaktadır ki, lif, iplik, ham ve mamül kumaş, hatta terbiyeli kumaş satmanın kârlılığı düşük, katma değeri azdır, istihdamı azdır. Öyleyse son ürüne kadar üretim yapmak, hem ekonomik, hem demografik, hem de diğer yan sektörlerin gelişmesi açısından da uygun görülmektedir.

11.1.3. Türkiye Makine İmalat, Tarım Makinaları ve Yan sanayi Sektörüne Etkileri

Bu sektörlerde yapılan yatırım, istihdam ve katma değer vb katkıları başta Makine yapan imalat sektörlerinin yanında; lif, iplik, hazırlık, dokuma, örme, terbiye-boya-baskı, konfeksiyon, nakış-süsleme, kalite kontrol vb tekstil ve konfeksiyon makinaları olmak üzere, tarım ve yardımcı makinalarını-ekipmanlarını içine almakta olup, bu konudaki değerler yukarıdaki üretim, ihracat, istihdam değerlerine göre oranlamalar yapılarak Tablo 11.2'deki sonuçlar ortaya konmuştur. Bu tablo verilerine göre, toplam Makine imalat, tarım makinaları ve yan sanayi sektörlerinde 25 yılda toplam 44.500 kişilik bir net istihdam öngörülmürken, yatırım olarak 12.3 milyar US\$'lık bir tutar gözükmemektedir. Bu da, yılda ortalama 492 milyon US\$'lık bir yatırımı öngörmektedir ki, Türkiye bu yatırımı kendi başına yapabilecek güçtedir. Teknoloji transferi için, Batı veya Uzakdoğu ülkeleri ile ortak yatırım yapılabilir. Burada vazife, siyasi iktidara düşmektedir. Teşvikler ve yönlendirmelerin bu bazda düzenlenmesi gereklidir.

11.1.4. Türkiye Kimya Sektörüne Etkileri

Tablo 11.2'de görüldüğü gibi Kimya-Boya sanayiinde Pamuklu tekstil ve konfeksiyona bağlı olarak 2020 yılına kadar ki dönemlerde 24.000 kişilik istihdam oluşmakta olup, buna bağlı diğer alanlarda da artış olacağı aşîkârdır. Yeni gelişmekte olan bu sektörümüz için 25 yıllık pamuğa bağlı olarak öngörülen yatırım miktarı 5.85 milyar US\$'dır. Bu da, yıllık ortalama 234 milyon US\$'lık bir yatırımı öngörmektedir. Bu konuda da, Türkiye'nin bu yatırımların teknolojisini için Hindistan, Taiwan, Tayland gibi Uzakdoğu ülkeleri ile ortaklık yapmaları bu teknolojiyi transfer etmenin bir yoludur.

11.1.5. Türkiye Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri

Tablo 11.2'de elektronik sanayiinde 25 yıllık dönem için pamuklu tekstil ve konfeksiyon sektörünün etkisi altında toplam 20.500 kişilik net istihdam öngörülmürken, Tablo 7.11'e göre 25 yılda toplam 5,45 milyar US\$'lık yatırım öngörülmekte-

dir. Türkiye ile bu konularda ortak yatırıma girecek bilhassa Uzakdoğu ülkelerinin varlığı o kadar da gizli birer olay değildir.

11.1.6. Türkiye'nin Diğer Sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri

Buradaki diğer sektörlerden kasıt, başta inşaat-mimari, alt yapı, su kanalizasyon vb, haberleşme, ulaşım, enerji, küçük sanayi, zanaat, kültür ve sanat alanları ile şehirleşme, çevre ve her türlü alanlardır. Yukarıda konumuza, yani pamuklu tekstil ve konfeksiyon üretim sektörüne paralel ve bağlı olarak değişiklikler göz önüne alınarak tahmini oranlamalarla, konuya ışık tutabilecek değerler Tablo 7.11'de yatırım miktarları olarak, Tablo 11.2'de istihdam olarak ve Tablo 11.3'de de katma değer katkıları olarak verilmiştir.

Bütün bu değerlendirmelerden ortaya çıkan sonuç; 5'şer yıllık dönemler halinde 25 yıllık 1996-2020 yılları arasındaki zaman diliminde, Türkiye ve Türkiye ekonomisi ile buna bağlı tüm sektörlerde direkt veya indirekt değişimler olmakta ve yeni tercihler ortaya çıkmaktadır. Ülkenin her yerinde, yalnız pamuklu sanayi sektörü çevrelerinde değil, şehirleşmeden çevreye, elektronikten kimyaya, haberleşmeden ulaşım, makinalaşmaya, modernizasyonun en son ürün ve nimetlerine veya zararlı etkilerine kadar her alanda etkisini gösterecektir. Hatta bazı kavram, anlam ve kabuller bile değişebilecektir. Sonuç olarak, tüm ekonomik kalem ve göstergeler büyük oranda olumlu yönde artacağı gibi, belki yeni birçok dalların oluşumuna da kaynak olunacaktır. Nüfus artışının durumu ve bu dönemler içinde huzurlu-barışlı, istikrarlı bir çalışma ortamının olması şartlarında bu öngörüler gerçek olabilecektir.

11.1.7. Türkiye'nin Kültürel Yapısına Etkileri

Kültür, toplum hayatının bütün unsurlarını ihtiva eden bir kavramdır. Fakat burada özellikle zihni unsurlar üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Türkiye istiklal harbinden bugünlere büyümüş olarak geldi. Nüfusumuzdan yollarımıza, fert başına düşen millî gelirden araba sayısına, okumuş insan sayısından spordaki başarılarla kadar birçok alanda küçümsenmeyecek ilerlemeler kaydedildi. Ancak Türk insanı bununla yetinecek yapıda değildir; ayrıca tarihi misyonumuz da bizden daha fazlasını bekliyor.

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra dünyada bir boşluk meydana gelmiştir. Bu boşluk, ABD'yi dengeleyen alternatif gücün oradan kalkması anlamında da vardır; fakat burada daha ziyade ideolojik boşluktan, ezilen milletlerin, bir

aldatmaca da olsa ilticagahı olan bir gücün ortadan kalkmasından bahsedilmektedir. Sovyetler Birliği, komünist ideolojiyi de kullanarak, kendi birliği içindeki milletleri sömürerek, dünyanın çeşitli yerlerine ideoloji ihraç ediyor, "ezilen milletlerin emperyalizme karşı hamisi" rolünü üstleniyordu. Şimdi bu rol sahipsiz kalmıştır.

Türkiye, **Pamuk Birliği** sayesinde, dünyada varolan bir dengesizliğin, nimet ve külfetlerin milletlerarası dağılımındaki dengesizliğin ortadan kalkması için yapılacak çalışmaların merkezi haline gelecektir. Bu, Avrupa Birliğinde, ikinci sınıf bir konumda olmak yerine, nimetlerin azını ama külfetlerin çoğunu paylaşan milletlerin önderliği gibi, mümtaz bir rolü üstlenmek demektir. Türk insanının zihni muhtevası, havası, dünyaya bakışı değişecektir; yere daha sağlam basacaktır, kendine güveni gelecektir. Böylece, kendine güveni olan, dünyaya efendi olarak bakan insanların psikolojisi ile Türkiye, layık olduğu yeri daha çabuk yakalayacaktır.

Bu zihni yapı, Türkiye yanında diğer üye ülkelerin insanlarında da teşekkül edecektir.

11.2. PAMUK BİRLİĞİNİN PAKİSTAN AÇISINDAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 11.4: Pakistan'ın Pamuklu İhracatında Satış mamüllerinin Dağılımı (%)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Lif	5,0	3,0	2,0	1,0	0,0
Karde İplik (Ne 30/1)	17,0	9,0	2,0	1,0	0,0
Penye İplik (Ne 30/1)	18,0	9,0	2,0	1,0	0,0
Ham Dok, Kumaş (karde)	7,5	8,0	9,0	8,0	6,0
Ham Dok, Kumaş (penye)	7,5	8,0	9,0	8,0	6,0
Ham Örne Kumaş (karde)	7,5	10,0	10,0	8,0	6,0
Ham Örne Kumaş (penye)	7,5	10,0	10,0	8,0	6,0
Terbiyeli Kumaş	11,0	18,0	26,0	30,0	36,0
Konfeksiyon	19,0	25,0	30,0	35,0	40,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 11.5: Pakistan'ın Pamuk Birliğinde İstihdam İmkânları (kişi/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Ring İplik	4.000	2.500	2.500	2.500	2.000	13.500
OE İplik	2.500	1.500	1.500	1.500	1.000	8.000
Dokuma	3.000	5.000	5.000	3.000	3.000	19.000
Örme	1.000	1.500	1.500	1.000	1.000	6.000
Terbiye	5.000	3.500	3.500	5.000	5.000	22.000
Konfeksiyon	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	500.000
Tarım Mak.	4.000	3.500	3.500	4.000	3.500	18.500
Mak.İmalât	4.500	4.000	4.000	4.500	4.000	21.000
Kimya	3.600	3.600	3.500	3.500	3.500	17.700
Elektronik	3.600	3.500	3.500	3.500	3.000	17.100
Diğer	4.000	4.000	4.000	4.000	3.500	19.500
Toplam	135.200	132.600	132.500	132.500	129.500	662.300

Tablo 11.6: Pakistan'ın Birlik İçinde Katma Değer İmkânları (milyon US\$/5 yıl)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Karde İplik (Ne 30/1)	560,8	370,5	96,9	50,0	-
Penye İplik (Ne 30/1)	846,5	528,3	138,2	71,3	-
Ham Dok, Kumaş (karde)	481,5	640,9	849,4	779,2	609,1
Ham Dok, Kumaş (penye)	591,8	787,8	1044,0	957,8	748,7
Ham Örme Kumaş (karde)	369,4	614,8	724,2	597,9	467,4
Ham Örme Kumaş (penye)	458,0	762,2	897,9	741,3	579,5
Terbiyeli Kumaş	1118,0	2283,4	3885,2	4626,5	5786,6
Konfeksiyon	2884,1	4736,3	6694,9	8060,9	9602,1
Toplam	7310,1	10724,2	14330,5	15884,9	17793,4

11.2.1. Pakistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri

Tablo 11.4'de görüldüğü üzere Pakistan tekstili 1996-2000 yılları arasında pamuk lifi bakımından %5, penye ve karde iplikte %35, ham dokuma kumaşta (karde ve penye) %15, ham örme kumaşta (karde ve penye) %15, terbiyeli örme ve dokuma kumaşta %11'lik oranlarla, toplam olarak %81'lik bir ihracat payına

sahip iken, bu durum diğer müteakip 5 yıllık dönemlerde %75, %70, %65 ve nihayet son 2016-2020 yılları arasında lif ve iplik ihracatı %0 olmak üzere, dokuma ve örme kumaş ihracatında %24'lerde bulunarak toplam %60 oranına inmektedir. Bunun anlamı şudur ki, Pakistan az işlenmiş, yarı mamül, katma değeri düşük mamül yerine, en son tekstil ve konfeksiyon basamağına kadar işlem yaparak nihai mamül, yani katma değeri yüksek mamülleri üretmek ve satmak durumuna gelmektedir.

Bu görüşe paralel olarak ortaya çıkacak olan aynı dönemlerdeki istihdam-persone net sayıları durumu Tablo 11.5'de verilmiştir. 1996-2000 yılları arasını kapsayan 1. beş yıllık plânlı dönemde Tekstil yatırımlarında 15.500 kişilik istihdam, müteakip dönemlerde azalarak, bu çalışmada öngörülen 5. beş yıllık planlı dönem olan 2106-2020 yılları arasında 12.000 kişiye düşmekte ve 25 yılda toplam 68.000 kişilik net bir istihdam imkânı ortaya çıkmaktadır. Burada yine katma değeri yüksek terbiyeli kumaş alanındaki istihdam yüksekliği göze çarpmaktadır ki bu husus Tablo 11.6'deki rakam değerleriyle, yukarıda vurgulanan değerlendirme sonuçlarını açık ve net olarak desteklemektedir.

11.2.2. Pakistan Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri

Pakistan içinde Tablo 11.4'de açıkça görüldüğü gibi ihracatta en kârlı, en yüksek katma değerli sektör konfeksiyondur. 1996-2000 yılları arasındaki %19'luk ihracat oranı, giderek daha da artmış ve 5. beş yıllık dönemde %40'a çıkmıştır. Bunun açık anlamı, artık az işlem görmüş, değeri düşük, katma değeri az mamüllerin hemen hemen satılmayacağı, bilakis en son mamül halde, yani konfeksiyon edilmiş mamülün pazara sürüleceği anlaşılmaktadır. Bu durumun en bariz şekilde Pakistan'ın menfaatlerine destek olduğu Tablo 11-5'deki istihdam rakamlarından anlaşılmaktadır. Zira tekstil alanındaki 25 yıllık dönemdeki 68.000 kişiye karşılık, konfeksiyonda ilk 5 yıllık dönemde 100.000 kişi istihdam edilirken en son toplam 25 yılda 500.000 net kişiye varmaktadır. Aynı şekilde Tablo 11.6'daki katma değer miktarları itibarıyla konfeksiyondan ilk beş yıllık dönemdeki 2.88 milyar US\$'lık değer, 5. beş yıllık dönem olan 2016-2020 yılları arasında 9.60 milyar US\$'a çıkarak, diğer toplam tekstil katma değerinin yaklaşık 2 katına yakın bir seviyeye erişmektedir.

11.2.3. Pakistan Makine İmalat, Tarım Makinaları ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri

Bu sektörlerde yapılan yatırım, istihdam ve katma değer vb katkıları başta Makine yapan imalat sektörlerinin yanında; lif, iplik, hazırlık, dokuma, örme, terbiye-

boya-baskı, konfeksiyon, nakış-süsleme, kalite kontrol vb tekstil ve konfeksiyon makinaları olmak üzere, tarım ve yardımcı makinalarını-ekipmanlarını içine almakta olup, bu konudaki değerler yukarıdaki üretim, ihracat, istihdam değerlerine göre oranlamalar yapılarak Tablo 11.5'deki sonuçlar ortaya konmuştur. Bu tablo verilerine göre, toplam Makine imalât, tarım makinaları ve yan sanayi sektörlerinde 25 yılda toplam 39.500 kişilik bir net istihdam öngörülmektedir. Türkiye ile işbirliği halinde bazı yatırımların daha rahat yapılabileceği hipotezi araştırılabilir.

11.2.4. Pakistan Kimya Sektörüne Etkileri

Tablo 11.5'de görüldüğü gibi Kimya-Boya sanayiinde Pamuklu tekstil ve konfeksiyona bağlı olarak 2020 yılına kadar ki dönemlerde 17.000 kişilik istihdam oluşmakta olup, buna bağlı diğer alanlarda da artış olacağı aşikârdır. Yeni gelişmekte olan bu sektör için 25 yıllık pamuğa bağlı olarak öngörülen yatırım miktarı 5 milyar US\$'dır.

11.2.5. Pakistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri

Tablo 11.2'de elektronik sanayiinde 25 yıllık dönem için pamuklu sektörünün etkisi altında toplam 17.000 kişilik net istihdam öngörüldürken, Tablo 8.6'ya göre 25 yılda toplam 5 milyar US\$'lık yatırım öngörülmektedir.

11.2.6. Pakistan'ın Diğer Sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri

Buradaki diğer sektörlerden kasıt, başta inşaat-mimari,alt yapı, su kanalizasyon vb, haberleşme, ulaşım, enerji, küçük sanayi, zanaat, kültür ve sanat alanları ile şehirleşme, çevre ve her türlü alanlardır. Yukarıda konumuza, yani pamuklu tekstil ve konfeksiyon üretim sektörüne paralel ve bağlı olarak değişiklikler göz önüne alınarak tahmini oranlamalarla, konuya ışık tutabilecek değerler Tablo 8.6'da yatırım miktarları olarak, Tablo 11.5'de istihdam olarak ve Tablo 11.6'da da katma değer katkıları olarak verilmiştir.

11.2.7. Pakistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri

Pakistanlılar, hayat tarzı bakımından biz Türklere en yakın topluluktur. İbadet anlayışları bakımından bize, başka Müslüman topluluklardan daha fazla benzerler. Bu benzerlikler, Pamuk Birliği sayesinde daha da artacaktır.

Daha Pakistan kurulmadan, İngiliz müstemlekesi olukları zamandan kalma bir İngiliz kültür etkisi vardır ki, bu etki giderek zayıflayacak ve yerini, İslâm'ın de-

ğerlerinden çıkan ve üye ülkeler arasında ortak kültür haline gelen bir değerler ve davranışlar manzumesi olacaktır.

11.3. PAMUK BİRLİĞİNİN ÖZBEKİSTAN AÇISINDAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 11.7: Özbekistan'ın Pamuklu İhracatında Satış mamüllerinin Dağılımı (%)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Lif	35,0	20,0	10,0	3,0	0,0
Karde İplik (Ne 30/1)	20,0	15,0	10,0	7,5	5,0
Penye İplik (Ne 30/1)	20,0	15,0	10,0	7,5	5,0
Ham Dok, Kumaş (karde)	5,0	7,5	10,0	8,0	5,0
Ham Dok, Kumaş (penye)	5,0	7,5	10,0	8,0	5,0
Ham Örne Kumaş (karde)	5,0	7,5	10,0	8,0	5,0
Ham Örne Kumaş (penye)	5,0	7,5	10,0	8,0	5,0
Terbiyeli Kumaş	5,0	15,0	20,0	25,0	30,0
Konfeksiyon	0,0	5,0	10,0	25,0	40,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 11.8: Özbekistan'ın Pamuk Birliğinde İstihdam İmkânları (kişi/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Ring İplik	2.000	3.000	4.000	2.000	1.000	12.000
OE İplik	1.250	1.750	2.500	1.250	500	7.250
Dokuma	3.000	2.250	4.000	3.000	1.500	13.750
Örne	1.000	750	1.250	1.000	500	4.500
Terbiye	3.000	4.000	5.000	6.000	6.000	24.000
Konfeksiyon	50.000	75.000	100.000	125.000	150.000	500.000
Tarım Mak.	1.500	1.600	1.200	1.000	700	6.000
Mak.İmalât	2.000	2.100	3.500	3.000	2.000	12.600
Kimya	1.750	1.800	2.500	2.200	1.450	9.700
Elektronik	1.500	1.500	2.500	2.200	1.450	9.150
Diğer	4.000	4.000	5.000	6.000	4.000	23.000
Toplam	71.000	97.750	131.450	152.650	169.100	621.950

Tablo 11.9: Özbekistan'ın Birlik İçinde Katma Değer İmkanları
(milyar US\$/5 yıl)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Karde İplik (Ne 30/1)	1381,4	906,2	541,6	396,2	266,7
Penye İplik (Ne 30/1)	1969,4	1291,9	772,2	568,1	380,3
Ham Dok, Kumaş (karde)	672,0	881,7	1054,0	827,1	519,1
Ham Dok, Kumaş (penye)	826,0	1083,7	1295,6	1016,6	638,0
Ham Örme Kumaş (karde)	515,7	676,5	808,8	634,7	398,3
Ham Örme Kumaş (penye)	639,3	838,8	1002,8	786,9	493,8
Terbiyeli Kumaş	1064,0	2792,0	3377,9	4092,6	4931,6
Konfeksiyon	-	1389,9	2492,4	6111,9	9820,0
Toplam	7067,8	9860,7	11305,3	14434,1	17447,8

11.3.1. Özbekistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri

Tablo 11.7'de görüldüğü üzere Özbekistan tekstili 1996-2000 yılları arasında pamuk lifi bakımından %35, penye ve karde iplikte %40, ham dokuma kumaşta (karde ve penye) %10, ham örme kumaşta (karde ve penye) %10, terbiyeli örme ve dokuma kumaşta %5'lik oranlarla, tüm pamuğunu tekstil mamülü olarak ihraç etmekte iken, bu durum diğer müteakip 5 yıllık dönemlerde %95, %90, %75 ve nihayet son 2016-2020 yılları arasında lif ihracatı %0 olmak üzere, iplik, dokuma ve örme kumaş ihracatında %30'larda bulunarak toplam %60 oranına inmektedir. Bunun anlamı şudur ki, Özbekistan az işlenmiş, yarı mamül, katma değeri düşük mamül yerine, en son tekstil ve konfeksiyon basamağına kadar işlem yaparak nihai mamül, yani katma değeri yüksek mamülleri üretmek ve satmak durumuna gelmektedir.

11.3.2. Özbekistan Pamuklu Konfeksiyon Sektörüne Etkileri

Özbekistan için, Tablo 11.9'da açıkça görüldüğü gibi ihracatta en kârlı en yüksek katma değerli sektör konfeksiyondur. 1996-2000 yılları arasında %0 olan ihracat, ikinci dönemde %5 ile başlamış ve 5. beş yıllık dönemde %40'a çıkmıştır. Bunun açık anlamı, artık az işlem görmüş, değeri düşük, katma değeri az mamüllerin hemen hemen satılmayacağı, bilakis en son mamül halde, yani konfeksiyon edilmiş mamülün pazara sürüleceği anlaşılmaktadır. Bu durumun en bariz şekilde Özbekistan'ın menfaatlerine destek olduğu Tablo 11-8'deki istihdam rakamlarından anlaşılmaktadır. Zira tekstil alanındaki 25 yıllık dönemdeki 61.000

kişiye karşılık, konfeksiyonda ilk 5 yıllık dönemde 50.000 kişi istihdam edilirken en son toplam 25 yılda 500.000 kişiye varmaktadır.

Aynı şekilde Tablo 11.9'daki katma değer miktarları itibariyle konfeksiyondan ilk beş yıllık dönemdeki 0 olan değerine karşılık, 5. beş yıllık dönem olan 2016-2020 yılları arasında 9.82 milyar US\$'a çıkarak, diğer toplam tekstil katma değerinin yaklaşık 2 katına yakın bir seviyeye erişmektedir.

11.3.3. Özbekistan Makine İmalat, Tarım Makinaları ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri

Bu sektörlerde yapılan yatırım, istihdam ve katma değer vb katkıları başta Makine yapan imalat sektörlerinin yanında; lif, iplik, hazırlık, dokuma, örme, terbiye-boya-baskı, konfeksiyon, nakış-süsleme, kalite kontrol vb tekstil ve konfeksiyon makinaları olmak üzere, tarım ve yardımcı makinalarını-ekipmanlarını içine almakta olup, bu konudaki değerler yukarıdaki üretim, ihracat, istihdam değerlerine göre oranlamalar yapılarak Tablo 11.8'deki sonuçlar ortaya konmuştur. Bu tablo verilerine göre, toplam Makine imalat, tarım makinaları ve yan sanayi sektörlerinde 25 yılda toplam 18.000 kişilik bir net istihdam öngörülmektedir. Türkiye ile işbirliği halinde bazı yatırımların rahat yapılabileceği hipotezi araştırılmalıdır.

11.3.4. Özbekistan Kimya Sektörüne Etkileri

Tablo 11.8'de görüldüğü gibi Kimya-Boya sanayiinde Pamuklu tekstil ve konfeksiyona bağlı olarak 2020 yılına kadar ki dönemlerde 9.750 kişilik istihdam oluşmakta olup, buna bağlı diğer alanlarda da artış olacağı aşikârdır. Yeni gelişmekte olan bu sektör için 25 yıllık pamuğa bağlı olarak öngörülen yatırım miktarı 3 milyar US\$'dır.

11.3.5. Özbekistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri

Tablo 11.8'de elektronik sanayiinde 25 yıllık dönem için pamuklu sektörünün etkisi altında toplam 9.200 kişilik net istihdam öngörülmürken, Tablo 9.3'e göre 25 yılda toplam 3 milyar US\$'lık yatırım öngörülmektedir.

11.3.6. Özbekistan'ın Diğer Sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri

Yukarıda konumuza, yani pamuklu tekstil ve konfeksiyon üretim sektörüne paralel ve bağlı olarak değişiklikler göz önüne alınarak tahmini oranlamalarla, konuya ışık tutabilecek değerler Tablo 9.3'de yatırım miktarları olarak, Tablo 11.8'de istihdam olarak ve Tablo 11.9'da da katma değer katkıları olarak verilmiştir.

11.3.7. Özbekistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri

Pamuk Birliğinin kültürel etkisi, Türkiye ve Pakistan'dan çok Özbekistan ve Türkmenistan üzerine olacaktır. Çünkü, Türkiye ve Pakistan'dan daha ziyade, kültürün zihni unsurlarında bir etki görülürken, Özbekistan ve Türkmenistan'da biçim ve davranışla ilgili unsurlarda da ciddi değişiklikler olacaktır. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni yapılanma içinde, zaten gerekli olan bu değişiklikler, **Pamuk Birliği** ile daha hızlı bir biçimde gerçekleşecektir.

Bir etki, insanın eşya ile münasebet tarzını belirleyen mülkiyet anlayışı üzerinde olacaktır. Bu iki ülkede insanın eşyaya bakış tarzı hala komünist sistemdeki gibi devam etmektedir. "Bu benim eşyam", "bu toprak bana ait, eker biçer işlerim; elde edilen gelir de bana ait" veya "bu dükkan, bu fabrika benim, vergisini verdikten sonra gerisi benim kârım" gibi serbest piyasa ekonomisinin baş şartı olan özel mülkiyet anlayışı bu ülkelerde er geç teşekkül edecektir; daha doğrusu teşekkül etmezse geçiş dönemini başarı ile tamamlayamayacaklardır; Rusya'nın veya Çin'in kontrolü altında kalacaklardır. **Pamuk Birliği**, işte bu mülkiyet anlayışının önce meşrulaşması, sonra da pratiğe intikal etmesi sürecini hızlandıracaktır.

11.4. PAMUK BİRLİĞİNİN TÜRKMENİSTAN AÇISINDAN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Tablo 11.10: Türkmenistan'ın Pamuklu İhracatında Satış mamüllerinin Dağılımı (%)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Lif	35,0	15,0	5,0	0,0	0,0
Karde İplik (Ne 30/1)	20,0	25,0	15,0	5,0	0,0
Penye İplik (Ne 30/1)	20,0	25,0	15,0	5,0	0,0
Ham Dok, Kumaş (karde)	6,0	6,0	10,0	12,5	5,0
Ham Dok, Kumaş (penye)	6,0	6,0	10,0	12,5	5,0
Ham Örme Kumaş (karde)	6,0	6,0	10,0	12,5	5,0
Ham Örme Kumaş (penye)	6,0	6,0	10,0	12,5	5,0
Terbiyeli Kumaş	1,0	6,0	10,0	15,0	30,0
Konfeksiyon	0,0	5,0	15,0	25,0	50,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 11.11: Türkmenistan'ın Pamuk Birliğinde İstihdam İmkânları (kişi/5 yıl)

Sektör	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Ring İplik	2.000	1.200	800	800	-	4.800
OE İplik	1.250	750	500	500	-	3.000
Dokuma	750	1.500	750	750	750	4.500
Örme	250	500	250	250	250	1.500
Terbiye	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	10.000
Konfeksiyon	30.000	40.000	50.000	30.000	50.000	200.000
Tarım Mak.	350	300	250	250	150	1.300
Mak.İmalât	900	900	700	700	450	3.650
Kimya	650	600	500	500	300	2.550
Elektronik	650	600	500	500	300	2.550
Diğer	2.000	2.000	1.500	1.500	1.000	8.000
Toplam	40.800	50.350	57.750	37.750	55.200	241.850

Tablo 11.12: Türkmenistan'ın Birlik İçinde Katma Değer İmkânları (milyar US\$/5 yıl)

Ürün	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Karde İplik (Ne 30/1)	535.7	622.7	362.3	119.2	-
Penye İplik (Ne 30/1)	763.8	887.7	516.5	169.9	-
Ham Dok. Kumaş (karde)	312.7	290.8	470.0	579.9	234.5
Ham Dok. Kumaş (penye)	384.4	357.4	577.7	712.8	288.3
Ham Örme Kumaş (karde)	240.0	223.1	360.6	445.0	180.0
Ham Örme Kumaş (penye)	297.5	276.6	447.1	551.7	223.1
Terbiyeli Kumaş	82.5	460.4	744.1	1101.9	2228.4
Konfeksiyon	-	573.0	1667.0	2742.7	5546.7
Toplam	2616.6	3691.7	5145.3	6253.2	8701.0

11.4.1. Türkmenistan Pamuklu Tekstil Sektörüne Etkileri

Tablo 11.10'de görüldüğü üzere Türkmenistan tekstili 1996-2000 yılları arasında pamuk lifi bakımından %35, penye ve karde iplikte %40, ham dokuma kumaşta (karde ve penye) %12, ham örme kumaşta (karde ve penye) %12, terbiyeli örme ve dokuma kumaşta %1'lik oranlarla, tüm pamuğunu tekstil mamülü olarak ihraç etmekte iken, bu durum diğer müteakip 5 yıllık dönemlerde %95, %80, %75 ve nihayet son 2016-2020 yılları arasında lif ve iplik ihracatı %0 olmak üzere, dokuma ve örme kumaş ihracatında %20'lerde bulunarak toplam %50 oranına inmektedir. Bunun anlamı şudur ki, Türkmenistan az işlenmiş, yarı mamül, katma değeri düşük mamül yerine, en son tekstil ve konfeksiyon basamağına kadar işlem yaparak nihai mamül, yani katma değeri yüksek mamülleri üretmek ve satmak durumuna gelmektedir.

11.4.2. Türkmenistan Konfeksiyon Sektörüne Etkileri

Türkmenistan için, Tablo 11.12'de açıkça görüldüğü gibi ihracatta en kârlı en yüksek katma değerli sektör konfeksiyondur. 1996-2000 yılları arasında %0 olan ihracat, ikinci dönemde %5 ile başlamış ve 5. beş yıllık dönemde %50'ye çıkmıştır. Bunun açık anlamı, artık az işlem görmüş, değeri düşük, katma değeri az mamüllerin hemen hemen satılmayacağı, bilakis en son mamül halde, yani konfeksiyon edilmiş mamülün pazara sürüleceği anlaşılmaktadır. Bu durumun en bariz şekilde Türkmenistan'ın menfaatlerine destek olduğu Tablo 11-11'deki istihdam rakamlarından anlaşılmaktadır. Zira tekstil alanındaki 25 yıllık dönemdeki 23.000 kişiye karşılık, konfeksiyonda ilk 5 yıllık dönemde 30.000 kişi istihdam edilirken en son toplam 25 yılda 200.000 kişiye varmaktadır.

Aynı şekilde Tablo 11.12'deki katma değer miktarları itibariyle konfeksiyondan ilk beş yıllık dönemdeki 0 olan değerine karşılık, 5. beş yıllık dönem olan 2016-2020 yılları arasında 5.5 milyar US\$'a çıkarak, diğer toplam tekstil katma değerinin yaklaşık 2 katına yakın bir seviyeye erişmektedir.

11.4.3. Türkmenistan İmalat, Tarım Makinaları ve Yan Sanayi Sektörüne Etkileri

Bu sektörlerde yapılan yatırım, istihdam ve katma değer vb katkıları başta Makine yapan imalat sektörlerinin yanında; lif, iplik, hazırlık, dokuma, örme, terbiye-boya-baskı, konfeksiyon, nakış-süsleme, kalite kontrol vb tekstil ve konfeksiyon makinaları olmak üzere, tarım ve yardımcı makinalarını-ekipmanlarını içine almakta olup, bu konudaki değerler yukarıdaki üretim, ihracat, istihdam değerlerine göre oranlamalar yapılarak Tablo 11.11'deki sonuçlar ortaya konmuştur. Bu

tablo verilerine göre, toplam Makine imalât, tarım makinaları ve yan sanayi sektörlerinde 25 yılda toplam 5.000 kişilik bir net istihdam öngörülmektedir. Türkiye ile işbirliği halinde bazı yatırımların rahat yapılabileceği görüşü üzerinde durulmalıdır.

11.4.4. Türkmenistan Kimya Sektörüne Etkileri

Tablo 11.11'de görüldüğü gibi Kimya-Boya sanayiinde Pamuklu tekstil ve konfeksiyona bağlı olarak 2020 yılına kadar ki dönemlerde 2.550 kişilik istihdam oluşmakta olup, buna bağlı diğer alanlarda da artış olacağı aşikârdır. Yeni gelişmekte olan bu sektör için 25 yıllık pamuğa bağlı olarak öngörülen yatırım miktarı 1 milyar US\$'dır.

11.4.5. Türkmenistan Elektronik-Bilgisayar Sektörüne Etkileri

Tablo 11.11'de elektronik sanayiinde 25 yıllık dönem için pamuklu sektörünün etkisi altında toplam 2.550 kişilik net istihdam öngörülmürken, Tablo 11.2'ye göre 25 yılda toplam 1 milyar US\$'lık yatırım öngörülmektedir.

11.4.6. Türkmenistan'ın Diğer Sektörlerine ve Ekonomik Yapısına Etkileri

Konumuza, yani pamuklu tekstil ve konfeksiyon üretim sektörüne paralel ve bağlı olarak değişiklikler göz önüne alınarak tahmini oranlamalarla, konuya ışık tutabilecek değerler Tablo 11.2'de yatırım miktarları olarak, Tablo 11.11'de istihdam olarak ve Tablo 11.12'de de katma değer katkıları olarak verilmiştir.

11.4.7. Türkmenistan'ın Kültürel Yapısına Etkileri

Özbekistan için söylenenler hemen hemen aynen Türkmenistan için, insanı ve toplumu için de geçerlidir. Burada diğer ülkeler için söylenen kültür etkileri diğer ülkelerde de söz konusudur. Meselâ, Pakistan ve Türkiye insanının zihni ve moral yapısında ortaya çıkacak etkiler Özbekistan ve Türkmenistan insanı için de geçerlidir.

11.5. Pamuk Birliğinin Ekonomik Analizi

Burada Pamuk Birliğini teşkil eden Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın planlanan 5'şer yıllık beş dönem içindeki ekonomik değişimleri analiz edilmiştir. Bu irdelemeye esas olarak da 11.13 - 11.18 numaralı tablolardaki değerler alınmıştır.

Tablo 11.13: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuk Üretimi (bin ton/5 yıl)

Ülke	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Türkiye	3882	4267	4655	5042	5430
Pakistan	8187	8832	9527	10057	10787
Özbekistan	5712	5232	4920	4980	5130
Türkmenistan	2057	1955	1930	1940	1990
Toplam	19838	20286	21032	22019	23337

Tablo 11.14: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuk Tüketimi (bin ton/5 yıl)

Ülke	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Türkiye	2810	3033	3250	3466	3683
Pakistan	5958	6050	6150	6675	7162
Özbekistan	1045	1150	1260	1390	1525
Türkmenistan	247	272	298	329	361
Toplam	10060	10505	10958	11860	12731

Tablo 11.15: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuklu mamül Satışı (bin ton/5 yıl)

Ülke	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
Türkiye	1072	1234	1405	1576	1747
Pakistan	2229	2782	3277	3382	3525
Özbekistan	4667	4082	3660	3590	3605
Türkmenistan	1810	1683	1632	1611	1629
Toplam	9778	9781	9974	10159	10506

Tablo 11.16: Pamuk Birliği Ülkelerinde Yatırım Miktarları (milyar US\$/yıl)

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	1,208	1,234	1,534	1,580	1,544
Pakistan	1,470	1,580	1,600	1,470	1,480
Özbekistan	1,031	1,112	1,623	1,560	1,280
Türkmenistan	0,604	0,604	0,574	0,490	0,428
Toplam	4,313	4,530	5,331	5,100	4,732

Tablo 11.17: Pamuk Birliği Ülkelerinde Katma Değer Miktarları (milyar US\$/yıl)

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	1,234	1,474	1,751	2,028	2,308
Pakistan	1,462	2,144	2,866	3,176	3,558
Özbekistan	1,413	1,972	2,261	2,886	3,489
Türkmenistan	0,523	0,738	1,029	1,250	1,740
Toplam	4,632	6,328	7,907	9,340	11,095

Tablo 11.18: Pamuk Birliği Ülkelerinde İstihdam İmkânları (kişi/yıl)

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	18.400	26.080	36.820	35.000	25.000
Pakistan	27.040	26.500	26.500	26.500	26.000
Özbekistan	14.200	19.550	26.290	30.530	33.800
Türkmenistan	8.160	10.080	11.550	7.550	11.040
Toplam	67.800	82.210	101.16	99.580	95.840

Yukarıdaki tablolarda yer alan rakamlara göre, üretimde Türkiye ve Pakistan'da artma olurken, Özbekistan ve Türkmenistan'da biraz azalma olacağı hesaplanmıştır. Buna karşılık tüketimde ise her dört ülkede de artışlar olmaktadır. Bu üretim-tüketim değerlendirme sonuçlarına göre 25 yıllık durum sonunda Türkiye ve Pakistan'ın, pamuklu mamül satış rakamları giderek artış gösterirken, Özbekistan ve Türkmenistan'da kısmen de olsa bir azalma gözlenmektedir. Tabii bütün bu gelecek zaman hesap tahminlerinde Türkiye ve Pakistan'ın mevcut ekonomik güç, alt yapı ve gelişmişlik - refah seviyelerinin yüksekliği ile, diğer kardeş ülkeler Özbekistan ve Türkmenistan'ın mevcut aynı durumda olmamaları büyük rol oynamaktadır.

Pamuk birliğindeki her ülke için yapılan yatırımlardan sonra elde edilen katma değer/yatırım miktarı oranlarına bakılacak olursa görülür ki; Türkiye için ilk beş yıllık dönemde 1.021'den başlayarak, 1.194, 1.141, 1.322 ve son planlı dönemde (2016-2020) 1.494'e ulaşmıştır. Aynı rakamlar, Pakistan için; 0.99, 1.35, 1.79, 2.16 ve 2.40 ulaşmıştır. Özbekistan için; 1.37, 1.77, 1.38, 1.85 ve 2.72 iken, Türkmenistan için; 0.86, 1.22, 1.79, 2.55 ve 4.06'ya varmaktadır. Pamuk birliği tüm olarak analiz edildiğinde, bu oranların (1.07, 1.39, 1.48, 1.83 ve 2.3430 mü-

temadiyen arttığı görölmektedir ki, bu sağlıklı bir gelişmedir. Burada önemle dikkat edilmesi gereken bir husus, elde edilen katma değerlerin sadece pamuğun işlenmesi ile elde edilen değer olmasına karşılık, yatırım miktarları sadece tekstil ve konfeksiyon makinalarına ve fabrikalarına yapılan yatırımlar değil, Tablo 7.12, Tablo 8.6, Tablo 9.3 ve Tablo 10.2'de gösterildiği gibi tarım makinalarını, imalat makinalarını, kimya yatırımlarını, elektronik ve diğer yatırımları da ihtiva ediyor olmasıdır. Bu diğer yatırımların da katma değerleri bir yolla hesaplanacak olursa, bu oranların ne derece artacağı tasavvur edilebilir. Pamuk birliği içinde, Makine imalat yatırımlarını diğer üyelere göre daha iyi alt yapıya sahip olduğundan dolayı daha fazla yapabilecek olan Türkiye'nin, Pamuk Birliğindeki pazarda söz sahibi olması daha kolay olabilecektir. En azından, teknoloji transferi açısından, böyle büyük pazara rağbet gösterecek ülke sayısı da fazla olabilecektir.

Tablo 11.19:Pamuk Birliği Ülkelerinde GSMH Artı ları (milyar US\$/ 5 yıl

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	22,224	27,375	31,676	42,915	41,962
Pakistan	32,605	40,432	48,255	50,518	59,888
Özbekistan	13,706	15,315	18,350	17,726	25,056
Türkmenistan	4,840	5,655	7,303	9,461	11,037
Toplam	73,375	88,777	105,584	120,620	137,943

Tablo 11.13 ve 11.15'deki üretim ve satış oranları göz önüne alınarak Tablo 11.19'a esas alınan Tekstil ve Konfeksiyon GSMH değeri ile çarpılarak Tekstil ve Konfeksiyon değeri bulunmuştur. Tablo 11.19'a esas olan tablolardaki imalat sektörüne ait değerler Tablo 11.16'daki yatırım değerlerinden çıkartılarak bulunan kalanlardan Pakistan'ın yatırım miktarının %25'i, Özbekistan ve Türkmenistan'ın yatırım miktarlarının %75'i Türkiye'den karşılanmak süreniyle Türkiye'nin ihracat değerleri bulunmuştur. Yan sektör üretiminin %25'inin ve diğer sektör üretimlerinin de %50'sinin dış satımda kullanıldığı öngörülmüştür. Pakistan için kendi yatırımlarının %50'sini kendi üretimlerinden karşıladığı, Özbekistan ve Türkmenistan içinde kendi yatırımlarının %25'ini kendi yatırımlarından karşıladığı varsayılmıştır. Diğer sektörlerdeki ihracat hesaplamaları Türkiye'ninki gibi yapılmıştır. Buna kabullere göre Türkiye'nin, Pakistan'ın, Özbekistan'ın ve Türkmenistan'ın ihracat değerleri Tablo 11.20 - Tablo 11.24'de verilmiştir.

Tablo 11.20: Türkiye'nin Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları
(milyar US\$/yıl)

Sektör	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Tekstil & Kon.	3,880	4,244	5,610	7,120	7,660
Yan Sanayi	2,040	2,215	2,239	2,993	2,744
Tarım	1,095	1,331	1,211	1,721	1,891
İmalât	1,189	1,570	1,674	2,439	3,196
Kimya	0,246	0,493	0,986	1,601	2,026
Elektronik	0,317	1,080	1,270	2,161	2,717
Toplam	8,767	10,933	12,990	18,035	20,234

Tablo 11.21: Pakistan'ın Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları
(milyar US\$/yıl)

Sektör	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Tekstil & Kon.	3,596	4,627	5,668	6,038	7,053
Yan Sanayi	1,387	1,587	1,781	1,893	2,118
Tarım	2,109	2,791	3,111	2,742	3,023
İmalât	1,757	3,340	4,335	4,036	4,353
Kimya	0,404	0,808	1,718	2,059	1,718
Elektronik	0,410	0,820	1,640	2,059	1,640
Toplam	9,663	13,973	18,253	18,827	19,905

Tablo 11.22: Özbekistan'ın Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları
(milyar US\$/yıl)

Sektör	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Tekstil & Kon.	3,496	3,929	4,107	3,649	5,702
Yan Sanayi	0,652	0,890	0,828	0,776	1,2978
Tarım	0,500	0,508	0,579	0,581	0,891
İmalât	0,745	0,774	1,073	1,095	1,247
Kimya	0,150	0,301	0,601	0,626	0,839
Elektronik	0,125	0,250	0,501	0,526	0,739
Toplam	5,668	6,652	7,689	7,253	10,715

Tablo 11.23: Türkmenistan'ın Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları (milyar US\$/yıl)

Sektör	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Tekstil i Kon.	1,341	1,532	1,862	2,357	2,881
Yan Sanayi	0,280	0,327	0,420	0,556	0,667
Tarım	0,156	0,165	0,190	0,192	0,250
İmalât	0,169	0,223	0,374	0,419	0,603
Kimya	0,040	0,047	0,160	0,187	0,259
Elektronik	0,040	0,043	0,060	0,087	0,159
Toplam	2,026	2,337	3,066	3,798	4,819

Bu miktarlardaki ihracatın en yakın hedef pazarları;

- Öncelikle kendi eksikliklerini kendi içlerinde karşılayacaklardır.
- Ham ve mamül madde ile Makine ve ekipman satımında BDT ön sırayı alacaktır.
- Yakın Doğu ülkeleri ile tüm İslam ülkeleri,
- Uzak Doğu ülkeleri,
- Afrika ülkeleri,
- Avrupa Birliği başta olmak üzere Avrupa ülkeleri,
- Kıta Avrupa ülkeleri, ve
- Tüm ada ülkeleri ve turistik özel bölge ülkeleri hedef pazar ülkeler arasındadır.

Tablo 11.24: Pamuk Birliği Ülkelerinde İhracat Artışları (milyar US\$/yıl)

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	8,767	10,933	12,990	18,035	20,234
Pakistan	9,663	13,973	18,253	18,827	19,905
Özbekistan	5,668	6,652	7,689	7,253	10,715
Türkmenistan	2,026	2,337	3,066	3,798	4,819
Toplam	26,124	33,895	41,998	47,913	55,673

Pamuk Birliğinde pamuk ve alakalı sektörlerden dolayı meydana gelen katma değer artışların, yine Pamuk Birliğinden dolayı bu sektörlerde meydana gelen gayri safi milli hasılaya oranları da Tablo 11.25'de verilmektedir.

Tablo 11.25: Pamuk Birliği Ülkelerinde Katma Değer/GSMH Oranları (%)

Ülke	I. Beş Yıllık Dönem	II. Beş Yıllık Dönem	III. Beş Yıllık Dönem	IV. Beş Yıllık Dönem	V. Beş Yıllık Dönem
Türkiye	5,55	5,38	5,52	4,72	5,50
Pakistan	4,48	5,30	5,93	6,28	5,94
Özbekistan	10,30	12,87	12,32	16,28	13,92
Türkmenistan	10,80	13,87	14,09	13,21	15,76
Ortalama	7,78	9,35	9,46	10,12	10,28

15.5.1. Pamuk Birliği Ülkelerinde İthalata Etkiler

Bu konuda özellikle, öngörülen çerçevede pamuğun ithalatı Birlik dışından yapılmayacaktır. Fakat esas olarak pamuklu Makine ve yan sanayiler sektörleri geliştirileceğinden ilk geçiş dönemlerinden sonra artık tekstil makinaları ve yan ekipmanları başta Türkiye ve Pakistan'dan sonra diğer üye kardeş ülkelerde de üretilip geliştirileceğinden 2020 yılına gelmeden önce artık Makine vb imalat sanayi ürünleri pek ithal edilmeyeceği gibi, hatta birlik içinden öte dış ülkelere satılma durumuna gelmesi öngörülmektedir. Böyle bir gelişme, öncelikle gelişmiş sanayi ülkelerini tedirgin ederse de Birliğin kuruluşu kendi bünyesinde üretmek, kendine yetmek ve sonra dışarıya satmak olduğuna göre, planlanan zaman ve güç-teknoloji geliştirme çerçevesinde bu atılımın sağlanması zorunluluğu vardır. Sonuç olarak, Birliğin kuruluşundan itibaren ithalatın azalması ve ihracatın artması esas hedeftir.

12- TÜRKİYE'NİN AB VE PAMUK BİRLİĞİNDE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUMU

12.1. AB İLE GÜMRÜK BİRLİĞİ'NDE TÜRKİYE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

1970 yılında imzalanan Katma Protokol'un 24. maddesine göre Türkiye'den AB'ne ihraç olan bütün sanayi ürünlerine uygulanan sayısal kısıtlamanın (kota) kaldırılması kabul edilmiş olmasına, ve yine aynı anlaşmanın 22. maddesine göre karşılıklı olarak yeni miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler koymaktan sakınacaklarını onaylamalarına rağmen, 1982'den başlayarak AB Türk tekstil ve konfeksiyon ürünlerine kotalar uygulamaya başlamıştı. Tekstil ve konfeksiyon ürünleri ihracatının AB içindeki payının artması ile, Türk ürünlerine olan sınırlamalar da değişik sebeplerle artmaya başlamıştır.

Türk tekstil ve konfeksiyoncusunun en büyük umudu AB ile gümrük birliğine gildiğinde, Türkiye'ye uygulanan kotaların kaldırılmasıydı. Sektör yetkilileri, bu sektördeki ihracatın 2-3 yıl içinde 15 milyar dolara yükseleceği umudunu dile getiriyorlardı. Ancak yılın ilk 9 ayındaki göstergeler şaşırtıcı derecede olumsuz olmuştur. 1996'nın ilk dokuz ayında tekstil sektöründe AB ülkelerine olan ihracat %9 oranında artarken, konfeksiyon ihracatı %8 oranında azaldı. Türkiye için en büyük pazar olan Almanya'ya yapılan konfeksiyon ihracatında, 1996 yılının ilk 6 ayında 1995 yılına oranla %3'lük bir düşüş olurken, bu iniş trendi İtalya'da %15.4, Fransa'da %8.4, Portekiz'de %49, İsviçre'de %19, ABD'de %16, Kanada'da %19 olarak gerçekleşti. Diğer bir husus da, Türkiye'de patent ve fikri mülkiyet hakkına ait kanun hükmündeki kararnamenin çıkmış olmasının bazı imalatçıları oldukça zorlayacak olmasıdır. Bilhassa, oldukça zor şartlar altında yaşamaya çalışan ve emekleme seviyesinde olan tekstil ve konfeksiyon Makine imalatçılarının durumu bir miktar daha zorlanacaktır. Eko-tekstil uygulamaları ve ISO 9000 kalite standartları belgesinin imalatçıdan istenme ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gereklidir. Böyle bir durum, çoğunluğu henüz hazır olamayan Türk tekstil ve konfeksiyoncusunu gafil avlayacaktır.

Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmesi ile birlikte, AB'nin ortak dış tarifesine uyma

zorunluluğu da başlamıştır. Bu durum, Türkiye'de hammaddesini Uzakdoğu ülkeleri ile Hindistan ve Pakistan'dan temin eden tekstilcilerimizi ve konfeksiyoncumuzu negatif etkileyecektir. Genelde bu durum rekabet gücü zayıf olan tekstilimiz için iyi bir haber gibi gözükürken, ucuz hammaddeyi Uzakdoğu ülkeleri ile Hindistan ve Pakistan'dan temin eden konfeksiyoncular için kötü bir haber niteliğindedir.

Yine Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmesi ile karşılaştığı diğer bir durum da, AB'nin ithalat vergilerinin az olmasından dolayı karşılaştığı tekstil ve konfeksiyondaki ithalat artışı oldu. Bu bilhassa tekstil sektörümüzün artan bir rekabet ile karşı karşıya kalması demektir ki, tekstilcilerimizin bu rekabete hazır olup olmadıkları şüphelidir. Meselâ, Türkiye pamuk ipliğinin ithalatında vergi ve fonlarla birlikte %29'luk bir tarife alırken, bu oran AB' de sadece %6'dır. Benzer durum konfeksiyon sektörü için de geçerlidir. Türkiye'de konfeksiyon ürünleri %40-50 gibi bir oranla korunurken, AB' deki aynı ürünlerin korunması %6-10 arasındadır. Bu durum üçüncü ülkelerden konfeksiyon ithalatı için karşılaşılan durumu göstermektedir. AB'den gelecek ürünlere uygulanacak oran ise %0'a indiği için genç nüfusa sahip Türkiye'de, AB kaynaklı bazı isim yapmış markalı ürünlere olabilecek talebin büyüklüğü göz önüne alınmalıdır.

Türkiye'nin AB ile gümrük birliğini tamamlaması durumunda, AB'nin haksız olarak uygulamış olduğu anti-damping vergilerinin kalkması beklenmekteydi. Yapılan tüm müracaatlara ve incelemelere rağmen bu durumu kaldırmayan AB'nin; kendi sektörünün baskısı altında, Türkiye'nin tekstile ve konfeksiyon ürünleri aleyhine damping soruşturmalarını sürdürmeye devam ettiği görülmektedir. Bunun son örneği ağırlatılmış pamuklu bez ihracatına geçen Ocak ayında AB Komisyonunun anti-damping soruşturması açmasıdır.

AB ile Gümrük Birliğinde, Türkiye'deki tekstil ve konfeksiyon ihracatçısının karşılaştığı diğer bir problemlili alan da, teşvikli ithalat denilen yani ihracat şartı ile yapılan ithalattadır. Gümrük Birliği gerçekleştiği takdirde, Dış Ticaret Müsteşarlığından teşvik belgesi alarak gümrük vergisi ödemeden ithal edilen hammadde ve yarı mamüllerle üretilen malların AB ülkelerine gönderilmesi mümkün olmamaktadır. Bu kısıtlama, ihracatının büyük bir kısmını AB ülkelerine yapan konfeksiyon üreticisini büyük bir oranda zorlamakta ve rekabet gücünün azalmasına sebep olmaktadır. Bu durumda, bu sektör işçilerinin bir kısmının işsiz kalması ile karşı karşıya kalınacaktır.

Bütün bu olumsuz gelişmeler beklendikten ve devletin resmi makamlarından da

teyit edildikten sonra, yine aynı makamlar tarafından AB ile Gümrük Birliğinden sonra AB'ye tekstil ve konfeksiyon ihracının olağanüstü bir şekilde artacağını söylemek inandırıcı olamazdı, nitekim olmadı. DPT ve Dış Ticaret Müsteşarlığı AB ile ilişkiler Daire Başkanlığına bu konu ile ilgili olarak yaptığımız başvuruda, AB ile Gümrük Birliğindeki önümüzdeki yıllara ait projeksiyon rakamlarını istediğimizde, böyle bir çalışmanın yapılmadığı, yapılanın da verilemeyeceği cevabı ile karşılaşıldı. Trella ve Whalley ile BM Ticaret ve Gelişme Komitesinin yaptığı çalışmalara göre, dünyada tekstil ve konfeksiyon ürünlerine uygulanan kota ve gümrük vergileri sıfıra indirilir ve bu sektörler serbestleşirse, Türkiye'nin de ihracatının üçte bir oranında artması mantığına dayanan bir beklenti içinde olduğu görülmektedir. Yetkili ağızlardan, sık sık AB'ye girmenin siyasi bir karar olduğu söyleniyor. Bu kararın ekonomik desteğinin olması gerekir ve rakamlarla ortaya konulması gerekir. Öyle ki, kotaların kalkmasıyla 2-3 yıl içinde ihracatını ikiye katlayarak 15 milyar dolara çıkaracağı öne sürülen tekstil-giyim sektörü 1996 yılında GB içinde pek olumlu sinyaller verememektedir. AB üyelerine 1996'nın ilk 6 ayında tekstil ihracatı % 10 azalırken, konfeksiyon ihracatı % 25 geriledi.

Diğer bir bakış açısı da, kotaların kalkması ve bu miktar kısıtlamasının kalkması ile yeni yatırımlar gündeme gelmesidir. Tekstil Makine imalat sanayini gerçekleştirmeyen ülkemizde yeni yatırımlar tamamen dışa bağımlı olacak ve yeni yatırımlarla elde edilen katma değer makine ithalatı ile dışarıya transferine devam edilecektir. Türkiye, AB'ye tekstil ve konfeksiyon ihracına devam edebilmek için de yabancı sermayenin girmesini teşvik edecektir. Türkiye'de sadece istihdam meydana getirecek olan bu durum, katma değer dışarıya transferine vesile olacaktır. Böyle bir durumun Türkiye'nin refah seviyesine ne kadar katkıda bulunacağı hususu sorgulanmalıdır.

AB ile Gümrük Birliğine girildikten sonra ithalatta, ihracata oranla daha fazla bir artış gözlenmektedir. Durum böyle devam ederse yıl sonunda ithalat ve ihracat arasındaki dengesizlik beklenenin üzerinde gerçekleşecektir. AB ile uyum çerçevesinde gümrük mevzuatındaki değişiklikten dolayı ithalat artışı yüksek gerçekleşmektedir. Bu da devletin AB ile gümrük birliğine girerken uzun vadeli projelerinin olmadığını göstermektedir. AB ile gümrük birliğine gittikten sonra, yukarıda açıklanan sebeplerin de etkisiyle pamuk ve iplik gibi hammaddelerin fiyatları çok artmıştır. Bu da rekabet etme imkanlarını azaltmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon ihracatçısı olan Türkiye, AB ile gümrük birliği çerçevesinde acil önlemler almadığı ve karşıt öneriler sunmadığı takdirde bu sektörde AB ülkelerinin aşağıda açıklanan durumuna düşmesi kaçınılmazdır. Bu konuda bizim teknoloji birikimimizin

AB ülkeleri kadar olmadığı da göz önüne alınırsa durumun ciddiyeti daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin rekabet gücü birçok konuda maalesef geri sıralardadır. 22 OECD ülkesi arasında 1993 incelemelerine göre iç ekonomideki güçlülük açısından 21., uluslararasılaşmada 15., hükümetin yeterliği bakımından 19., finans gücü yönünden 18., altyapı bakımından 21., işletme bakımından 19., bilim ve teknoloji yönünden maalesef 22., ve halkın eğitim-kültür düzeyi bakımından da 22. sırada bulunmaktayız. Bu değerlendirmelerin taraflı yapıldığını varsaysak bile sıralamalarda çok büyük değişiklik olmayacaktır. Bu yapılanmaya sahip ülke, AB ile tamamen korunmasız bir şekilde gümrük birliğine devam edecek olursa tekstil ve konfeksiyon sektörü ilk 6 ayda sinyallerini verdiği SOS işaretini daha sık ve feci yaşayacaktır.

AB üye ülkelerinin 1993 yılında tekstil, konfeksiyon, deri ve ayakkabı sektörünün toplam sanayi üretim değeri içindeki payı %5,8 olarak gerçekleşti. Bu oranın 1970'lerden beri sürekli düştüğü gözlenmektedir. Bu düşüşün sebebi olarak üretimin, Güney ve Güney-Doğu Asya gibi üretimin daha ucuz olduğu merkezlere kayması gösterilmektedir. Buna karşılık AB'li üreticiler bu sektörden vazgeçmeyip otomasyon tekniklerine yatırım yaparak verimliliklerini artırma ve yüksek kaliteli ürünler üzerinde yoğunlaştılar. 1970'lerden bugünlere kadar yapılan çalışmalar ile sağlanan verimlilik artışı 1983-1990 arasında istihdamda bazı düşüşlerle birlikte üretim değerlerinde %5,2'lik yükselmeye yol açtı. 1983 yılında AB tekstil ve konfeksiyon sektöründe 3,7 milyon kişi çalışırken 1992 yılında bu rakam 3 milyon kişinin altına düştü. 1993 yılında toplam sanayi üretim değerlerinin %10'u tekstil ve konfeksiyon sektörü tarafından karşılanan AB üyeleri sadece Portekiz, Yunanistan ve İtalya idi. 1983-1993 arasında istihdam düzeyini yükselten tek ülke Portekiz oldu.

Kuzey AB ülkeleri taşıma maliyetlerindeki düşüşleri de görerek işletmelerini üretimden dağıtımaya kaydırmaya ve Doğu Avrupa Ülkelerini taşıeron olarak kullanmaya başladılar. AB tekstil ve konfeksiyon sektöründe yaşanan bu yeniden yapılanma durumu 1993'de yaşanan genel ekonomik durgunluğun sonucunda AB tüketicisinin olumsuz etkilenmesiyle satış hasıllarının birçok ülkede düşmesiyle daha da güçlendi. AB üyelerinden Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda ve İngiltere'de 165 konfeksiyon ve 53 tekstil sanayicisini kapsayan Tekstil ve Giyim Eşyası Avrupa Observatuvarı (OETH) tarafından yapılan araştırma, 1983 yılında AB (o zaman AT)'nin iş hacminin yaklaşık %28'nin başka ülkelerden geldiğini göstermiştir. Bu örneğe dayalı olarak 1992'de bu oran %40'a yükselmiştir.

AB tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde net ithalatçı durumundadır. Tekstil ve konfeksiyon ticaretinde karlı çıkan taraflar Çoklu Elyaf Anlaşmasının (MFA) yapıldığı ülkeler olmuştur. MFA ile birlikte 1960'ların başında dokuz gelişmiş ülke ve 28 gelişmekte olan ülke arasında karşılıklı kotaların sabitleştirilmesine karar verilmişti. Bu anlaşmanın amacı gelişmiş ülkelerdeki tekstil ve konfeksiyon üreticilerinin yeniden yapılanmalarına zaman tanıyacak şekilde dünya ticaretinin serbestleştirilmesi idi. Aralık 1993'de MFA ülkeleri tekstil ve konfeksiyon grubuna ilişkin ticaret kurallarını GATT (WTO) kuralları ile 2005 yılına kadar uyumlu hale getirme kararı aldılar.

AB ülkelerinin 1993 yılı itibarıyla üçüncü ülkelerle tekstilde yapmış oldukları ticaret miktarları Tablo 12.1'de görülmektedir.

Tablo 12.1: AB'nin Tekstilde Üçüncü Ülkelerle Ticaret Miktarları (Milyon ECU)

	İHRACAT	İTHALAT	DENGE
Gelişmiş Ülkeler	17.828	12.092	5.736
ABD	4.123	1.466	2.657
Japonya	1.985	654	1.331
EFTA	8.798	4.011	4.787
Gelişmekte Olan Ülkeler	9.177	28.980	-19.803
Çin	135	5.939	-5.804
Orta ve Doğu Avrupa	4.593	4.912	-3.319

Kaynak: Forum Haziran 1996

Tablo 12.1'den de görüleceği üzere AB, Gelişmekte olan ülkeler, Çin ve Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri ile olan tekstil ticaretinde açık vermektedir. Tablo 12.2'de de AB topluluğunda tekstil ve konfeksiyonda temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 12.2: AB'nde Tekstil ve Konfeksiyonda Temel Göstergeler

	1989	1990	1991	1992	1993
Ciro (Cari fiyatlar Milyon ECU)					
Tekstil	114.012	116.372	117.707	115.396	105.995
Konfeksiyon	64.648	68.949	71.619	75.058	69.071
İstihdam (milyon)					
Tekstil	1,720	1,651	1,592	1,507	1,416
Konfeksiyon	1,287	1,263	1,198	1,130	1,056
İhracat (Milyon ECU)					
Tekstil	-323	-1.281	-3.715	-3.806	-3.597
Konfeksiyon	-5.718	-7.054	-10.002	-9.739	-10.746

Kaynak: Forum Haziran 1996

12.2. PAMUK BİRLİĞİNDE TÜRKİYE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNÜN DURUM ANALİZİ

12.2.1. Pamuk Birliği Yatırım Plan Önerileri

12.2.1.1. Pamuk Ekim Alanları

Pamuk Birliğini ilk aşamada kurması amaçlanan dört ülkenin durum analizlerinde mevcut pamuk ekim alanları verilmektedir. Bu ekim alanlarının, önümüzdeki yıllarda ülkelerin ekonomik ihtiyaçları ile ekolojik problemlerinin birlikte ve interaktif olarak belirleyeceği politikalarla değişmesi beklenmektedir.

Önümüzdeki yüzyılda, ekolojik ve biyolojik yapıları koruma bakımından ideolojik duyarlılığın tüm insanlığa hakim olacağını varsayarak bazı öneriler ve bunların benimseneceği varsayımına göre tahminler yapmak durumundayız.

Burada dört ülkede de, esasen bütün dünyada da, tarım sektörünün temel hedefi, milletlerarası bir politika halinde ve milletlerarası kuruluşların yasal ve/veya en azından etik denetiminde, ekolojinin daha fazla bozulmaması için pamuk ekim alanında artışa gitmemek ve hatta gerekli azaltmayı yapmak fakat üretimi azaltmamaktır. Bu, birim alandan daha fazla verim almak demektir. Yani ülkelerimiz bir taraftan genetik yapısı, yüksek kütlü verimine ve çirçir randımanına elverişli çeşitler geliştirmek, bir taraftan da pamuk tarımını (yani toprak işleme, sulama, gübreleme ve ilaçlama işlemlerini) daha entansif hale getirmek ve pamukla mü-

navebeye girecek uygun bitkilerle münavebe sistemleri geliştirmek durumundadır.

Bu bakış açısı Pamuk Birliğinde benimsendiği takdirde, GAP dolayısı ile Türkiye'de ve yeni ekim alanları ile birlikte Pakistan'da pamuk ekim alanlarının artması, buna karşılık Türkmenistan'da gerçi daha küçük oranlarda ve Özbekistan'da azalması beklenmelidir. Beşer yıllık periyodlar için önerimizin benimsenmesi halinde pamuk ekim alanı tahminleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12.3: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuk Ekim Alanı Tahminleri (1000 hektar)

Ülke \ Yıl	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Türkiye*	560	600	600	650	675	700
Pakistan	2.750	2.800	2.850	2.900	2.950	3.000
Özbekistan	1.500	1.400	1.300	1.200	1.250	1.200
Türkmenistan	500	525	500	480	475	475
Toplam	5.360	5.325	5.250	5.230	5.350	5.375

*GAP hariç

Halen 100.000 ton dolayına balyalanmış pamuğun üretildiği Güneydoğu Anadolu Bölgesinde GAP'ın uygulanmasına paralel olarak pamuk ekim alanının genişleyeceği ve 2000'li yılların başında yörede balyalanmış pamuk üretiminin 450.000 tona ulaşılacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 12.4: GAP Bölgesinde Pamuk Üretim Projeksiyonu

Yıllar	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Ekim Alanı (000 ha)	178	236	272	272	272	335	288	425
Kütlü Üretim (000 ton)	464	614	707	707	707	870	1.008	1.105
Lif Üretimi (000 ton)	155	200	235	235	235	290	335	368

Türkiye'deki pamuk politikasına bağlı olarak pamuk rekoltesindeki ve verimdeki artışlar, GAP alanlarının da devreye girmesiyle birlikte projeksiyon rakamları değişecektir. GAP'taki üretim, Türkiye Milli Pamuk İstişare Komitesinin hedeflediği yılı iki sene geçmiş olup 2002'de hedeflediği 425.000 ha değerine zamanında ulaşması zor görünmektedir. Bu hedefe 2020'de ulaşılacağı varsayımıyla projeksiyon şöyle yapılabilir.

Tablo 12.5: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuk Ekim Alanı Tahminleri (1000 hektar)

Ülke \ Yıl	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Türkiye	738	815	892	970	1.047	1.125
Pakistan	2.750	2.800	2.850	2.900	2.950	3.000
Özbekistan	1.500	1.400	1.300	1.200	1.250	1.200
Türkmenistan	500	525	500	480	475	475
Toplam	5.488	5.540	5.542	5.550	5.722	5.800

Pamuk ziraatında ekilen pamuk çeşitlerinin genetik yapısında yapılacak iyileştirmelerle birim alandan verimin bu ülkelerde önümüzdeki yıllarda çok artması beklenmelidir. Özbekistan ve Türkmenistan'da toprağın özel mülkiyete verilmesi halinde, sistem değişikliğinin zorunlu bir neticesi olarak, bir kriz döneminin ardından verimin rekor düzeylerde artması beklenmelidir. İlgili ülkelerin pamuk verimi tahminleri de Tablo 12.4 de verilmiştir.

Tablo 12.6: Pamuk Birliği Ülkelerinde Lif Verimi Tahminleri (Kg/Ha)

Ülke \ Yıl	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Türkiye	1.000	1.020	1.025	1.035	1.050	1.080
Pakistan	580	600	650	675	700	750
Özbekistan	800	775	775	800	825	850
Türkmenistan	780	750	775	800	825	850
Ortalama	790	790	805	830	850	890

Pamuk lif üretimi tahminleri de, bu durumda, ekim alanı ve verim tahminleri tablolarından faydalanarak Tablo 12.7 deki gibi bulunur.

Tablo 12.7: Pamuk Birliği Ülkelerinde Pamuk Lifi Üretimi Tahminleri (000 ton)

Ülke \ Yıl	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Türkiye	738	831	914	1.000	1.100	1.215
Pakistan	1.595	1.680	1.853	1.958	2.065	2.250
Özbekistan	1.200	1.085	1.008	960	1.032	1.020
Türkmenistan	429	394	388	384	392	404
Toplam	3.962	3.990	4.163	4.302	4.589	4.889

Tablo 12.5'in incelenmesinden görüleceği gibi, pamuk üretiminde Pamuk Birliği'nin 2020 yılında bugüne nazaran 900 bin tonluk (%20'den fazla) bir fazla ürün elde etmesi beklenmektedir. Ayrıca bu tahminlerin; özellikle Özbekistan ve Türkmenistan'ın istikrarsızlıklara sahip olmasından kaynaklanan bir korku ile oldukça ihtiyatlı yapıldığını da bilmekte yarar var; bu tahminler bir anlamda alt limit tahminleridir. Türkiye ve Pakistan'da ve belki Özbekistan ve Türkmenistan'da da verim burada tahmin edilenden daha fazla olursa şaşmamalıdır. 2020 yılına kadar, Pamuk Birliği ülkelerinde verim 1200 kg/ha olabilir.

Tablo 12.8: Pamuk Birliği Ülkelerinin 1992 Yılı Traktör ve Hasat Makinası Sayısı (1000 adet)

Makine Cinsi	Türkiye	Pakistan	Özbekistan	Türkmenistan
Traktör	722	283	187	63
Hasat Makinası	11	1,5	8	14

Pamuk tarımındaki gelişmelerin tarım sanayiini ve tarıma dayalı sanayii de bir şekilde etkilemesi beklenir. Bu çalışmada pamuk tarımına dayalı sanayii esas konuyu teşkil etmektedir. Pamuk tarımının dayandığı sanayii; yani ekme, biçme, çapa, toprak işleme ve hasat harman makinaları da pamuk ekim alanındaki artışa paralel olarak artacaktır. 1993 yılı itibariyle söz konusu dört ülkenin traktör, hasat makinaları Tablo 12.8'da verilmiştir.

Türkiye bu rakamları son 10 yılda traktörde %70 artırmıştır. Hasat makinası sayısında ise bir istikrar vardır. GAP devreye girdikten sonra traktör sayısının, pamuk ekim alanındaki artışa da bağlı olarak 1 milyonu bulması anormal sayılmamalıdır. Hasat makinaları sayısında da Türkiye arazilerinin küçük parçalı oluşunun getirdiği olumsuzlukların, zaman içinde, arazi toplulaştırması ve tarım işletmelerinin büyümesi ile düzeleceği ve 2020 itibariyle Türkiye entansif tarım potansiyelinin gerektirdiği 35-40 binlere ulaşacağı söylenebilir.

12.2.1.2. Teknolojik Yatırımlar

Dünya pamuk üretiminde %30 gibi bir paya sahip olan Türkiye, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan arasında bu çalışma ile teklif edilen **Pamuk Birliği**nin kurulması ile, pamuğa dayalı olarak Lif-iplik, dokuma, örme, terbiye-boya-baskı, konfeksiyon, kalite kontrol, tarım ve işleme makinaları, tekstil Makine imalatı, kimya-boya tesis ve imalatı, elektronik-bilgi işlem vb ile diğer yan sanayi göz önüne alınarak üye ülkelerde verilen birim değerlerle aşağıdaki tabloda verilen miktarlarda tesisin gerçekleşeceği planlanmaktadır.

Tablo 12.9:Pamuk Birliği Ülkelerinde Tesis Sayıları

	Türkiye	Pakistan	Özbekistan	Türkmenistan	Toplam
Ring İplik*	40	50	50	20	170
OE İplik*	100	120	140	50	410
Dokuma*	100	150	110	40	400
Örme*	75	120	80	30	305
Terbiye*	50	50	50	20	170
Konfeksiyon*	180	160	160	70	570
K. Kontrol*	250	170	270	120	910
Tarım Mak.*	10	15	5	2	32
Makina İmalât*	10	5	3	1	19
Kimya - Boya*	20	10	6	2	38
Elektronik*	20	12	8	3	43
Diğer*	50	50	70	30	200

* Ring İplikte bir tesis 50.000 iğlik olarak düşünülmüştür.

* OE İplikte bir tesis 3.000 rotor olarak düşünülmüştür.

* Dokumada bir tesis 100 makinalık olarak düşünülmüştür.

* Örmeye bir tesis 40 yuvarlak makine olarak düşünülmüştür.

* Terbiyede bir tesis 50 ton/gün kapasite olarak alınmıştır.

* Konfeksiyonda bir tesis 5.000 parça/gün kapasite olarak düşünülmüştür.

* Makine imalatında bir tesis yılda 10 milyar US\$'lık üretimi gerçekleştirecek kapasitede düşünülmüştür.

* Bir kimya boya tesisi yılda 500 milyon US\$'lık üretimi gerçekleştirecek kapasitede düşünülmüştür.

* Bir elektronik tesis yılda 400 milyon US\$'lık üretimi gerçekleştirecek kapasitede düşünülmüştür.

Böyle bir birlik ile, üye ülkelerin dünya pamuklu üretiminde söz sahibi olmasının yanı sıra, pamuk ile ilgili Tablo 12.9'da öngörüldüğü gibi ilk etapta pamukla ilgili sanayi yatırımlarını gerçekleştirerek ülkelerin katma değerlerinin artmasını temin etmek ve böylece ülke refahının yükselmesini temin etmektir.

13- GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

13.1. EKONOMİK TOPLULUKLARIN GEREKLİLİĞİ VE GÜCÜ

Bir ülkenin kendi öz kaynakları ve imkânları ile her alanda başarılı ve yeterli olması mümkün değildir. Bu nedenle siyasi, askeri, teknolojik, veya ekonomik birliklerin oluşturulması ile eksikler giderildiği gibi mevcut imkânların bir araya getirilmesi ile daha büyük ve güçlü oluşumlar meydana gelmektedir. Böylece tek başına etkin ve yeterli olmayan ülkeler, kendi aralarında veya kendi coğrafi bölgelerinde-kıtalarında belirli kaynak ve amaç doğrultusunda bir araya gelmekle daha etkin ve büyük potansiyel güç oluşturarak, hem kendi eksiklerini daha kolay tamamlayarak, hem de mevcut imkânlarını daha kârlı duruma getirerek en yüksek ekonomik faydaya sahip olunması sağlanabilir. Bu duruma örnek olarak Tablo 13.1'deki AB' de ekonomik birleşmeden doğan kazançlar gösterilebilir. Buradan anlaşıldığı gibi, böyle bir ekonomik birliktelikte çeşitli pazar imkânlarının yanında, birçok engeller de kendiliğinden kalkmış olmakta ve toplam bir fayda sağlanmaktadır.

Tablo 13.1: AB Ekonomik Birleşmeden Doğan Kazançlar

Kazancın Kaynağı	Milyar ECU	GSMH'nin %'si Olarak
Ticareti Olumsuz Etkileyen Engellerin Kaldırılmasından Doğan Kazançlar	8 - 9	0.2 - 0.3
Diğer Engellerin Kaldırılmasından Doğan Kazançlar	57 - 71	2.0 - 2.4
Tüm Engellerin Kaldırılmasından Doğan Kazançlar	65 - 71	2.2 - 2.7
Ölçek Ekonomilerinden Doğan Kazançlar	61	2.1
Yoğunlaşan Rekabetten Doğan Kazançlar	46	1.6
Pazar Bütünleşmesinden Doğan Kazançlar	10 - 7	0.37
12 Ülke İçin Toplam Kazanç	170 - 250	4.25 - 6.5

Kaynak: E. Canan, "Küreselleşme ve Avrupa Topluluğu Karşısında Türkiye'nin Rekabeti Yetmez"

13.2. ETKİN EKONOMİK TOPLULUKLARIN DÜNYA TİCARETİNE ETKİLERİ

Dünyada mevcut ve etkin ekonomik toplulukların başında Avrupa Birliği, Asya Pasifik Birliği (APEC), Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı (ECO) ve Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) gibi geniş kapsamlı kuruluşlar gelmekte, bunları Kuzey Amerika Serbest Ticaret Birliği (NAFTA) ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİB) gibi daha bölgesel birlikler izlemektedir.

Tablo 13.2: OECD Ülkeleri Rekabet Gücü Sıralaması (1993)

Ülke	Faktörler								Rekabet Gücü Sıralaması
	A	B	C	D	E	F	G	H	
Japonya	1	9	6	2	16	1	1	2	1
ABD	2	5	3	5	9	5	2	10	2
Danimarka	9	2	8	7	4	2	7	1	3
İsviçre	6	19	2	1	2	4	3	4	4
Almanya	11	7	5	6	8	9	4	3	5
Hollanda	8	3	10	4	11	7	12	8	6
Avusturya	5	4	7	12	12	10	11	6	7
Y. Zelanda	7	14	1	11	6	8	18	13	8
İsveç	20	12	14	17	3	3	6	5	9
Belçika	4	1	18	9	15	6	14	15	10
Kanada	12	20	11	3	5	14	16	11	11
Fransa	10	11	16	13	7	11	8	16	12
İrlanda	3	8	12	14	18	12	10	14	13
Avustralya	16	16	4	10	14	17	15	12	14
Norveç	18	17	17	21	1	13	9	9	15
İngiltere	19	10	9	8	13	16	13	18	16
Finlandiya	15	22	15	19	10	15	5	7	17
Portekiz	13	6	13	15	20	22	21	19	18
İspanya	17	13	20	16	17	20	19	20	19
İtalya	14	18	22	20	19	18	17	17	20
Türkiye	21	15	19	18	21	19	22	22	21
Yunanistan	22	21	21	22	22	21	20	21	22

Faktör A: Yerli ekonomik güç

Faktör B: Enternasyalizasyon

Faktör C: Devlet

Faktör D: Finans

Faktör E: Altyapı

Faktör F: Yönetim

Faktör G: Bilim ve teknoloji

Faktör H: İnsan gücü

Kaynak: World Competitiveness Report, 1993

Bu tür birliklerin dünya ticaretine etkileri, o toplulukların siyasi ve askeri güçleri ile birlikte, teknolojik seviye ve gelişmişlik düzeylerine paralel olarak, toplam yüzölçümü, nüfusu ve GSMH durumları, ihracat - ithalat değerleri bu etkinlikte önemli roller oynamaktadır. Yine bu tür ekonomik birlikler; ülkeler, bölgeler, kıtalar arası rekabeti arttırmakta, yeni birleşimler oluşmasını sağlamaktadır. Ayrıca tüm dünya ülkeleri arasında küreselleşmeyi (globalleşmeyi) sağlamaya destek verdiği gibi, ortak insani hak, kültür, ahlâk, inanç değerlerinde de yakınlaşmaya ve bütünleşmeye ön ayak olmaktadır. Tablo 13.2'de OECD ülkeleri arasındaki rekabet gücü sıralamasını göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere 8 ayrı faktör açısından OECD ülkeleri bir sıralamaya tabi tutularak birlikler içindeki ekonomik, siyasi ve insan gücü vb rekabet durumlarının önemi ve etkileri vurgulanmaktadır.

13.3. AB'NİN PLANLI DÖNEMDE TÜRKİYE TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Yukarıdaki bölümlerde rakamlı olarak yapılan değerlendirmelere dayanılarak şu hususu Türkiye'nin lehine olarak hemen vurgulamak mümkündür ki, Türkiye önümüzdeki 1996-2021 yılları arasında AB'den gelecek ekonomik, ticari ve siyasi menfaatleri bakımından beklenildiği kadarıyla büyük faydalar sağlamayacaktır. Hatta aksine, böyle bağımlı bir ekonomik yapıdan ve yetersiz teknolojik gelişmişlikten dolayı aksesuar ülke konumunda kalacağı, ticaret dengesinin daha da aleyhe döneceği ve bilhassa kişisiz bir sıradan ülke konumunda kalacağı söylenebilir. Zira mevcut AB ülkeleri ile rekabet kriterleri ve rekabet şartları eşit olmadığı gibi, üye ülkelerle inanç, ideal ve tarihi, kültürel bakımlardan zıtlıklar içerisinde olup, Avrupa ülkelerinin hele Endülüs ten sonra son Osmanlı-Türk kalıntıları için Bulgaristan, Yunanistan, ve Bosna-Hersek'te ortaya koydukları davranış ve genel insan haklarını bile hiçe sayan hareketleri bu endişelerimizi haklı çıkarmaktadır.

Bu cümleden olarak, her ne kadar mevcut Avrupa Birliğinde üye ülkeler bazında Tekstil ve özellikle pamuk hammaddesi üreticisi olarak, şu anda en yüksek değerli ülke Türkiye görünüyorsa da, bu durumun paraleli olması gereken Tekstil ve pamuklu tekstil Makine ve teknoloji üretimi, kimya ve yan sanayi gibi önemli diğer stratejik sektörlerde rekabet imkânlarının kurtlar sofrasında kuzu durumunda olduğu ve bunun da üye ülkelerde kolay kolay bırakılmayacağını, aksine Türkiye'nin emek yoğun teknoloji ile geri konumda bırakılacağı, öteki üye ülkelerin

ise öncü konumda teknoloji ve sermaye yoğun sektörlerde başta bulunacağı aşîkârdır.

Oldukça eski bir mazîye sahip olan Türk Tekstil Sanayi, bugün tekstil ve konfeksiyon sektörüyle birlikte Türkiye ihracatından aldığı pay (toplam ihracatın %34.4'ü ve sanayi ürünlerinin ihracatının %42'sini) ve istihdam ettiği eleman sayısı itibariyle (iki milyon direkt istihdam, bir o kadar da yan sanayi istihdamı), Türkiye ekonomisinin çekici gücü durumuna gelmiştir. Böylece ülkenin önemli döviz girdi kaynağıdır. Bu sanayi dalı, gayri safi milli hasılanın %7'sini ve toplam imalat sanayi istihdamının %28'ini temin etmektedir. Toplam imalat sanayi üretim içerisindeki, tekstil ve konfeksiyon sanayine ait pay %12 civarındadır.

1993 yılı verilerine göre, imalat sanayiinde çalışan 3.556.000 kişinin 351.000'i tekstil sektöründe çalışmaktadır. Buna bir de 1,5 milyon konfeksiyon sektöründeki istihdamı eklersek, yan sanayi hariç 2 milyon kişiyi tekstil ve konfeksiyon sektörünün istihdam ettiği görülür.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü, diğer sektörlerle göre işçilik maliyetleri açısından avantajlı durumdadır. Tekstil ve konfeksiyon sektöründe işgücü maliyeti imalat sanayi ortalamasının altındadır. Tekstil sektörü işçisi, imalat sektörü ortalama ücretinin ancak %60'ını alabilmektedir. Avrupa Birliği ile karşılaştırdığımızda; Türkiye konfeksiyon ürünlerinde işçilik maliyetinin %25, Avrupa ortalamasının ise %40 olduğu görülür.

Bununla beraber, rekabet gücünü etkileyen diğer önemli faktör verimliliğidir. AB ve Türkiye'nin bu sektördeki verimliliğini karşılaştırmak için imalat sanayi verimlilikleri baz alınacak olursa, AB verimliliği (21.787 Ğ) Türkiye verimliliğinden (4408 Ğ) yaklaşık 5 defa daha büyüktür. Bu da, Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün işgücü maliyetlerindeki üstünlüğünü bir ölçüde bertaraf etmektedir. Bu durum, Türkiye Tekstil ve Konfeksiyon sektörünün sağlamış olduğu ihracat başarısının sağlam bir temeli olmadığının işaretidir.

1980 sonrası, Türk ekonomisinin dışa açılmasıyla, hızlı bir gelişme gösteren Türkiye tekstil sektörü, dünya tekstil ticaretindeki payını %0,03'lerden alarak 1993'de %3,2'ye çıkartmıştır. Böylece net tekstil ihracatçısı ülkeler içinde dünyada 8. Avrupa Birliği içinde de 2. sıraya yükselmiştir.

Türkiye, Avrupa Birliği ülkelerine içinde pamuk üretebilen Yunanistan'dan en az dört kat daha fazla pamuk üretmektedir. 1994 itibariyle 600 bin ton civarında pamuk üreten Türkiye'de, GAP sulama projesinin gerçekleşmesi ile, pamuk ekim

alanları ve pamuk lif üretimi %100'ler mertebesinde artış gösterecektir.

1992'de tekstil ve konfeksiyon sektöründe oluşan sermaye birikimi ve özellikle fon kaynaklı kredi olmak üzere sağlanan yatırım teşvikleri sonucu, 1993'de Makine parkının yenilenmesi açısından yoğun yatırımlar yapılmıştır.

Türkiye iplik eğirme ve dokuma sektörlerinin her kolunda dünyanın en büyük 10 (on) kapasitesi içinde bulunmaktadır. 1992 yılı itibariyle dünya kısa elyaf sistemli ring iplik eğirme kapasitesinin %2,4'ü, OE iplik eğirme kapasitesinin %2'si, Mekikli tezgah kapasitesinin %2,5'u ve mekiksiz tezgah kapasitesinin %1,4'ü Türkiye'dedir. Türkiye 1992 yılı itibariyle, OE iplik eğirme sistemlerine yatırım yapan Dünyanın en büyük 3. ülkesidir. Diğer Makine parkını yenileme çalışmaları devam etmektedir. Tüm tekstil makinaları göz önüne alındığında, 10 yaşından yeni Makine sayısının kurulu Makine parkına oranı %30'ların altında olan Türkiye'de, 1993 yılı tekstil ve konfeksiyon makinaları ithalatı rekor düzeylere çıkıp 1,1 milyar US\$'ı aşmış bulunmaktadır. Bu Türkiye'nin, bu sektörden kazandığını AB'liğinin Makine imalat sektörüne yatırması demektir. Türkiye, kendi ülkesindeki pazarı ve ECO ve KEİB' deki pazarı hedefleyen bir Tekstil ve konfeksiyon makinaları imalat sanayiini gerçekleştirmediği sürece, tekstil ve konfeksiyon sektörü Avrupa Birliği ve Uzakdoğulu rakipleri ile rekabet edebilmesi için, kazandıklarının büyük bir kısmını AB tekstil makinaları imalatçılarına yatırmak zorunda kalacaktır.

Tablo 13.3: Türkiye'nin Bazı Üretim Büyüklüklerinin Karşılaştırılması

	Dünyadaki Sırası	AB'deki Sırası	Dünyadaki Payı (%)	AB'deki Payı (%)
Pamuk üretimi	7	1	3.3	19.0
Yün üretimi	8	1	2.5	-
Sentetik üretimi	12	3	2.1	14.9
Pamuklu iplik üretimi	9	1	-	-
Pamuklu iplik ring kapasitesi	9	1	2.4	57.6
Open-End kapasitesi	8	1	2.0	20.4
Pamuklu dokuma kapasitesi-mekiksiz	15	2	1.5	15.3

Kaynak: TSKB

Türkiye'nin tekstil ve konfeksiyon sektöründe en büyük payı bugün AB üyeleri almaktadır. AB üyelerinin bizden aldıkları %70 ağırlıkla pamuklu ürünler olmak-

tadır. Türkiye, AB'ne en çok örme giyim eşyası ihraç etmektedir. Dokuma giyim eşyasında ise Türkiye'nin payı oldukça düşüktür. Halbuki, AB toplam giyim ithalatının %60'dan fazlası dokuma giyiminden oluşmaktadır. Türkiye'nin ise bu pazardaki payı küçük kalmaktadır. Çünkü, dokuma konfeksiyoncusuna mal veren tekstil sektörünün, dokuma-terbiye-boya-bitim işlemleri alt sektörlerinde, üretim proseslerinin karmaşıklığı nedeniyle değişen talebe uyum sağlayamamaktadır. Örmeye nazaran daha yüksek değere sahip dokuma giyim ürünlerindeki bu geri kalmışlığımız, AB ile entegrasyonda, bizden daha iyi durumda olan AB üyesi rakiplerimizin bizi daha da sıkıştırabileceklerinin işaretleridir. ISO-9000 ve benzeri kalite standartları, sosyal damping, çevreye duyarlı eko tekstiller, patent ve mülkiyet hakları ilgili kanunların yürürlükte aranılır olması, bilhassa Türk konfeksiyon ihracatçısını zor durumlara sokacaktır.

Türkiye ihracatının %30'unu gerçekleştiren konfeksiyon sektöründe ihraç fiyatları artık Avrupa'da fiyat bakımından rağbet gören mallar durumunda değildir. AB ile Gümrük Birliğinde (GB) , sanılanın aksine, şu anda ihraç kaydıyla gümrüksüz gelen mallarında GB' deki kadar gümrüklendiğinde, konfeksiyon sektörü zor günler yaşayacaktır. şu anda bile, Tablo 13.4'de verildiği gibi, Türk konfeksiyon ürünleri ortalama birim fiyatlarının AB'nin diğer ülkelerden ithalat fiyatlarının üzerine çıktığı ve AB içi fiyatlarla başa baş gelmeye başladığı görülmektedir.

Tablo 13.4: Türk konfeksiyon ihraç ve AB ithal birim fiyatları (US\$)

	Türkiye	AB-Dışı	AB-İçi	Dünya
T-shirt	6,98	3,15	5,48	4,11
Kazak	13,70	11,20	15,47	13,34
Denim Pantolon	13,28	10,68	18,49	13,56
Bluz	11,09	5,89	20,09	10,00
Denim Gömlek	9,6	7,00	12,84	7,95
Çorap	0,55	0,92	1,07	10,00
İç Çamaşır	0,84	0,92	1,20	1,04
Kaban	45,80	26,16	50,55	31,24
Ceket	42,88	32,51	55,82	40,47
Bornoz	13,28	10,00	19,45	11,78
Çarşaf	9,19	8,40	11,63	9,50
Mont	32,30	23,50	41,30	27,20
Elbise	8,14	9,01	21,67	12,07
Örme Pantolon	5,29	4,70	8,63	5,74
Eşofman	13,41	10,17	12,84	11,07

Kaynak: TDS

Tablo 13.4'ün incelenmesinden görüleceği üzere, Avrupa dışı ülkelerden dezavantajlı durumda olan Türkiye, Gümrük Birliğine girmekle hammaddesindeki artıştan dolayı AB içi fiyatlarla da karşı karşıya kalmaktadır. AB dışı ülkeler yani Uzakdoğu Asya ülkeleri; hammadde, işçi maliyetleri ve enerji açısından Türkiye'ye karşı avantajlı durumdadırlar. AB ülkeleri de enerji açısından Türkiye'ye karşı avantajlı durumdadırlar. AB ülkeleri, işçilik ücretleri açısından Türkiye'ye karşı dezavantajlı gibi gözükseler de, işçi verimlilikleri göz önüne alındığında bu dezavantaj elimine edilmektedir. göz ardı edilmemesi gereken diğer bir husus da ticari maliyetlerdir ki; Türkiye'de finans çok pahalı olup (yüksek faizler), Türkiye'deki tekstil ve konfeksiyoncunun rekabet gücünü azaltmaktadır.

Türkiye'nin AB'nin Gümrük Birliğine girmesi ile, AB'nin Türk tekstil ve konfeksiyonuna uyguladığı kotalar kalkmıştır. AB ile aramızdaki katma protokolün 60. maddesine göre, eğer Türkiye bazı önemli sektörlerini koruma altına almak için hassas sektör uygulamasına geçerse, AB'de tekstil sektörünü korumak için aynı yola başvuracaktır. AB benzer uygulamaları İspanya ve Portekiz için yapmıştır. AB'ne girmelerine rağmen kotalar 3 yıl devam etmiştir.

Türkiye, AB ile Gümrük Birliğine girdiğinde; AB'nin ortak dış tarifesine uymak zorunda kalmış ve AB çıkışlı mallara da uyguladığı vergiyi sıfıra indirmiştir. Türkiye'nin pamuk ipliğine uyguladığı etkin koruma oranı (vergi+fon) %29'dan AB'nin koruma oranı %6'ya inmiştir. Pamuklu dokumada da benzer durum söz konusuysen, Türkiye'nin konfeksiyon ürünlerine uyguladığı etkin koruması da %40-50 civarlarındadır. Türkiye'nin genç ve tüketici toplumu, AB menşeli Levis, Polo, Lacoste gibi marka olmuş ürünlere rağbet edecektir. Bu durumla konfeksiyon sektörü rekabet etmek durumundadır. Ayrıca, AB'nin üçüncü ülke girişli mallara kota koyması ile, hammaddesini ucuz üçüncü ülkelere sağlayan konfeksiyon üreticisini zorlamaktadır. Bu tekstil üreticisinin yararı gibi gözükmektedir.

Yukarıda sayılan etkenlerden dolayı, konfeksiyon sanayiinde bazı firmalar iflas edecek ve sektörde işsiz sayısı artacaktır. İşgücü maliyetleri artacak ve ürünlerde maliyet artışı görülecektir. Böylece bazı ürünlerde rekabet şansımız tamamen ortadan kalkacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe ithal girdiler önemli bir miktar etmekte (%11,4 maliyette), ve %6'lık bir ücret yoğunluğuna sahip sektör dolaylı vergi, amortisman ve faiz maliyetlerine rağmen %26,4'lük bir koruma ile sınırlı bir kârlılığa sahiptir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nde Türkiye Tekstil ve konfeksiyon sektörü başlangıçta ve plân olarak çok iyimserlikle kendini söz sahibi edecek gibi

görünüyorsa da, yukarıda belirtilen diğler önemli siyasi ve stratejik ve etnik, etkenlerden dolayı teknolojik ve rekabet gücünü yitirecek, hatta yeni bazı özel problemlerle ve müdahalelerle sabotelere maruz bile kalabilecektir. Ancak ileri teknolojik düzeyde üretim ve kalite kontrol ile, iplikten öte kaliteli kumaş ve konfeksiyon ürünlerini dünya modası ve gelişmelerine paralel halde, uluslararası rekabet koşullarında üreterek pazarlamakla; Türk para paritesini yükseltip ve enflasyon değerinini düşürölmesiyle eşit rekabet şartlarına yaklaşmakla biraz daha rakip halde durması sağlanabilir.

13.4. YENİ EKONOMİK TOPLULUK OLUŞTURMA VE MEVCUTLARIN GELİŞTİRİLMESİ GEREKLİLİĞİ

Halihazırda yaşadığımız mevcut dünya düzeninin siyasi ve ekonomik şartları içinde devlet ve millet olarak ne kadar büyük, gelişmiş ve her bakımdan kuvvetli olunursa olunsun, nasıl ki fertlerin yalnız yaşamıyacağı gibi, devlet ve toplumlarında mutlaka diğler devlet ve toplumlarla kaynaşması, ilişkileri ve birlik olmaları, ortak çıkar ve noktalarda birleşmeleri zorunlu olmaktadır. Bu cümleden olarak dünyadaki ekonomik gelişme eğilimlerine, siyasi durumlara, coğrafi şartlara ve manevi-millî ortak değere göre önceden kurulmuş ekonomik ve siyasi vb toplulukların daha ileri ve faydalı insanlık sonuçları için geliştirilmesi, kuvvetlendirilmesi gerekir. Devlet ve toplumların her bakımdan barış ve huzur için birbirlerini desteklemeleri, ekonomik ve kültürel seviyelerinin yükselmesi için mevcut şartların daha da kuvvetlendirilmesi yanında, teknolojik gelişmelere paralel biçimde, insan hak ve onuru gibi, devlet ve toplumların hakları ve onurları da karşılıklı olarak güvence altında korunmalıdır. Kısaca, insani ortak değere her şart ve ortamlarda her ülke ve millet için düşünölmesi; ancak yanlış yolda ve bozguncu olanlarında iyi olan çoğunlukla hizaya getirilmesi için birlik ve kuvvet halinde bulunulmalıdır.

Dünyada şimdiye kadar kurulmuş toplulukların büyük çoğunluğu, yanlı-terafı olmak durumunda kalmışlardır. Doğal olarak, her siyasi veya ekonomik topluluk kurulurken belirli bir amaca göre ve taraf olarak kurulur. Bu taraflılık genellikle ya düzgün ve işlemeyen bir düzenin daha iyi olması içindir veya olmayan ve ihtiyaç olan yeni bir oluşumla, olagelen eksiklik ve düzensizliği en iyi ve mükemmele ulaştırmak şeklinde tezahür eder.

İşte bu yapılanmada yeni **Pamuk Birliği** öneri ve projesinde görölldüğü gibi; şimdiye kadar ele alınmayan ve ferdi devletler, kısmi topluluklar için de ekonomik ve

siyasi bir ara koz şeklinde kullanılan pamuk, bugün bölgesel ve belirli siyasi oluşum çerçevesinde ekonomik potansiyel güç halinde düşünülerek ele alındığında nasıl önemli bir ticari cephane olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ortaya çıkışta öyle çarpıcı bir sonuçla karşılaşılıyor ki, kısmen ve az gelişmiş dört ülke arasındaki yeni bir birlik, bu günün gelişmiş Avrupa Birliği ve ülkelerinin yudum yudum verebileceği ve sıkboğaz edeceği ekonomik, teknolojik ve siyasi menfaatlerin yerine, daha çok, daha kalıcı ve daha kendimize ait ve kendimize bağımlı olarak, bizden olarak, bizim olarak, doyurucu biçimde bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Bununla şu husus iyice pekiştirilmiş olmaktadır ki, şimdiye kadar arkadan gitmek ve uydu şeklindeki siyasi ve ekonomik politikalarla alınan sonuçlar bizi ve bizim gibi düşünenleri bir yere götürmemiştir. Öyleyse geçmişte tarih sahnesinde sayısız devlet ve imparatorluklar, uygarlıklar kurmuş, dünya ve insanlığa önderlik yapmış bir milletin kuşağı olarak, artık geriden değil, tekrar önden gitmeyi, bizim esas gezegen halinde, Samanyolu gönüllü olarak fakat uydularını da yanında bulunduran, aynı güneşten aynı şartlarda istifade eden olmamızı yeğlememiz, hedeflememiz gerektiği ortaya çıkmaktadır. Profesör Max Meinecae'nin talebesi müzisyen Engin Noyan'ın kulağına fısıldadığı gibi "Türkiye, doğudan gelen trenin lokomotifi olacakken, Batıya giden trenin son vagonu olmayı tercih ediyor" felsefesini bırakması gerektiğinin zamanının geldiğinin görülmesi gerekir.

Pamuk Birliği çalışmasının ortaya koyduğu ekonomik gerçeklerden yola çıkarak, bundan sonra Türkiye'nin ve yakınlarının menfaat ve hedeflerine erişmede en etkin unsurlar ve kaynakları bir an önce planlı ve etkin sonuçlu çalışmalarla ortaya koyarak, bunların belirli zaman ve şartlarda diğer dünya birliklerine karşı alternatif güç halinde sunularak, ticari-ekonomik ve siyasi menfaat dengelerinde ağırlık unsuru görevinde koz olarak hazır tutmaları lüzumludur. Böyle hazır kozlar karşı birliklere caydırıcılığının yanında, kendi güç, kuvvet ve güvenliğimiz açısından hazır dumansız bir savunma silahı görevi yapacağı gibi, onur verici bir baş dikliğinin de sembolü olacaktır.

Sonuç olarak, faydalı mevcut birliklerin geliştirilmesi ve günün şartlarına göre reorganizasyonu yanında, elde bulunan atıl, fakat verimli, durağan; fakat hareketi halinde büyük ses getirecek ekonomik ve teknolojik, bölgesel, bitkisel ve insani menfaatler açısından ferdilik yerine, topluluklar halinde kümü latif olarak değerlendirilmesinin çok daha faydalı ve etkin olacağı; gelişme, iletişim ve kültürel yaklaşımların daha da artacağı; velhasıl insanın ilâhî yaratılış ve görevlerini en iyi şekilde ifa etmede birlikteliğin önemi ortaya konmaktadır.

13.5. DÜNYA TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜNDEKİ DURUM

Eski doğu bloğunun ekonomik yönden çökmesinden sonra dünya elyaf tüketimindeki artışın yavaşlandığı gözlenmiştir. Doğu bloğunda elyaf tüketimi 1988'den 1993'e yaklaşık %20'lik oranda bir düşme göstermiştir ki bu da dünya talebinde %4'lük azalmaya eş bir orandır. Doğu bloğu değerlendirme dışında tutulacak olursa beklenen artışın gözlemlendiği söylenebilir. Gelişmiş olan ülkelerdeki gelişim beklenenden ve önceki dönemlerde gözlemlenenden daha az gerçekleşmiştir. Genel olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kişi başına tüketim artmıştır. Doğu bloğu ve eski Sovyetler Birliğinde ise kişi başına tüketim azalmıştır. Gelişmiş ülkelerde kişi başına lif tüketim 21,6 kg dan 25,1 kg yükselmekte, gelişmekte olan ülkelerde ise 3,8 kg dan 4,4 kg'a çıkmaktadır.

Tablo 13.5: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde elyaf tüketimi (milyon ton)

	1980	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Gelişmiş ülkeler								
Batılı*	13,66	15,68	16,96	16,94	17,54	17,40	17,60	18,40
Doğulu	5,10	5,37	5,22	5,28	5,28	5,00	4,15	4,00
Gelişmekte olan ülkeler	11,13	13,58	13,76	14,41	14,61	14,91	15,30	15,70
Dünya toplamı	29,89	34,63	35,93	36,63	37,43	37,31	37,05	38,10

*Japonya dahil

Kaynak: Textile Outlook International Kasım 1993

Gelişmekte olan ülkeler dünya fabrika tüketiminin 1980'de %42'sini, 1986'da %50'sini 1993'de ise %57'sini oluşturmaktadır. 2000'li yılların başında 1992'deki 38,1 milyon tondan 50 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Pamuk lifi burada %40'ın üzerinde bir pay alması beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde net ithalat 1992'de nihai tüketimin %25'ini oluştururken 2002 yılında %36'sını meydana getirecektir.

Tablo : 13.6: Ülkelerin Elyaf Tüketimindeki Payı (%)

	1980	1986	1990	1992
Gelişmiş Ülkeler				
ABD	15,9	17,5	16,7	17,8
AB (12)	17,1	15,8	17,5	17,2
Diğer Batı Avrupa	2,7	2,4	2,4	2,5
Japonya	6,6	6,2	7,2	7,3
Doğu Avrupa	4,0	3,6	2,6	1,8
Eski SSCB	13,0	11,9	10,9	8,7
Diğer	3,4	3,4	3,2	3,4
Toplam	62,8	60,8	60,5	58,8
Gelişmekte olan ülkeler				
Çin	13,2	16,1	15,7	16,3
Latin Amerika	6,6	6,2	6,1	5,9
Güney Asya	5,9	6,2	6,8	7,1
Doğu ve GD Asya	4,0	4,1	4,9	5,6
Diğer	7,5	6,6	6,0	6,3
Toplam	37,2	39,2	39,5	41,2
Dünya Toplamı	100	100	100	100

Kaynak: Textile Outlook International Kasım 1993

1986 ile 1992 arasında lif tüketimi batılı gelişmiş ülkelerde ve Japonya'da %2,7, gelişmekte olan ülkelerde ise yılda %2,5 oranında arttı. 1990 ile 1992 arasında görülen artışın bir kısmı insan yapısı lifler karışımında pamuk kullanımının artmasından kaynaklanmış olabilir. Son yıllarda pamuğun toplam elyaf kullanımındaki payı, Batılı gelişmiş ülkelerde ve Japonya'da yükselme eğilimi göstermesindedir.

Tablo : 13.7: Ülkelerde kişi başına in Elyaf Tüketimi (kg)

	1980	1986	1990	1992
Gelişmiş Ülkeler				
ABD	20,8	25,1	25,8	28,1
AB (12)	15,2	16,0	19,1	19,3
Diğer Batı Avrupa	15,1	15,4	16,1	17,0
Japonya	16,8	17,5	22,1	23,0
Doğu Avrupa	12,7	12,6	9,8	7,1
Eski SSCB	14,6	14,7	14,5	11,7
Diğer	12,8	13,6	13,9	14,6
Toplam	16,0	17,2	18,4	18,2
Gelişmekte olan ülkeler				
Çin	4,02	5,2	5,6	5,7
Latin Amerika	5,5	5,2	5,8	5,4
Güney Asya	2,0	2,1	2,6	2,6
Doğu ve GD Asya	3,5	3,7	4,8	5,4
Diğer	3,5	2,9	3,1	3,0
Toplam	3,4	3,4	4,2	3,8
Dünya Ortalaması	6,8	6,6	7,2	7,1

Kaynak: Textile Outlook International Kasım 1993

Pamuğun gelişmiş ülkelerdeki konfeksiyon tüketimindeki payının yüksek olduğu ve gelişmekte olan ülkelerde ise 1970'lerden buyana sürekli düştüğu gözlemlenmektedir. 1979 yılında %67 iken 1989 da %59,3 olarak gerçekteşmiştir.

Tablo 13.6'dan da görüleceği üzere yüksek nüfus artışının bir sonucu olarak elyaf tüketimindeki denge gelişmekte olan ülkelere doğru kayıyor. 1974'de gelişmekte olan ülkeler dünya lif tüketiminin %33'ünü tüketirlerken, bu oran 1986'da %39'a, 1992'de de %41,2'ye çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin, lif tüketimlerini arttırmada ne derece başarılı oldukları veya olmadıkları Tablo 13.7'den izlenebilir. Gelişmiş ülkeler ve bölgeler arasında AB kişi başına tüketimde 1980-1990 arasında yıllık %2,1 ile büyük bir artış göstermiştir. Aynı trendi Japonya içinde söylemek mümkündür. Bu oran Japonya için %2,4 şeklinde gerçekteşmiştir. ABD'de bu oran %1,7 olarak gerçekteşmiş fakat 10 yıllık periyotta AB ve Japonya için pozitif bir ivme gözlemlenirken ABD için bu ivme negatiftir.

Tablo : 13.8: Ülkeler itibari ile Fabrika Tüketimi

	1980		1986		1990		1992	
	1000t	%	1000t	%	1000t	%	1000t	%
Gelişmiş Ülkeler								
ABD	4.564	15,3	4.657	13,2	4.918	13,0	5.500	14,3
AB	4.379	14,7	4.566	12,9	4.613	12,2	4.150	10,8
Diğer Batı Avrupa	571	1,9	583	1,6	532	1,4	570	1,5
Japonya	2.167	7,3	2.069	5,9	2.187	5,8	2.000	5,2
Doğu Avrupa	1.425	4,8	1.476	4,2	1.117	3,0	750	1,9
SSCB	3.593	11,9	3.732	10,7	3.776	10,0	3.100	8,1
Diğer	647	2,2	684	1,9	630	1,7	630	1,6
Toplam	17.346	58,1	17.767	50,3	17.773	47,0	16.700	43,3
Gelişmekte olan Ülkeler								
Çin	4.763	15,9	7.601	21,5	8.310	22,0	8.800	22,9
Latin Amerika	1.992	6,7	2.311	6,5	2.453	6,5	2.400	6,2
Güney Asya	2.226	7,5	2.926	8,3	3.747	9,9	4.400	11,4
Doğu + GD Asya	1.917	6,4	2.565	7,3	3.198	8,5	3.800	9,9
Diğer	1.631	5,5	2.118	6,0	2.326	6,2	2.400	6,2
Toplam	12.529	41,9	17.521	49,7	20.034	53,0	21.800	56,6
Dünya Toplamı	29.875	100	35.289	100	37.807	100	38.500	100

Kaynak: Tekstile Outlook International Kasım 1993

Dünyada üretilen elyafın nerelerde tüketildiğine baktığımız yukarıdaki verilerden hareketle bu tüketilen pamuğun nerede işlendiği Tablo 13.8 ile özetlenebilir. Gözleneceği üzere, ilk işlemin payı gelişmekte olan ülkelerde artmaya devam ederken gelişmiş ülkelerdeki işlenme payları azalmaktadır. Bu 1970'lerden bu yana gözlemlene gelen bir gerçeği yansıtmaktadır. ABD'nin fabrika tüketiminin 1992'de 5,5 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu tahmin sadece pamuk için toplanan verilere dayalıdır. Toplam elyaf içinde pamuğun payının artmasıyla bu rakam da artar. Japonya'nın 1992 rakamı, kendine yeterlilik indeksinde bir düşüşü göstermektedir.

Tablo : 13.9: Ülkeler itibari ile kendine yeterlilik indeksleri

	1980	1986	1990	1992
Gelişmiş Ülkeler				
ABD	96	77	80	81
AB (12)	85	84	71	63
Diğer Batı Avrupa	70	69	60	60
Japonya	111	97	82	71
Doğu Avrupa	118	118	116	107
Eski SSCB	92	90	93	94
Diğer	64	58	53	48
Toplam	92	84	79	74
Gelişmekte olan ülkeler				
Çin	121	136	143	142
Latin Amerika	102	108	108	107
Güney Asya	126	137	150	163
Doğu ve GD Asya	160	179	178	177
Diğer	72	92	104	100
Toplam	113	129	137	139
Dünya Ortalaması	100	102	103	100

Kaynak: Textile Outlook International Kasım 1993

Fakat asıl değişim Güney Asya (Hindistan ve Pakistan) ile Doğu ile Güney Doğu Asya'da görüldü.

Kendine yeterlilik indeksi Tablo 13.9 ve 13.10'da verilmiştir. Bu tablo, tekstil ve konfeksiyon ticareti yapan önemli ülkelerin kendine yeterlilik indekslerini ve toplam tekstil ve konfeksiyon ürünleri ticaretlerinin hacmini ihtiva etmektedir. Bu veriler, dünya tekstil sanayiinde görülen temel eğilimleri göstermektedir. Bu verilere göre, ihracatçı ülkelerden Çin'in yükselişi, Pakistan ve Hindistan'daki hareketlilik, G. Kore'deki yavaşlama ile Yunanistan'daki düşüş açıkça görülmektedir. İthalatçı ülkelerde ise, verilere göre ABD'nin bir istikrara kavuştuğu söylenebilir. Diğer gelişmiş kabul edilen ülkelerden İtalya ve İspanya gibi önemli net ihracatçılar ticaret fazlalarının çıkarılmasıyla liste dışı kalmışlardır. Bu veriler net ticareti göstermekle birlikte, bu sektörde dünya ticaretine hakim ülkeleri göstermektedir.

Tablo 13.10: Önemli Tekstil Ülkelerinin Net İhracatları ve Kendine Yeterlilik İndeksleri

	1980		1986		1990	
	Net İhracat 1000 t	KYİ (%)	Net İhracat 1000 t	KYİ (%)	Net İhracat 1000 t	KYİ (%)
Başlıca İhracatçı Ülkeler						
Çin	819	121	2.032	136	2.482	143
Pakistan	285	236	557	398	842	381
G. Kore	544	248	694	216	763	192
Hindistan	199	114	249	113	430	121
Türkiye	83	123	308	164	396	172
Tayland	62	140	207	244	294	241
Hong Kong	131	208	189	384	227	380
Brezilya	128	118	170	120	192	121
Endonezya	-19	94	117	136	166	135
Mısır	67	125	90	131	166	173
Portekiz	82	167	154	227	130	173
Belçika	135	171	106	177	124	198
Arjantin	-15	92	25	112	49	129
Yunanistan	106	200	115	198	43	125
Başlıca İthalatçı Ülkeler						
ABD	-267	94	-1.398	77	-1250	80
Almanya	-521	70	-449	73	-762	52
İngiltere	-250	67	-492	51	-628	42
Japonya	206	111	-68	97	-488	82
Fransa	-186	75	-276	65	-444	52
Kanada	-176	58	-271	50	-280	43
SSCB	-300	92	-395	90	-267	93
Hollanda	-160	36	-190	27	-242	23
Avustralya	-169	39	-209	38	-177	38
İsveç	-112	26	-117	24	-129	19
İsviçre	-36	71	-49	67	-50	73
Singapur	-6	90	-49	35	-46	37

Kaynak: Textile Outlook International Kasım 1993

Özbekistan ve Türkmenistan'a ait veriler bu yıllarda olmadığından öngörülen Pamuk Birliği'nin değerleri hakkında bir bilgi verilememiştir. Buna rağmen bu ve sözü geçen ülkelerin eski SSCB içindeki payları başka verilere dayanarak belirlenebilirse bir tahminde bulunulabilir.

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe dünya ticareti incelendiğinde, tekstilde 10 ülkenin, konfeksiyonda da yine 10 ülkenin dünya ihracatının 2/3'ünü ellerinde tutuyor. Konfeksiyon sektöründe ithalatçı 10 ülke bu sektörde dünya ticaretinin

Tablo 13:11: Dünya Tekstil Ticaretindeki ilk 10 Ülke

	1980		1991		Yıllık Ort. Değişim	
	Değer (Milyar \$)	Dünya Ticaretindeki Payı (%)	Değer (Milyar \$)	Dünya Ticaretindeki Payı (%)	1980-91	1990-91
<i>ihracat</i>						
Almanya	6,3	11,3	13,2	11,3	7	-1
Hong Kong	1,8	3,2	9,8	8,4	17	19
İtalya	4,2	7,4	9,4	8,0	8	-1
Çin	2,6	4,6	8,0	6,9	11	11
Tayvan	1,8	3,2	7,4	6,3	14	20
G. Kore	2,2	4,0	7,3	6,2	11	20
Japonya	5,2	9,3	6,5	5,6	2	11
Belçika-L.	3,6	6,4	6,3	5,4	5	-1
Fransa	3,4	6,1	5,8	5,0	5	-4
ABD	3,8	6,7	5,6	4,8	4	11
Toplam	34,7	62,1	79,3	67,8	8	7
<i>ithalat</i>						
Almanya	6,9	11,7	12,1	9,9	5	5
Hong Kong	3,0	5,1	12,1	9,8	14	19
ABD	2,5	4,3	7,3	6,0	10	9
Fransa	4,1	7,0	7,1	5,8	5	-7
Çin	1,0	1,9	7,0	5,7	18	29
İngiltere	3,6	6,1	6,6	5,4	6	-6
İtalya	2,6	4,5	5,7	4,7	7	-6
Japonya	1,7	2,8	4,3	3,5	9	5
Belçika-L	2,3	4,0	3,6	2,9	4	-1
Hollanda	2,3	3,9	3,5	2,9	4	-2
Toplam	29,9	51,3	69,3	59,2	8	5
Dünya Toplamı	55,9	100	117,0	100	7	6

Kaynak: Uluslararası Ticaret 91-92, Gatt Temmuz 93

%80'ı alıyor. Tekstil ithalatı ise %60'lar mertebesinde kalıyor. Tablo 13.11'deki dünya tekstil ticaretine ait verilere bakılırsa tekstil sektöründe gelişmiş ülkelerin hala söz sahibi olduğu söylenebilir. Tablo 13.12'deki dünya konfeksiyon ticaret verilerine bakılır ise gelişmekte olan ülkelerin bu pazardaki düşük maliyetlerden dolayı hakimiyetlerinin başladığı görülür.

Almanya tekstilde dünya ticaretinin %11'ini elinde tutmakta ve en büyük tekstil

Tablo 13.12: Dünya Konfeksiyon Ticaretindeki ilk 10 Ülke

	1980		1991		Yıllık Ort. Değişim	
	Değer (Milyar \$)	Dünya Ticaretindeki Payı (%)	Değer (Milyar \$)	Dünya Ticaretindeki Payı (%)	1980-91	1990-91
İhracat						
Hong Kong	5,0	12,2	18,0	14,7	12	17
Çin	1,6	4,0	12,8	10,5	21	32
İtalya	4,6	11,2	11,8	9,6	9	-1
Almanya	2,9	7,0	7,5	6,1	9	6
G. Kore	2,9	7,2	7,4	6,1	9	-6
Fransa	2,3	5,6	4,8	3,9	7	2
Tayvan	2,4	5,9	4,5	3,7	6	12
Türkiye	0,1	0,3	3,7	3,0	35	11
Tayland	0,3	0,7	3,7	3,0	27	30
Portekiz	0,6	1,5	3,6	2,9	17	3
Toplam	22,8	55,8	77,8	63,8	12	2
İthalat						
ABD	6,9	16,2	27,7	21,6	13	
Almanya	8,3	19,4	24,1	18,7	10	
Japonya	1,5	3,6	9,4	7,3	18	
Fransa	2,6	6,1	8,8	6,9	12	
Hong Kong	0,7	1,6	8,6	6,7	26	
İngiltere	2,9	6,7	7,3	5,7	9	
Hollanda	2,9	6,7	5,2	4,1	5	
Belçika-L	1,8	4,2	3,8	3,0	7	
İsviçre	1,5	3,4	3,5	2,8	8	
İtalya	0,8	1,9	3,4	2,7	14	
Toplam	31,7	69,8	101,8	79,6	12	8
Dünya Toplamı	40,9	100	122,0	100	11	9

Kaynak: Uluslararası Ticaret 91-92, Gatt Temmuz 93

İhracatçısı olmayı 1990ların başı itibarıyla sürdürmektedir. ABD'nin de büyümesini göz ardı etmemek gerekmektedir. Almanya dünyanın en büyük tekstil ihracatçısı iken aynı zamanda da en büyük ithalatçısı konumundadır. İhracatı fazla olmakla birlikte yıllar itibarıyla ara kapanmaktadır. Çin'in de tekstil ithalatındaki büyümesi Çin'i tekstil ithalatçısı bir ülke konumuna yakında sokabilir. İhracatındaki yıllık ortalama değişim %11'lerde seyrederken ithalatındaki yıllık değişim %18'lerden %29'lara sıçramıştır. Bu durum konfeksiyon sanayiine bakıldığında açıklanabilir. Çin'in hızla büyüyen bir konfeksiyon sektörü var ve bu sektöre hammadde yetiştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye konfeksiyon ihracatı 1980'lerde gösterdiği büyüme ile kendini gösterdi. AB ile Gümrük Birliğine kadar olan sürede de sürekli büyüme gösteren bir trend izledi. Tayland ve Portekiz'in konfeksiyon ticaretindeki büyümeleri de göz ardı edilmemelidir. SSCB'nin çökmesi sonucunda en büyük konfeksiyon pazarlarından biri ilk on sıralamanın dışında kaldı. Daha önceleri ithalatta ilk 10 sırayı almakta idi. Ümit edilir ki gerçekleşecek olan Pamuk Birliği eski SSCB'de ihtiyacı hissedilen bu boşluğu doldurur. Bu pazarı gören bazı Türk müteşebbisler Türkmenistan ve Özbekistan'da üretim yapıp eski SSCB ülkelerinde pazarlıyorlar.

13.6. ÖNERİLER

13.6.1. İhtisas Enstitüleri, Borsa, Vakıf vb Kurulması

Pamuk Birliğinin faaliyete geçmesi hazırlıkları ve faaliyet dönemlerinde tekstil-pamuk-imalat vb konularıyla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili ihtisas enstitüleri veya İhtisas Araştırma-Geliştirme Merkezleri ve Özel Eğitim-Uygulama İstasyonları, Özel İhtisas Laboratuvarları ve Deneme İstasyonları gibi merkezlerin kurulması, çalıştırılması ve dünyadaki benzer kuruluşlarla iletişim ve alış-veriş bulunmaları gerekir. Ayrıca dünyanın bu hususta en gelişmiş Araştırma, ölçme, değerlendirme, istatistik ve kalite kontrol uygulama sistemlerinin ve cihaz-ekipmanlarının da kullanılmasından kaçınılmamalıdır. Hatta bu hususta birliğe ve konuya özel sistem ve ekipmanlar kendi içinde geliştirilmelidir.

Bu tür İhtisas Enstitü ve Merkezleri şunlar olabilirler.

- Pamuk ıslah ve geliştirme enstitüsü
- Tekstil ve pamuklu tekstil makinaları ve sistem geliştirme merkezi
- Pamuklu üretim planlaması ve organizasyon merkezi

- Pamuklu mamül ürün kullanım alanı geliştirme merkezi
- Pamuk atıklarının ve yan ürünlerinin değerlendirilmesi istasyonları
- Pamuk-İnsan-Tıp-Çevre ilişkileri enstitüsü
- Pamuk Birliği siyasi-ekonomik strateji geliştirme merkezi
- Pamuk Birliği dünya entegrasyon merkezi
- Pamuk Birliği basın-yayın enstitüsü
- Pamuk Birliği bankaları ve uluslararası ilişkiler
- Pamuk Birliği vakıfları ve sosyal ilişkiler
- Pamuk Birliği borsaları

13.6.1.1.Pamuk Birliği Borsası

Pamuk Birliği Ülkelerinde üretilen pamuğun New York ve Liverpool borsaları gibi İzmir'de oluşturulacak bir uluslararası Pamuk borsasında pazarlanması düşünülmelidir. Devletin gerekli yönlendirme, denetleme ve yasal altyapıda kolaylıklar sağlaması ile böyle bir organizasyon özel sektör tarafından üstlenilebilir. Böyle bir Pamuk Borsasının İzmir'de gerçekleşmesi, altyapının hazır olması nedeniyle daha kolay olacaktır. Aynı zamanda Hem Türkiye'de hem de üye ülkelerde pamuk üreten kesimin fiyatının belirlenmesine yardımcı olacaktır. Bu durum pamuğa dayalı tekstil ihracatçısına da fiyat garantisi temin edecek ve fiyatlandırmaları daha uzun vadeli yapma imkanına sahip olacaktır. Finans sektöründe oluşacak istihdam artışlarını da hatırlatmakta fayda vardır.

İzmir Ticaret Borsası 100 yılı aşan geçmişiyle bu tip bir çalışma için uygun bir yer olarak düşünülmelidir. Bugün 140 değişik ürünün alım satımının yapıldığı bu borsada pamuk hali hazırda %38'lik bir işlem hacmine sahiptir. 1994-95 rakamlarına göre Türkiye'de yetiştirilen pamuğun %42'si de İzmir Ticaret Borsasında işlem görmektedir. Türkiye'de GAP pamuğunun, Özbekistan, Türkmenistan ve Pakistan pamuğunun da İzmir üzerinden pazarlanması gerçekleştiğinde İzmir Pamuk Borsasının gerçekleşmesi gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkar. Dünya'daki Borsa hareketlerine bakıldığında 1990'larda vadeli işlem borsalarında hızlı bir gelişimin olduğu gözlenmektedir. 1988'den 1996'ya kadar dünyada 29 adet vadeli işlemler borsası kurulmuştur. Dolayısıyla İzmir Pamuk Borsası bu zincirde yeni bir ek olabilir. Diğer pamuk borsaları ile de işbirliğine gidilebilir.

Böyle bir borsanın gerçekleşmesi ile taraflar arasındaki işlemler güvence altına alınmış olacaktır. Fiyatlarda ileride oluşabilecek değişimlere karşı riskten korunma temin edilecektir. Stok maliyetleri önemli ölçüde azalacaktır. Katılımın geniş-

letilmesi ile piyasada sürekli likidite oluşacaktır. Denetimin iyi yapılması durumunda fiyatlar gerçekçi ve serbest rekabet şartları altında oluşacaktır. Üreticilerin pamuğunu dünya fiyatlarından değerlendirme imkanı olacaktır. Belirsizliğin ortadan kalkması ile fiyatlandırmalar daha sağlıklı yapılabileceğinden düşük kar marjlarıyla işlemler yapılabilir duruma gelecektir. Riskin kontrol edilmesi imkanı oluşunca yatırımlarda artacaktır.

Dünya ekonomisinin globalleştiğı günümüzde AB ile gümrük birliğine gidilmesi, WTO'nun tekstil anlaşmaları ile rekabete açık ve müdahaleden uzak piyasa ekonomisinin kurallarının geçerli olması göz önüne alınırsa, Pamuk Borsası ile hem üretici hem de tüketici açısından risk yönetimi son derece önem kazanmaktadır. Dünyadaki gelişmeler incelendiğinde bu tip hareketlerin Amerika, Avrupa, Asya ve Uzak Doğıya ve hatta Doğı Avrupa'ya serbest piyasa ekonomisi ile yayıldığı gözlenmektedir. Düşünülen Pamuk Birliğinin de, ürün bazında bir birlik olduğu düşünülürse, bu ürüne yönelik fiyat istikrarsızlığını ortadan kaldırmak için bir şekilde Pamuk Borsasının kurulması elzemdir.

Pamuk Birliğı ile birlikte, üye ülkelerin pamuklarının pazarlandığı borsa, bu alanda ekonomik istikrarın temininde de önemli bir rol oynayacaktır. Bu kurulacak birlik ekonomik olarak üye ülkelere katkıda bulunacaksa, gelişmiş ekonomilerdeki gibi bu birlik içinde benzer kurumun gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır. Türkiye'nin kurucu üye olduğu ECO çerçevesinde düşünülen ürün bazındaki Pamuk Birliğı için böyle bir piyasanın kuruluşta mutlaka düşünülmesi ve gecikilmemesi zorunluluğı vardır. Böyle bir birliğin geciktirilmesi ve İzmir Pamuk Borsasının kurulmaması gibi durumlarda Özbek ve Türkmen pamuğunun Liverpool'da pazarlandığını görebiliriz.

13.6.2. Üniversite ve Eğitim Kurumlarında Pamuk Birliğı ve Pamuk

Pamuk Birliğinin faaliyete geçmesi ile birlikte üniversite ve diğer benzeri tekstil, ziraî ve teknik kurumlarda ve programlarda, Özel İhtisas Enstitüsü ve Merkezlerinde bahsedilen konularda genel ve özel eğitim verilebileceğı gibi yine genel ve özel araştırma-geliştirme merkezleri, eğitim ana bilim ve bilim dalları ile özel mesleki opsiyonlar açılabilir. Ayrıca yalnız tekstil eğitimi-öğretimi ve ziraatı değil, özellikle tekstil siyaseti ve ekonomisi, tekstil planlama ve üretimi, tekstil maliyesi, tekstil moda ve ürün geliştirme, tekstil ve hayat vb konularında da pamukla ilgili hususlara özel programlar yapılması yanında, Pamuk Birliğı ülkeler coğrafyası, siyaseti, stratejik gücü ve dünya dengelerine etkileri gibi hususlar iktisat ve ticari bilimler dallarında özel programlarla ele alınmalıdır.

Aynı şekilde, makine, elektronik, bilgisayar, kimya, endüstri, çevre, inşaat, mimari, güzel sanatlar vb eğitim dalları Pamuk Birliği amaçlarına uygun çalışmalarla entegre edilmelidir.

13.6.3. Devlet Teşkilatı ve Ekonomî Siyasetinde Düzenlemeler

Bu hususta öncelikle bir Pamuk Birliği bakanlığı veya müsteşarlığı kurulmalıdır. Ülke ekonomisine ve teknolojisine yön verecek bu birliğe uygun siyasi hedefler belirlenmeli ve DPT'de konuya özel bir önem atfedilmelidir. Bütçede getiri katkısına uygun ödenek ayrılabilmesi, ilgili yeni kuruluşlara tam destek verilmelidir.

13.6.4 Pamuk Birliği Fuarı ve Sempozyum Düzenlenmesi

Birlik içinde üretilen pamuk ve buna dayalı bütün sanayi ve teknoloji, yan ürün ve dallarla ilgili ihtisas fuar ve sempozyumları, Pamuk Birliği ülkeleri ve diğer ülkelerde de dönüşümlü ve periyodik olarak düzenlenmelidir.

13.6.5. Sanayi, Meslek vb Odalar Oluşturulması

Sanayi odaları, meslek oda ve kuruluşları ile konuyla doğrudan ve dolaylı ilgili her kesimi bünyesinde toplayan yeni özel ve resmi kuruluşlar oluşturulmalı. Pamuk Birliği dünya tanıtım merkezleri üye ülkelerle ABD ve Avrupa ile Uzak Doğu - Orta Doğu, BDT gibi yerlerde de örgütlendirilerek uluslararası tanınması, etkinliği, güç gösterisi gibi hususların göze batması sağlanabilir.

13.6.6. Pamuk Birliği Ülkelerinde İthalata Etkiler

Her ne kadar bu çalışmada olması gerekli **Pamuk Birliğinin**, Avrupa Birliğindeki menfaatlere göre olası getirileri ve etkileri savunulmuşsa da, içinde bulunduğumuz siyasi ve coğrafi yapı şartlarında Avrupa Birliğinde bizim yani Türkiye'nin ve yakın Türk Cumhuriyetleri ile dost ülkelerin en ileri menfaatlerine ve gelişmelerine yararlı hale kanallandırmada bir siyasi manevra ve politika gereği olacağı unutulmamalıdır. Bunun için de ayrı alternatif çalışmalar yapılmalıdır.

Pamuk Birliği tezi tek başına bırakılmayıp, diğer alternatif birlik ve önerilerle desteklenmeli, canlı tutulmalıdır. Bunun her türlü devlet, meslek teşekkülleri, siyasi parti, üniversite ve üye ülkeler kamuoyu ile basın ve medya imkânlarıyla desteklenmesi ve inandırıcılığı sağlanmalıdır.

Pamuk Birliği Sempozyumu adı altında ve yakın zamanlarda öngörülen üye ülkeler arasında karşılıklı olarak tanıtım ve tartışmalar yapılmalıdır.

Özellikle stratejik, siyasal ve ekonomik önemlerinin yanında, bilhassa çevre, sağlık, toplam kalite bakımından duyarlı hale gelen dünyamızda, su, doğal gaz, petrol, özel ve teknik bilgilerle gıda bakımından gerekli hayvanların yetiştirilmesi ve pazarlanması, maden ve güneş enerjisi vb. imkânların birlikler halinde değerlendirilmesinde öncülük etmek projeler geliştirmek ve üretmek gereklidir.

Öncelikle kendi ülke ve milletimiz, dindaşlarımız, soydaşlarımız, dostlarımız, iyi komşularımız olmak üzere, ama geniş manada bütün toplumları ve insanlığı kucaklayacak, onlara doğru ve hakikati ışık tutacak şekilde, fakat dostluğun uluslararası kurallar çerçevesinde, duygusal olmadan faydalı olunabilecek ortaklık, işbirliği çağrılarını da ihmal etmemek gerekir. Bu hususta lobiler ve diğer etkin yollarla toplumlararası kaynaşmalara vesile olacak etkinlikleri de gündemde tutmak yararlı olacaktır.

Bilhassa ilk, orta, lise ve üniversitelerimizle; ev, zanaat erbabı, küçük sanayici ve büyük sanayici ve tüm toplumumuzu araştırmacı-geliştirici bir yapıya ulaştırarak, kendi öz düşünce, buluş ve emeğimizle çalışmaya, araştırma, geliştirmeye, dünya ile beyin-teknoloji yarışına girmeye teşvik edici faaliyetleri arttırmakta destek olunmalıdır.

Her yeni kurulan birliğin, diğer kurulmuş birliklerle dirsek temasından çekinmesi, asgari müştereklerde yakın olunması; diyalog ve ortak işbirliklerinin oluşmasına çalışılmalıdır.

ÖZET - DEĞERLENDİRME

Pamuk Birliği'nin yukarıdaki bölümlerde detaylı şekilde açıklandığı gibi gerçekleştirilmesi halinde 1996-2020 yılları arasında Türkiye'nin ve diğer üye 3 ülkenin başta pamuğa dayalı tekstil ve konfeksiyon sektöründe olmak üzere, diğer makine imalat, elektronik vb. ana ve yan sektörlerde topluca bir ekonomik değişimin süreci yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Bu değişimlerde ilk göze çarpan ve çekici olan hususlar;

1. Tekstil ve konfeksiyon sektöründeki yatırım değerleri,
 2. Tüm diğer sektörlerdeki toplam yatırım değerleri,
 3. Tekstil ve konfeksiyondan sağlanacak katma değerler,
 4. Tekstil ve konfeksiyondaki istihdam artış durumları,
 5. GSMH artış değerleri,
 6. İhracat artış değerleri,
 7. Katma değer / GSMH oranı değerleridir.
- Ayrıca bunlara ilaveten gelecekle ilgili olarak,
8. Pamuk üretim değerleri,
 9. Pamuk tüketimi değerleri ve
 10. Pamuk satış değerleri olarak belirlenebilir.

Gayet tabii olarak bunlardan başka çok çeşitli parametreler burada zikredilebilir-se de, burada belirtilen hususlar Pamuk Birliği'nin fiziki yapısı içindeki diğer değişimlerin boyutuna da ışık tutmaktadır. Aşağıdaki Tablo 14.1'de, Türkiye'nin Pamuk Birliğindeki yatırım miktarları, katma değer, istihdam, ihracat ve GSMH' DA olan değişiklikleri, Tablo 14.2'de ise, pamuk üretim, tüketim ve satış değerlerini 5'er yıllık projeksiyonlara göre göstermektedir.

Her iki Tablo değerlerinde de görüldüğü gibi Türkiye'nin katma değer/GSMH oranı değişimleri hemen hemen aynı kalırken, diğer kriterlerin değerlerinin 5 yıllık gruplara göre giderek arttığı ortaya çıkmıştır.

Bu da şunu gösteriyor ki, Türkiye Pamuk Birliğinde mevcut şartlara göre bile dahil olduğunda diğer ekonomik birliklerden geri kalmayacak, fakat daha avantajlı bir gelişme ve kişilik kuvveti sağlayabilecektir.

Tablo 14.1 Türkiye'nin Pamuk Birliğindeki Önemli Ekonomik Göstergeleri

Yıl	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil ve Konfeksiyon Yatırım Değerleri (milyar US\$ / 5 Yıl)	1,80	1,75	2,10	1,90	1,95	9,50
Tüm Sektörler Yatırım Değerleri (milyar US\$ / 5 Yıl)	6,04	6,17	7,67	7,90	7,72	35,50
Katma Değer (Sadece Tekstil ve Konfeksiyon sektöründen) (milyar US\$ / 5 Yıl)	6,17	7,37	8,75	10,14	11,54	43,97
Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki Toplam İstihdam Artışı (1000 kişi / 5 Yıl)	92	130	184	175	125	707
Birlikten Dolayı GSMH Artışı (milyar US\$ / Yıl)	22,224	27,375	31,676	42,915	41,962	166,152
Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları (milyar US\$ / Yıl)	8,767	10,933	12,990	18,035	20,234	70,959
Pamuk Birliğindeki Katma Değer / GSMH Oranı (%)	5,55	5,38	5,52	4,72	5,50	

Tablo 14.2 Türkiye'nin Pamuk Birliğindeki Pamukla İlgili Değer Göstergeleri (1000 ton/5 Yıl)

Yıl	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Pamuk Üretimi	3882	4267	4655	5042	5430	23276
Pamuk Tüketimi	2810	3083	3250	3466	3683	16242
Pamuk Satışı	1072	1234	1405	1576	1576	6863

Bu açıklanan hususların en az bir benzeri ve bazı hususlarda daha da fazlası diğer üyeler Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan'a ekonomik hayatı ve değerleri için de geçerli olduğunu burada kuvvetle vurgulamak yeterli sayılır.

Tablo 14.1 ve Tablo 14.2'de Türkiye için belirlenen ekonomik değer göstergelerinin yanında aşağıda ki Tablo 14.3 ve Tablo 14.4'de aynı gösterge kriterlerine göre Pamuk Birliği ülkelerinin toplam değerleri belirtilmiştir.

Tablo 14.3 Pamuk Birliğinin Önemli Ekonomik Göstergeleri

Yıl	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Tekstil ve Konfeksiyon Yatırım Değerleri (milyar US\$ / 5 Yıl)	4,31	4,53	5,33	5,10	4,73	24,00
Tüm Sektörler Yatırım Değerleri (milyar US\$ / 5 Yıl)	4,31	4,53	5,33	5,10	4,73	24,00
Katma Değer (Sadece Tekstil ve Konfeksiyon sektöründen) (milyar US\$ / 5 Yıl)	4,63	6,32	7,90	9,34	11,09	39,30
Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründeki Toplam İstihdam Artışı (1000 kişi / 5 Yıl)	339	411	505	497	479	2232
Birlikten Dolayı GSMH Artışı (milyar US\$ / Yıl)	73,375	88,777	105,584	120,620	137,943	526,199
Pamuk Birliğindeki İhracat Artışları (milyar US\$ / Yıl)	26,124	33,895	41,998	47,913	55,673	205,603
Pamuk Birliğindeki Katma Değer / GSMH Oranı (%)	7,78	9,35	9,46	10,12	10,28	

Tablo 14.4 Pamuk Birliğindeki Pamukla İlgili Değer Göstergeleri (1000 ton/5 Yıl)

Yıl	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	Toplam
Pamuk Üretimi	19.838	20.286	21.032	22.019	23.337	106.512
Pamuk Tüketimi	10.060	10.5051	10.958	11.860	12.731	56.114
Pamuk Satışı	9.778	9.781	9.974	10.159	10.556	50.198

Tablo 14.3 ve Tablo 14.4'deki Pamuk Birliği toplam değerleri de açıkça göstermektedir ki, gerek Türkiye ve gerekse diğer üye adayı kardeş ülkelerle birlikte olmanın hem birlik bazında dışarıya karlı, hem ülke bazında kendi içinde büyük bir potansiyel ekonomik değer gücü ortaya koyacakları görülmektedir.

Bunların yanında dünya siyasi, ekonomik, coğrafi ve kültürel değişimlerine paralel olarak ortaya çıkan yenilik ve değişimlere göre zamanında, akılcı, rasyonel, ilmi acil tedbirlerin de alınması ihmal edilmemelidir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- Akdağ, M., Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, Cilt 2, Ankara, 1969
- Anonim, Gümrük Birliğinin Türkiye Ekonomisine Muhtemel Etkileri, 3. Baskı, Vakıfbank Araştırma Dizisi No:1, 1994
- Aydemir, M., PAMUK: Islahı, Yetiştirme Tekniği ve Lif Özellikleri, Tarım Bakanlığı Pamuk İşleri Gn. Md.lüğü, Nazilli Bölge Pamuk Araş. Enst. Yayın No:33, İzmir, 1982
- Aytun, E. ve Varış Tezcanlar, M., Pamuklu Tekstil Sektörü, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Sektör Araştırmalar Serisi No:2, İstanbul, Nisan 1995
- Bilgiç, Ş., Uluslararası Rekabet Teorileri ve Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Halinde Türk Tekstil Sektörünün (Pamuk İpliği ve Pamuklu Dokuma) Rekabet Gücü Analizi, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.. Proje Değerlendirme Müdürlüğü, Eylül 1994
- Bozkurt, Y., "192/1993 Dünya Pamuk Varyeteleri", Tekstil i Teknik Dergisi, sayfa 4-11, Ağustos 1994
- Damlacı, C. Pamuk, DTM, IGM, Tekstil Gözetim, Korunma ve Kota Dairesi Başkanlığı, Ağustos, 1993
- DİE, Türkiye Yıllığı, Ankara, 1994
- DPT, V, Beş Yıllık Kalkınma Planlama Planı Öncesinde Gelişmeler (1972-1983), Ocak 1985
- FAO, PYB Vol 47, sayfa 116-117, 1993
- Graf, U., Henning, HY, User, H. ve Özyazıcı S., Tekstil Araştırmalarında İstatistik Metodular, Sümer bank Bilimsel ve Teknik Yayınları, 5/114, Ankara, 1972
- Gündüz, M., Türkiye ve BDT Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Tarımsal İşbirliği ve Ticaret Olanakları, Y. Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 1994
- ICAC - 1991 50. Yıllık Kongresi Ülke Raporu - Türkiye Türk delegasyon Bildirisi, Tekstil, Maraton Dergisi, sayfa 30-34, Eylül-Ekim 1991
-

- ITMF, "Kısa Elyaf Sektöründe 1994 Yılı I. Üç Aylık Dönem Ticari Durum Raporu - Tüm Dünyada Tekstil Stokları Azalıyor", Tekstil İşveren Dergisi, sayfa 28-34, 1994
- Kavuncu, O., "1838 İngiliz Ticaret Anlaşmasından Ortak Pazara", Devlet Haftalık Siyasi Gazete, Ankara, 1971
- Kavuncu, O., "Türk Cumhuriyetlerinin Tarım ve Ekolojide Ortak Çalışma Konuları", Ziraat Mühendisliği, Sayı: 285, sayfa 12-14, 1995
- Motris, D., "Cotton to 1996", The Economist Intelligence Unit, USA, 1991
- Özer, A., "Türkiye'de Pamuk İpliği ve Pamuklu Dokuma Kapasiteleri ve Genel Görünümü, TSKB Tekstil Sektör Raporu, Tekstil Maraton Dergisi, sayfa 63-68, No:1, 1994
- Sencer, M., Osmanlı Toplum Yapısı, Ant Yayınları, İstanbul, 1969
- Shaw, H.L. "Pamuk Arz ve Talebinde Son Eğilimler", Tekstil İşveren Dergisi, sayfa 30-36, 1994
- Şentürk, C., Erdal, Y. ve Türkyılmaz, O., Türkiye'de Pamuklu Tekstil Sanayinin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu, TMMOB Makine Mühendisler Odası Tekstil Raporu, Ocak 1976
- Tarakçıoğlu, I., "Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Bugünkü Durumu ve Geleceği", Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi, sayfa 185-194, No:3, 1994
- TOBB, Özbekistan: Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayinin Yapısı ve Türkiye ile İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 1994
- TOBB, Türkmenistan: Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayinin Yapısı ve Türkiye ile İlişkileri Açısından Değerlendirilmesi, Ankara, 1994
- "Türkmenistan Liberal Ekonomiye Uyum Sağlayabilecek mi?", Hedef Dergisi, sayfa 58-61, Kasım 1994
- Ulcay, Y. ve Alpay, R. Türkiye'de Tekstil Sektörünün Durumu ve Tekstil Makinalarının İmalat İmkânları, Müsiad Araştırma Raporları No:7, Bursa, Ekim, 1994
- Ulcay, Y. ve Besler M., Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü, Uludağ Üniversitesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü, Bitirme ödevi, Bursa, Temmuz 1994
-

PAMUK BİRLİĞİ 1996

MÜSİAD

146

Ulcay, Y. ve Güzel A., Türkiye-AB Gümrük Birliğinin Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Üzerine Etkileri, Uludağ Üniversitesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü, Bitirme Ödevi, Bursa, Temmuz 1995

Vakıfbank, "Avrasya Raporu ve Türkiye'nin Pamuk Politikası Belirlenmelidir", Uluslararası Tekstil Dergisi, Sayfa 45-46, No:1, Ankara 1995

Yaşar, E., Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü, İTKİB, Yayın No:41, İstanbul, 1994

